

Analiza štampanih medija u Srbiji
Jul - Septembar

Kvartalni
MEDIJAMETAR

03|2017

Godina 3, Broj 3/2017
ISSN 2406-2707

Analiza štampanih medija u Srbiji
Jul - Septembar

Kvartalni
MEDIJAMETAR

03|2017

KVARTALNI MEDIJAMETAR
Analiza štampanih medija u Srbiji
Godina III, Broj 3/2017
ISSN 2406-2707

Redakcija
Milana Brisić
Vladimir Abramović
Aleksandra Miličević
Marija Benke

Izdavač
Institut za javnu politiku Beograd
Kneza Miloša 68
E-mail: office@ijp.rs
Web: www.ijp.rs

Dizajn korica i priprema za štampu
Pavle Farčić
Štampa
Instant System Beograd

Za izdavača
Vladimir Popović

Urednici
Vladimir Popović
Velimir Ćurgus Kazimir

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

659.3

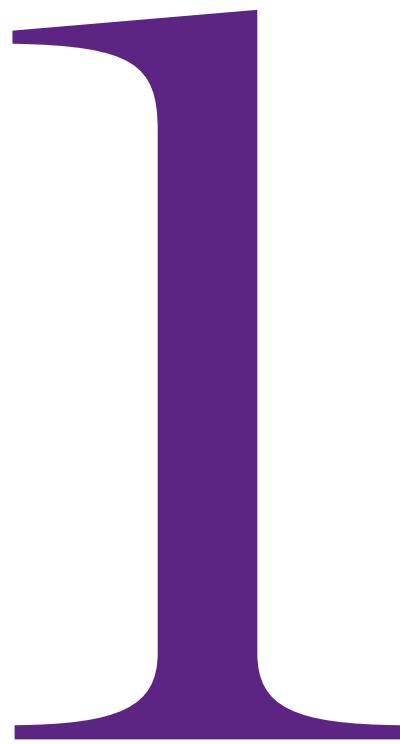
KVARTALNI medijski metar : analiza štampanih medija u Srbiji / urednici Vladimir Popović, Velimir Ćurgus Kazimir. - God. 1, br. 1 (2015) - . - Beograd : Institut za javnu politiku, 2015- (Beograd : Instant System). - 24 cm

Tromesečno. Ima izdanje na drugom jeziku: Quarterly mediometer = ISSN 2406-274X
ISSN 2406-2707 = Kvartalni medijski metar
COBISS.SR-ID 215060236

Sadržaj

- 1** Velimir Ćurgus Kazimir:
UVOD
- 2** Isidora Jarić, Danica Laban:
UZORAK
- 3** Isidora Jarić, Danica Laban:
REZULTATI ISTRAŽIVANJA
- 4** Dejan Vuk Stanković:
DISKURZIVNA ANALIZA
- 5** O AUTORIMA

Uvod

VELIMIR ĆURGUS KAZIMIR

UVOD:

Tajna formula uspešnosti

Jedanaesto izdanje *Kvartalnog Medijametra*, koji obuhvata period jul – septembar 2017, proteklo je, bez sumnje, u znaku manjeg prisustva političkog života u odnosu na prethodne kvartale. To, naravno, ne znači da su politika i politička sučeljavanja na prvim stranicama dnevnih novina iščezli, već da je "zamor" od političkih tema neka vrsta pauze uoči novih sukoba. Samo leto, pa i sezona letovanja, nisu u prethodnim godinama na takav način uticali na sadržaj novina. Čini se da je formiranje nove srpske Vlade, njen predstavljanje i početak rada Skupštine, dočekano bez velikih polemika i rasprava.

Umesto centralne teme koja bi ovladala medijskim prostorom, imali smo zbrkanu sliku stvarnosti sastavljuju od fragmenata politike, kriminala, regionalnih sukoba, zabave i ogovaranja.

Manji broj tekstova rezultirao je i manjim učešćem izveštaja. Izveštaji su, naravno, i dalje najprisutniji novinarski žanr. Najveći broj tekstova pisanih u ovom žanru zabeležen je u *Informeru*. Istovremeno, najveći broj intervjua se nalazi u *Danasu*. To, nesumnjivo, svedoči o različitim novinarskim i uredničkim strategijama u pristupu stvarnosti.

Vesti nestaju sa naslovica. Kome su još potrebne vesti u novinama u vreme interneta? To je tendencija koja preovladava. *Politika* i *Danas* predvode u broju objavljenih komentara koji su plasirani na prvoj strani. Tu se, na određeni način, očitava i razlika između tabloida i klasičnih dnevnih novina. Uloga izveštaja u vrednosnom "bojenju" novina je fundamentalna. Najveći broj negativnih izveštaja u *Kuriru* i *Informeru* dosta jasno pokazuje opredeljenje i karakter ovih dnevnih novina. Uzdržanost u izveštavanju ima verovatno svoju cenu u ostvarivanju medijskog uticaja.

Članci postaju nosioci vrednosnih stavova i opredeljenja. Većina članaka koji su ušli u uzorak istraživanja u trećem tromesečju 2017. godine napisana je u negativnom vrednosnom kontekstu – čak 66.3%. Ukoliko se tome doda i 2.9% pozitivno konotiranih tekstova napisanih u ovoj žanrovsкоj formi, jasan vrednosni stav se uočava u 69.2% članaka (oko 15% više u odnosu na prethodni kvartal).

Nije ni malo iznenađujuće da dolazi do povećanja nebalansiranosti u odnosu na prethodna tromesečja. Kada mediji aktivno zauzimaju pozicije, onda je povećani broj nebalansiranih tekstova prirodna posledica. U tom svetu i podatak da su skoro svi analizirani tekstovi iz *Informer* i *Kurira* nebalansirani deluje pomalo anegdotski.

Četvrtna tekstova je smišljena u redakcijama. To znači da oni nemaju direktni povod, tj. događaj, o kojem se izveštava. Blizu polovine tako pripremljenih tekstova negativno je konotirano. Među ovim tekstovima na prvom mestu po učestalosti pojavljivanja nalaze se tekstovi o političkom životu u Srbiji, potom događaji u vezi sa Kosovom, privreda i regionalni odnosi, a na petom mestu spekulacije o slučaju ubistva pevačice Jelene Marjanović.¹

Svet, ma šta to značilo, malo je prisutan u dnevnim novinama u ovom periodu. O Rusiji se piše samo u 35 tekstova, a o Evropskoj Uniji još manje – u svega 31 tekstu. Zanimljivo je da u ovom kvartalu o Rusiji nije objavljen ni jedan negativan, kritički intoniran tekst. Većina tekstova, skoro 60 procenata, pozitivno je konotirana. O Evropskoj Uniji je, međutim, objavljeno preko 20 procenata negativnih i ukupno oko 10 procenata pozitivnih tekstova. To je, nesumnjivo, tendencija koja se poslednje dve godine uočljivo razvija.

Kad je reč o glavnim akterima naših medija, odnosno dnevnih novina, tu se glavna promena odigrala pri vrhu liste. Na čelu je i dalje suvereno predsednik Republike Srbije Aleksandar Vučić, koji se pominje oko tri puta češće od nove premijerke Ane Brnabić, dok je na trećem mestu Ivica Dačić, koji je dugo bio druga ličnost iz političkog života Srbije po učestalosti pominjanja. Tomislav Nikolić, bivši predsednik Srbije, sasvim je marginalizovan u medijskom smislu, sa svega 53 pojavljivanja u novinama.

U odnosu na premijerku Anu Brnabić, novine su mahom bile neutralno opredeljene. Izuzetak je *Kurir* koji je u ovom tromesečju objavio 34 teksta od kojih je 12 bilo negativno konotirano. *Danas* je objavio 34 teksta od kojih su tri teksta bila negativna. Očigledno je reč o izvesnoj uzdržanosti medija i iščekivanju da prođe prvih sto dana rada nove Vlade.

Kada je reč o opoziciji, najviše se pisalo o lideru Pokreta slobodnih građana Saši Jankoviću – ukupno 175 tekstova – od kojih je oko 20 procenata negativno konotirano. Po učestalosti pojavljivanja za njim slede: Vuk Jeremić i Boris Tadić, potom Dragan Šutanovac, pa onda svi ostali. Procentualno učešće negativnih tekstova o Vuku Jeremiću i Dragunu Šutanovcu i Saši Jankoviću je skoro izjednačeno.

Donald Tramp je ponovo najprisutniji strani državnik, ispred Vladimira Putina i Angele Merkel. Za razliku od Putina i Merkel o kojima nema negativnih tekstova, o njemu se ipak i negativno piše.

Neimenovani izvori – stalna pojava bez koje se ne može zamisliti informisanje u Srbiji o uzbudljivim temama o politici, kriminalu, pravosuđu, estradi. Ako uporedimo podatke u vezi sa balansiranosti tekstova, povode osmišljene u redakcijama i pozivanje na neimenovane izvore dobijemo tajnu formulu svakog uspešnog tabloida. U tome srpske novine svakako nisu izuzetak, ali je to slaba uteha za one koji žele profesionalne medije koji gaje visoke standarde novinarstva.

Kao i u prethodnih deset tromesečja u analizi empirijske gradje primenjen je isti metodološki pristup. Za jedinicu analize uzet je jedan tekst. Sama analiza predstavlja kombinaciju dva istraživačka metoda: (a) analize sadržaja, koja je bila usmerena „određenim teorijsko-hipotetičkim okvirom ... kojim se stvara objektivna i sistematična iskustvena građa o sadržaju društvenog komuniciranja, koja omogućuje

¹ Hapšenje muža ubijene Jelene Marjanović učinilo je ovu temu veoma prisutnom za najveći broj novina. Samo retke dnevne novine izbegle su da na prvim stranicama pišu o ovom slučaju.

izvođenje relevantnih zaključaka o društvenom kontekstu u kojem se komuniciranje odvija”,² i (b) diskurzivne analize, koja nam je omogućila da različite, epistemički i metodološki nesamerljive,³ autorske interpretativne strategije i uređivačke politike koje odražavaju predstave različitih, pre svega ideoloških i političkih, diskurzivnih realnosti, razumemo kroz analizu njihovih specifičnih diskurzivnih značenja.

U interpretativnom smislu, radi lakše organizacije teksta, analiza je, baš kao i u slučaju prethodnih izveštaja, podeljena u dve celine koje se odnose na: (a) analizu kvantitativnih pokazatelja prikupljenih uz pomoć analize sadržaja, i (b) diskurzivnu analizu kvalitativne građe izvučene iz tekstova koji su ušli u uzorak istraživanja.

2 S. Gredelj, *S onu stranu ogledala*, Beograd: Istraživačko-izdavački centar SSO Srbije, 1986, 19.

3 G. Couvalis, *The Philosophy of Science*, London, Sage Publications, 1997.

2

Uzorak

ISIDORA JARIĆ, DANICA LABAN

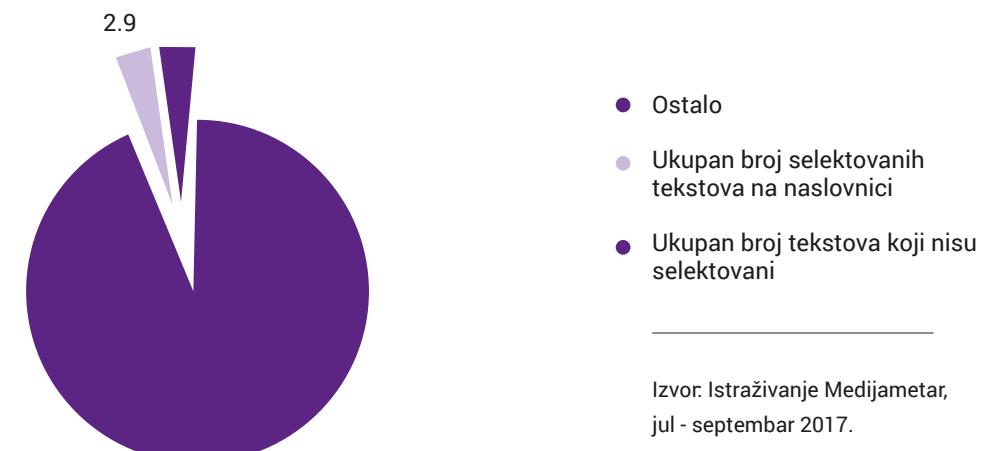
Uzorak

Kao što je navedeno u prethodnim izdanjima, osnovna ideja projekta *Medijametar* je da pokuša da rekonstruiše medijsku realnost dnevnih štampanih medija u Srbiji, onako kako se ona može rekonstruisati iz tekstova koji su pozicionirani (u celosti, ili delimično) na naslovnim stranama, a govore na različite načine o aktuelnim političkim događajima i prilikama u Srbiji i svetu. Uzorak dnevnih novina sačinjen je u odnosu na dva kriterijuma selekcije – najveću čitanost i reputaciju štampanih medija. Podaci o čitanosti dnevnih novina preuzeti su iz istraživanja IPSOS-a.¹ Naslovna strana je deo dnevnih novina koji čitaoci najviše povezuju sa identitetom/prepoznatljivošću jednog medija. Ona je često odgovorna za prvi utisak, našu potencijalnu naklonost ili odbojnost, koju formiramo o nekom štampanom izdanju. Sa naslovnom stranom u kontakt ne dolaze samo čitaoci određenog lista, već i ljudi koji te dnevne novine možda nikada neće uzeti u ruke. Preko novinskih i televizijskih reklama i izloga prodavnica štampe, naslovna strana dolazi u dodir sa auditorijumom širim od onog koji čini čitalačka publika bilo kog pojedinačnog izdanja dnevnih novina, formirajući tako, na izvestan način, javnu sliku novina koja simbolise njenu uređivačku politiku, vrednosnu orientaciju i usmerenost ka određenoj čitalačkoj publici. Zbog svih ovih gore pomenutih razloga, naslovne stranice dnevnih novina iz našeg uzorka našle su se u fokusu analize projekta *Medijametar*.

Tekstovi sa naslovnica najbolje oslikavaju koordinate uređivačkih politika dnevnih štampanih izdanja. Iako je to procentualno mali broj tekstova, kroz poruke plasirane na naslovnim stranama najlakše je rekonstruisati uređivački identitet dnevnih novina. Odnos ukupnog broja tekstova u svakom dnevnom izdanju pojedinačno i broja tekstova sa naslovnih strana koji su ušli u uzorak našeg istraživanja prikazan je u grafikonima 1-7, za period od 1. jula do 30. septembra 2017.

Grafikon 1. – Večernje novosti²

Izvor: Istraživanje Medijametar,
jul - septembar 2017.

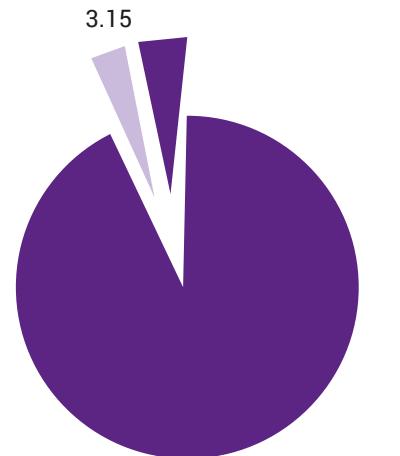
Grafikon 2. – Informer³

Izvor: Istraživanje Medijametar,
jul - septembar 2017.

¹ Istraživanje prosečne čitanosti dnevne štampe rađeno je za period 17.02.2017 – 15.04.2017. i 17.04.2017 – 30.04.2017, populacija: total individuals.

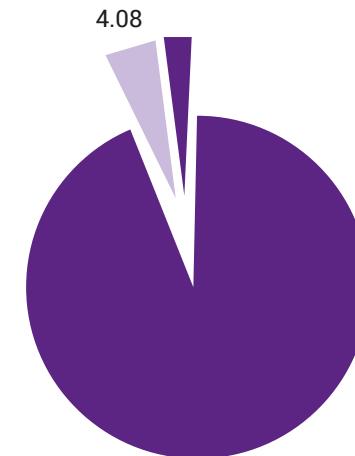
² Za više informacija videti Tabelu 97 u Apendiksu.

³ Za više informacija videti Tabelu 98 u Apendiksu.

Grafikon 3. – Alo!⁴

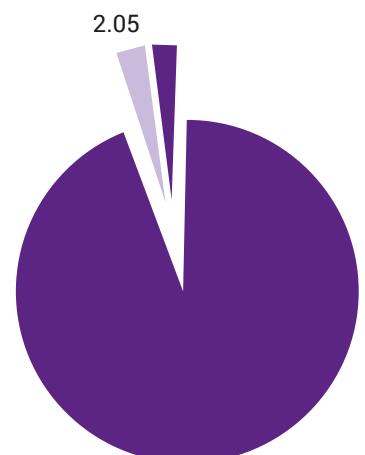
- Ostalo
- Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnicu
- Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani

Izvor: Istraživanje Medijametar,
jul - septembar 2017.

Grafikon 5. – Politika⁶

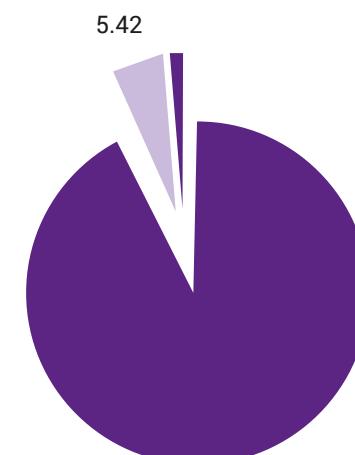
- Ostalo
- Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnicu
- Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani

Izvor: Istraživanje Medijametar,
jul - septembar 2017.

Grafikon 4. – Blic⁵

- Ostalo
- Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnicu
- Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani

Izvor: Istraživanje Medijametar,
jul - septembar 2017.

Grafikon 6. – Danas⁷

- Ostalo
- Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnicu
- Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani

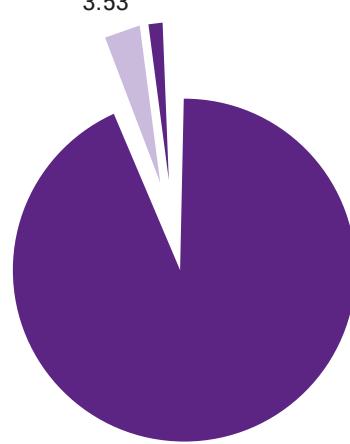
Izvor: Istraživanje Medijametar,
jul - septembar 2017.

4 Za više informacija videti Tabelu 99 u Apendiksu.

5 Za više informacija videti Tabelu 100 u Apendiksu.

6 Za više informacija videti Tabelu 101 u Apendiksu.

7 Za više informacija videti Tabelu 102 u Apendiksu.

Grafikon 7. – Kurir⁸

- Ostalo
- Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnicu
- Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani

Izvor: Istraživanje Medijametar,
jul - septembar 2017.

Ukupan broj analiziranih tekstova u svih sedam medija koji su ušli u uzorak našeg istraživanja je 1991 i taj broj čini prosečno 56,72% tekstova sa naslovnicu i 3,25% od ukupnog broja tekstova.

Tabela 1. – Večernje novosti

Večernje novosti/ rubrika	Ukupan broj tekstova na naslovnicu	Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnicu	Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani
hronika	113	33	80
društvo	98	76	22
politika	102	102	0
ekonomija	44	37	7
aktuelno	42	24	18
reportaža	24	5	19
kultura	22	4	18
intervju	18	12	6
svet	21	13	8
sport	47	3	44
Beograd	10	6	4
dodatak	1	0	1
reflektor	11	3	8
susedi	1	0	1
foto-trag	2	0	2
sudbine	1	0	1
događaji	9	9	0
in memoriam	2	0	2
svedočanstvo	1	0	1
UKUPNO	569	327	242

Izvor: Istraživanje Medijametar, jul - septembar 2017.

⁸ Za više informacija videti Tabelu 103 u Apendiksu.

Tabela 2. – Informer

Informer/ rubrika	Ukupan broj tekstova na naslovnicu	Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnicu	Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani
udarne vesti	126	125	1
vesti	126	53	73
showtime	70	4	66
zabava	1	0	1
sport	50	0	50
UKUPNO	373	182	191

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul - septembar 2017.

Tabela 3. – Alo!

Alo!/rubrika	Ukupan broj tekstova na naslovnicu	Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnicu	Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani
aktuelno	65	63	2
vesti	209	118	91
v.i.p.	108	6	102
sport	59	5	54
svet	6	2	4
intervju nedelje	4	3	1
Beograd	2	1	1
reportaža	3	0	3
saveti	2	0	2
UKUPNO	458	198	260

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul - septembar 2017.

Tabela 4. – Blic

Blic/rubrika	Ukupan broj tekstova na naslovnicu	Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnicu	Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani
aktuuelno/intervju	11	9	2
reportaža	1	0	1
Srbija u 21.veku	7	6	1
društvo	72	30	42
hronika	46	10	36
žena	2	0	2
kultura	9	0	9
politika	76	76	0
sport	78	2	76
sudbine	3	0	3
svet/planeta	9	7	2
tema dana/broja	76	65	11
ljudi	3	0	3
u fokusu	3	2	1
istražujemo/dosije	2	0	2
zabava	62	1	61
sećanje	1	0	1
Blic Fondacija	2	0	2
ekonomija	9	9	0
sve o Egzitu	1	0	1
UKUPNO	473	217	256

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul - septembar 2017.

Tabela 5. – Politika

Politika/rubrika	Ukupan broj tekstova na naslovnici	Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani
svet	36	18	18
društvo	91	19	72
ekonomija	39	32	7
politika	15	15	0
događaji dana	21	17	4
kultura	35	6	29
hronika	31	12	19
dnevni dodatak	56	5	51
Srbija	30	10	20
sport	43	0	43
tema nedelje/dana	35	21	14
čitaonica	4	0	4
ličnosti	3	1	2
region	6	4	2
naslovna	237	235	2
spektar	3	0	3
šarena strana	1	0	1
pogledi	6	6	0
potrošač	22	13	9
Beograd/beogradska hronika	16	3	13
UKUPNO	730	417	313

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul - septembar 2017.

Tabela 6. – Danas

Danas/rubrika	Ukupan broj tekstova na naslovnici	Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani
Danas biznis	13	11	2
Danas specijalni dodatak	12	8	4
Danas vikend	39	16	23
događaj/tema dana	4	4	0
društvo	83	76	7
ekonomija	56	54	2
Globus	43	30	13
kultura	31	10	21
intervju	3	0	3
naslovna	65	64	1
politika	114	114	0
Beograd	4	2	2
sport	26	1	25
poslednja	14	9	5
dijalog	5	5	0
pomodoro	2	2	0
Terazije	1	1	0
UKUPNO	515	407	108

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul - septembar 2017.

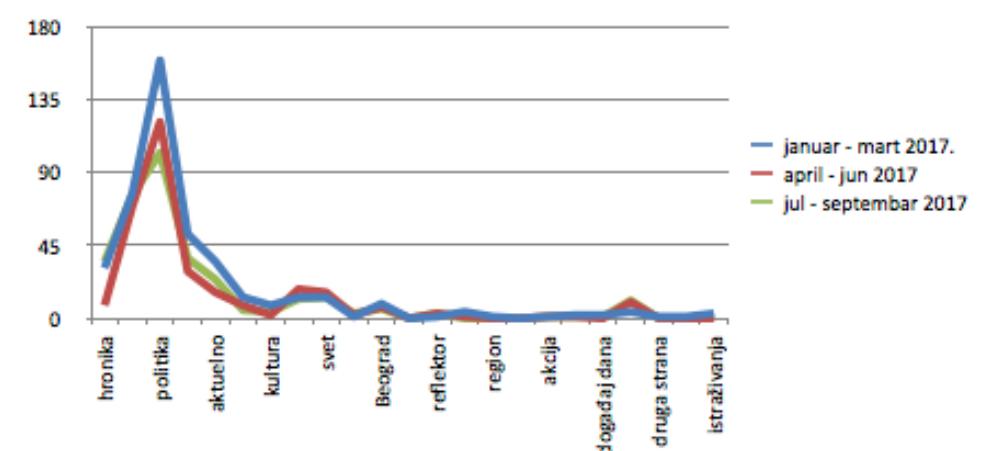
Tabela 7. – Kurir

Kurir/rubrika	Ukupan broj tekstova na naslovnicu	Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnicu	Ukupan broj tekstova koji nisu selektovani
vesti	204	197	7
intervju	3	3	0
planeta	2	1	1
hronika	61	24	37
društvo	1	0	1
stars	73	4	69
kultura	7	1	6
Beograd	5	0	5
sport	20	0	20
tema dana	5	4	1
dodatak	9	9	0
in memoriam	2	0	2
UKUPNO	392	243	149

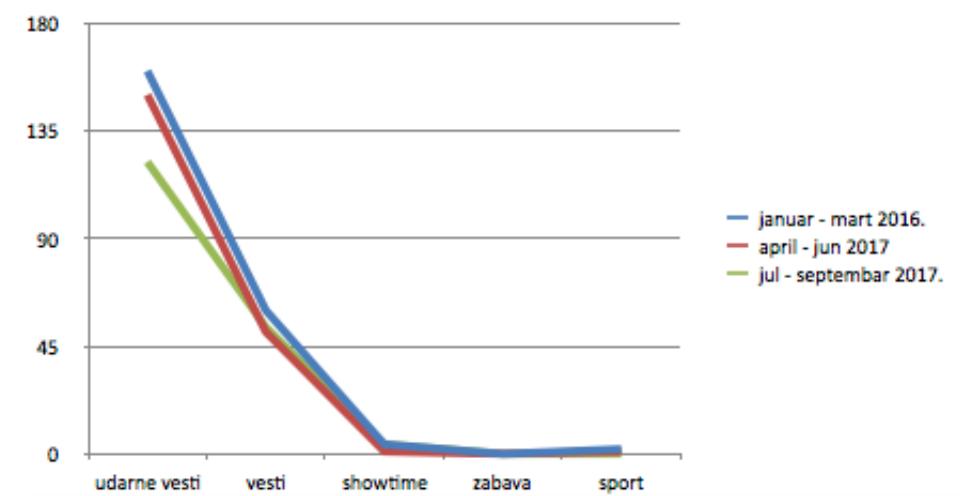
Izvor: Istraživanje Medijametar, jul - septembar 2017.

Uvidom u prikazane tabele 1-7 i dalje je uočljivo da struktura analiziranih dnevnih novina prati dve različite logike. *Večernje novosti*, *Politika*, *Danas* i *Blic*, prate klasičnu strukturu dnevnih novina, dok izdanja *Informer* i *Alo!*, kao i u prethodnim tromesečjima, značajno odstupaju od ove matrice. U prethodna dva tromesečja se ovoj grupi novina pridružio i *Kurir*. Taj dnevni list sada većinu selektovanih tekstova objavljuje u rubrici *vesti*,⁹ koja, kao i u novinama *Informer* i *Alo!* objedinjuje različite oblasti.

Uređivačke strategije koje su utvrđene u prethodnih deset izdanja *Medijametra* u potpunosti su uočljive i u trećem kvartalu 2017. godine, što se jasno može primetiti u grafikonima 8 – 14.

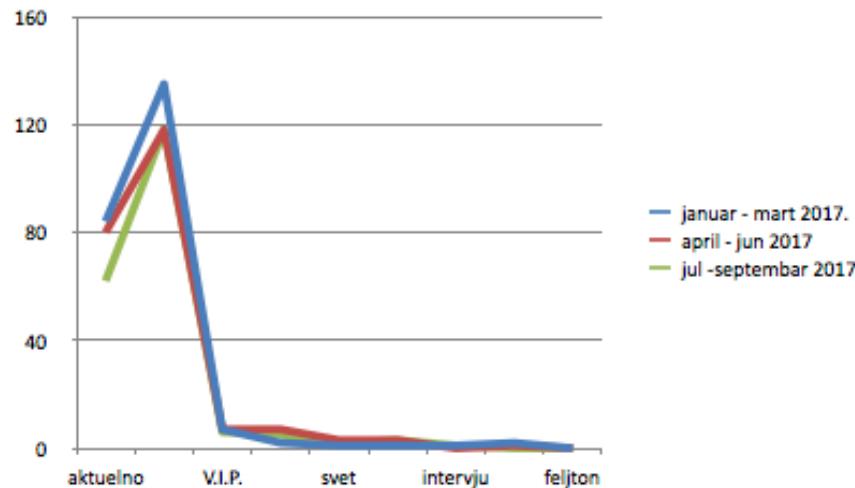
Grafikon 8. – Večernje novosti

Izvor: Istraživanje Medijametar, jul - septembar 2017.

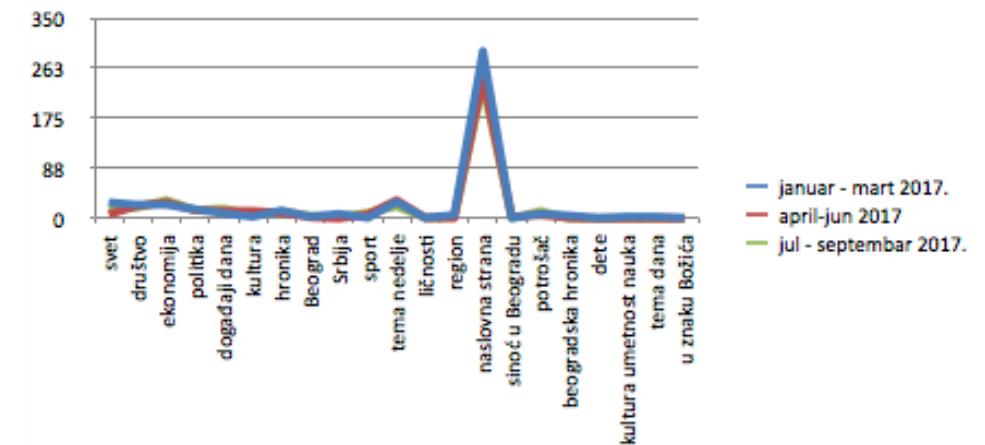
Grafikon 9. – Informer

Izvor: Istraživanje Medijametar, jul - septembar 2017.

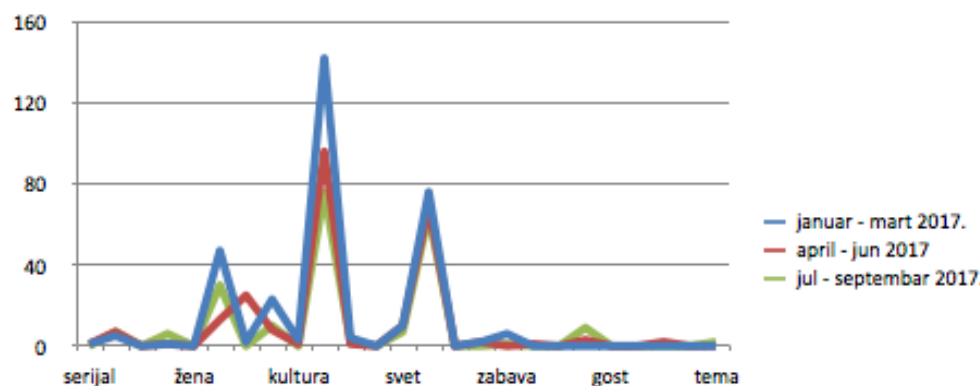
⁹ Od maja 2017. godine u dnevnom listu *Kurir*, pojavljuje se rubrika pod tim imenom. Do tada postojeće rubrike: *društvo*, *ekonomija* i *politika* objedinjuju se u novonastalu rubriku *vesti*.

Grafikon 10. – Alo!

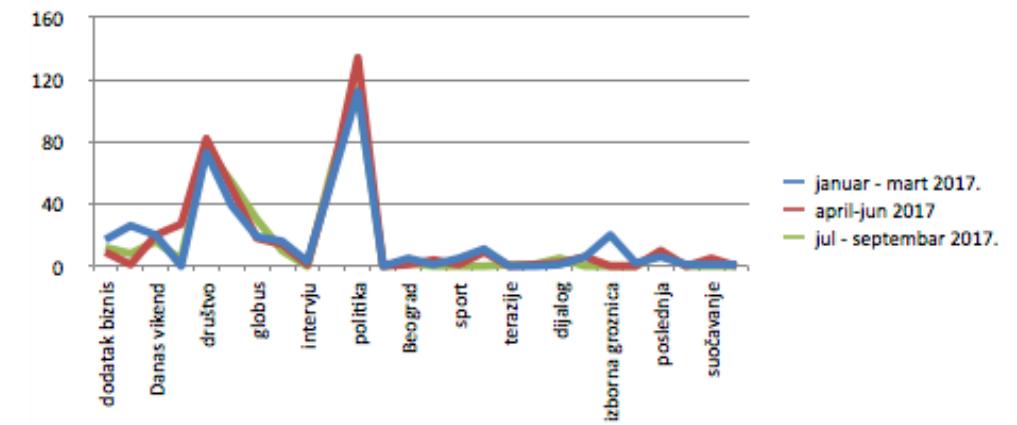
Izvor: Istraživanje Medijametar, jul - septembar 2017.

Grafikon 12. – Politika

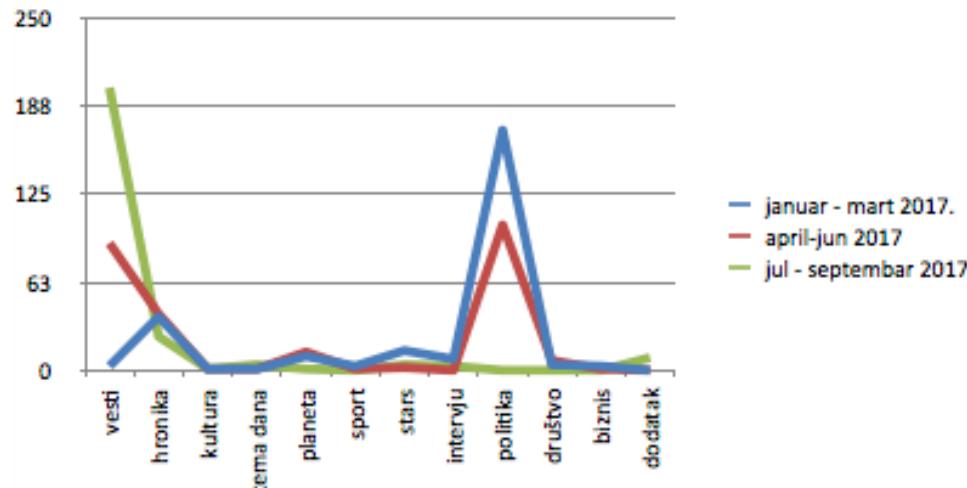
Izvor: Istraživanje Medijametar, jul - septembar 2017.

Grafikon 11. – Blic

Izvor: Istraživanje Medijametar, jul - septembar 2017.

Grafikon 13. – Danas

Izvor: Istraživanje Medijametar, jul - septembar 2017.

Grafikon 14. – Kurir

Izvor: Istraživanje Medijametar, jul - septembar 2017.

Ukoliko uporedimo broj selektovanih tekstova za treće kvartale 2017., 2016. i 2015. godine, može se uočiti da je u ovim periodima 2017. i 2016. godine objavljen približno jednak broj tekstova koji su uvršteni u uzorak (1991, odnosno 2012), dok je broj izabranih napisa u trećem tromesečju 2015. godine u odnosu na isti period 2017. bio veći za oko 8% (2172).

U odabranim tekstovima u trećem tromesečju 2017. pored političkih sadržaja, bilo je dosta reči i o regionalnim i kosovskim temama. Mediji su u ovom periodu veliku pažnju posvećivali i temama iz oblasti crne hronike.

Tabela 8. – Broj selektovanih tekstova po kvartalima

	2015. godina	2016. godina	2017. godina
Prvi kvartal	1360	1924	2403
Drugi kvartal	1673	2106	2091
Treći kvartal	2172	2012	1991
Četvrti kvartal	2177	2251	
UKUPNO	7382	8293	

Izvor: Istraživanje Medijametar, jul - septembar 2017.

3

Rezultati
istraživanja

ISIDORA JARIĆ, DANICA LABAN

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Zastupljenost novinskih žanrova

U trećem kvartalu 2017. učešće izveštaja u ukupnom broju tekstova je u odnosu na prethodno tromesečje smanjeno za oko 3% i iznosi 71.87% ili 1431 tekst. Najveći deo izveštaja ponovo je uočen u *Informeru* – 95.05%, dok je ovoga puta najmanja zastupljenost tekstova pisanih u ovom žanru u *Kuriru* – 52.26%. Sledeći žanrovi prema učešću su članak i intervju, koji čine 13.86%, odnosno 7.03% svih tekstova iz uzorka. Članci su najzastupljeniji u *Kuriru* (43.21% ili 105 tekstova) i *Politici* (26.14% - 109), a medij koji ni u ovom kvartalu nije objavio nijedan tekst u ovoj formi je *Alo!*. Najveći broj i učešće intervju beleži se u *Danasu* (48 ili 11.79%), dok ih je najmanje u *Informeru* – oko 1% napisa. Naredni žanr prema zastupljenosti je komentar – 5.22% (104 teksta), dok je deo vesti gotovo identičan kao i u prethodnom periodu 1.31% ili 26 tekstova. Reportaže su prisutne u samo 0.45% ili 9 tekstova, dok je učešće ostalih formi (poput hibridnih žanrova ili feljtona) zanemarljivo i znatno umanjeno u odnosu na prethodno tromesečje (videti više u tabelama 9, 10 i 11). U trećem tromesečju 2017. redosled zastupljenosti žanrova isti je kao i u prvom periodu 2017, dok je u odnosu na drugi kvartal, njihovo učešće znatno izmenjeno.

Tabela 9. – Pojedinačno učešće žanrova u izveštavanju sedam medija iz uzorka

Žanr	ukupan broj	%
izveštaj	1431	71,87
članak	276	13,86
intervju	140	7,03
komentar	104	5,22
vest	26	1,31
reportaža	9	0,45
drugo (hibridne forme, felhton)	5	0,25
total	1991	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul - septembar 2017.

Tabela 10. – Distribucija novinskih formi u tekstovima iz uzorka, prema medijima

Žanr	<i>Alo!</i>	<i>Blic</i>	<i>Danas</i>	<i>Informer</i>	<i>Kurir</i>	<i>Politika</i>	<i>Večernje novosti</i>	total
izveštaj	178	173	276	173	127	229	275	1431
članak	0	3	34	2	105	109	23	276
intervju	14	19	48	2	6	32	19	140
komentar	1	20	34	1	2	40	6	104
vest	5	1	7	4	1	5	3	26
reportaža	0	0	4	0	2	2	1	9
drugo	0	1	4	0	0	0	0	5
total	198	217	407	182	243	417	327	1991

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul - septembar 2017.

Tabela 11. – Distribucija novinskih formi u tekstovima iz uzorka, prema medijima

Žanr	<i>Alo!</i>	<i>Blic</i>	<i>Danas</i>	<i>Informer</i>	<i>Kurir</i>	<i>Politika</i>	<i>Večernje novosti</i>	total
izveštaj	89,90	79,72	67,81	95,05	52,26	54,92	84,10	71,87
članak	0,00	1,38	8,35	1,10	43,21	26,14	7,03	13,86
intervju	7,07	8,76	11,79	1,10	2,47	7,67	5,81	7,03
komentar	0,51	9,22	8,35	0,55	0,82	9,59	1,83	5,22
vest	2,53	0,46	1,72	2,20	0,41	1,20	0,92	1,31
reportaža	0,00	0,00	0,98	0,00	0,82	0,48	0,31	0,45
drugo	0,00	0,46	0,98	0,00	0,00	0,00	0,00	0,25
total	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul - septembar 2017.

Izveštaj

Izveštaj je u analiziranim dnevnim novinama zastupljen na sledeći način: u *Informeru* u 95.05% ili 173 teksta, u dnevnom listu *Alo!* – 89.9% ili 178 tekstova, *Večernjim novostima* – 84.1% (275), *Blicu* – 79.72% (173), *Danasu* – 67.81% (276), *Politici* 54.92% (229) i *Kuriru* 52.26% (127). U odnosu na prethodno tromeseče, zastupljenost izveštaja je povećana samo u listovima *Alo!* i *Večernje novosti* (za oko 4% u oba medija), dok je drastično smanjena u dnevним novinama *Kurir*, za 25%. U *Blicu* je u odnosu na prethodni kvartal objavljeno oko 4.5% manje tekstova u ovoj formi, u *Danasu* 1.77%, a u *Politici* 1.22%. Jedini medij u kojem je uočeno skoro identično učešće uzveštaja kao i u proteklom periodu je *Informer*.

U svih sedam dnevnih novina zabeleženi su vrednosno obojeni¹ izveštaji, odnosno u tekstu je bio uočljiv jasan stav novinara. Broj vrednosno neopredeljenih tekstova u ovoj formi je približan rezultatu iz prethodnog tromesečja (63.59% u trećem, naspram 65.05% u drugom kvartalu), odnosno u trećem tromesečju je zabeleženo oko 1.5% više vrednosno obojenih napisa. Učešće takvih tekstova napisanih u žanru izveštaja varira od 74.8% u *Kuriru* (uvećanje udela vrednosno konotiranih tekstova za oko 12% u odnosu na prethodni kvartal)² do 13.77% u *Danasu*. Pozitivan ili negativan vrednosni stav novinara vidljiv je i u 69.94% tekstova pisanih u ovoj formi u *Informeru* (neznatno povećanje učešća tekstova koji sadrže vrednosni stav u odnosu na prethodno tromeseče), 37.64% u listu *Alo!* (oko 11% više), 33.62% u *Politici* (skoro identično učešće kao i u prethodnom kvartalu), 31.27% u *Večernjim novostima* (oko 6% manje) i 21.39% u *Blicu* (rezultat u skladu sa prethodnim kvartalom) (više informacija u tabeli 12).

Tabela 12. – Struktura izveštaja u odnosu na vrednosni kontekst u sedam medija iz uzorka

Medij	Vrednosni kontekst u odnosu na temu					
	pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%
<i>Kurir</i>	0	0,00	32	25,20	95	74,80
<i>Informer</i>	11	6,36	52	30,06	110	63,58
<i>Alo!</i>	4	2,25	111	62,36	63	35,39
<i>Politika</i>	28	12,23	152	66,38	49	21,40
<i>Večernje novosti</i>	30	10,91	189	68,73	56	20,36
<i>Blic</i>	3	1,73	136	78,61	34	19,65
<i>Danas</i>	0	0,00	238	86,23	38	13,77
total	76	5,31	910	63,59	445	31,10

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul - septembar 2017.

U drugom tromesečju, skoro 79% izveštaja je nebalansirano³ (na primer, izveštaji sadrže izjavu samo jednog aktera, odnosno čitav tekst je zasnovan na stavu jednog sagovornika ili stavovima različitih sagovornika koji nastupaju sa istog stanovišta), a rezultat je sličan kao i u prethodnom kvartalu. Najviše nebalansiranih napisa u ovom žanru beleži se u *Informeru* – 98.27%, a slede *Kurir* (95.28%), *Alo!* (83.15%), *Politika* (78.60%), *Večernje novosti* (74.18%), *Danas* (72.46%) i *Blic* (61.27%).

Kada se sagledaju svi rezultati u odnosu na proteklo tromeseče, primetne su izvesne promene. U listu *Alo!* učešće nebalansiranih izveštaja povećano je za više od 10%, u *Kuriru* i *Večernjim novostima* zabeleženo povećanje od oko 4%, dok je u *Danasu* prisutno oko 3% više necelovitih tekstova pisanih u ovoj formi. Sa druge strane, *Blic* u trećem kvartalu objavljuje najmanje nebalansiranih tekstova u odnosu na sve ostale medije iz uzorka (odnosu na proteklo tromeseče za oko 10% manje necelovitih napisa), a udeo nebalansiranih izveštaja u *Informeru* i *Politici* je na nivou prethodnog kvartala (tabela 13).

1 U analizi koju predstavljamo, načine prezentovanja određenih tema ili aktera u pojedinačnim tekstovima iz našeg uzorka kodirali smo na tri različita načina, uzimajući u obzir kako tekst, tako i opremu teksta (nadnaslov, naslov i podnaslov). *Neutralnim* prezentovanjem određenih tema ili aktera označili smo one tekstove u kojima autori tekstova/novinari ne zauzimaju vrednosni stav prema određenom akteru ili temi, već nastoje da na relativno neutralan, odmeren način, poštujući profesionalne standarde, prezentuju određene činjenice koje su predmet teksta. Kao *pozitivne* označili smo one interpretacije u kojima novinari načinom prezentovanja određenih tema ili aktera iskazuju jasne simpatije i pozitivan odnos prema njima. Kao *negativne* označili smo one interpretacije u kojima novinari načinom prezentovanja određenih tema ili aktera iskazuju jasnu antipatiju i negativan odnos prema njima.

2 Zastupljenost vrednosno konotiranih tekstova u dnevnom listu *Kurir* uvećana je za oko 33% u odnosu na prvo tromeseče 2017. godine.

3 Balans predstavlja način na koji novinar pristupa temi. Balansiran tekst podrazumeva uravnotežen i objektivan pristup temi i sagovornicima i celovitost informacija.

Tabela 13. – Balansiranost izveštaja u sedam medija iz uzorka

Izveštaj	balans %	
medij	da	ne
<i>Informer</i>	1,73	98,27
<i>Kurir</i>	4,72	95,28
<i>Alo!</i>	16,85	83,15
<i>Politika</i>	21,40	78,60
<i>Večernje novosti</i>	25,82	74,18
<i>Danas</i>	27,54	72,46
<i>Blic</i>	38,73	61,27
total	21,10	78,90

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul - septembar 2017.

Ostale novinske forme

Najveće učešće tekstova u formi članka u odnosu na ukupan broj objavljenih tekstova zabeleženo je kada je u pitanju dnevni list *Kurir* – 43.21% (105), dok najveći broj članaka objavila *Politika* – 109 (26.14%). Sledi *Danas* sa 8.35% (34), *Večernje novosti* sa 7.03% (23) objavljenih tekstova u ovoj formi i *Informer* i *Blic*, koji su objavili po 2, odnosno 3 članka, dok, kao što je navedeno, tekstovi u ovom žanru ponovo nisu zabeleženi u listu *Alo!* (**tabela 10 i 11**). Učešće ovog žanra u dnevnom listu *Kurir* uvećano je za čak oko 32% u trećem tromesečju u odnosu na prethodni period (43.21% u trećem, naspram 11.11% u drugom kvartalu). Nešto više članaka u odnosu na drugo tromesečje (za oko 3%) objavio je i list *Politika*, a neznatno više tekstova u ovoj formi zabeleženo je i na naslovnicama *Danasa* (oko 2%).

Većina članaka koji su ušli u uzorak istraživanja u trećem tromesečju napisana je u negativnom vrednosnom kontekstu – čak 66.3%. Ukoliko se tome doda i 2.9% pozitivno konotiranih tekstova napisanih u ovoj formi, jasan vrednosni stav se uočava u 69.2% članaka (oko 15% više u odnosu na prethodni kvartal). Ovo je prvenstveno rezultat pristupa dnevног lista *Kurir*, u kojem je od 105 objavljenih članaka, samo 3 ili 2.86% neutralno, dok su preostali tekstovi (102 ili 97.14%) negativno konotirani. U *Večernjim novostima* i *Politici* zabeleženo je oko 40% neutralnih članaka, dok je većina tekstova pisanih u ovom žanru neutralna samo u *Danisu* (79.41%) (**tabela 14**).

Tabela 14. – Struktura članaka u odnosu na vrednosni kontekst u sedam medija iz uzorka

Članak	Vrednosni kontekst u odnosu na temu					
	Medij		pozitivan		neutralan	
	broj	%	broj	%	broj	%
<i>Blic</i>	0	0,00	0	0,00	3	100,00
<i>Kurir</i>	0	0,00	3	2,86	102	97,14
<i>Večernje novosti</i>	2	8,70	9	39,13	12	52,17
<i>Politika</i>	6	5,50	44	40,37	59	54,13
<i>Danas</i>	0	0,00	27	79,41	7	20,59
<i>Informer</i>	0	0,00	2	100,00	0	0,00
total	8	2,90	85	30,80	183	66,30

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul - septembar 2017.

Najveći broj tekstova napisanih u formi članka u trećem kvartalu 2017. nema balans – 85.51% objavljenih napisa. Balansa nema ni u jednom članku pisanim u *Kuriru* i *Informeru*, dok je u *Politici* necelovito 83.49%, *Večernjim novostima* 78.26%, *Blicu* 66.67% i *Danisu* 52.94% članaka (više informacija u **tabeli 15**).

Tabela 15. – Balansiranost članaka u sedam medija iz uzorka

Članak	balans %	
	medij	da
<i>Informer</i>		0,00
<i>Kurir</i>		0,00
<i>Politika</i>		16,51
<i>Večernje novosti</i>		21,74
<i>Blic</i>		33,33
<i>Danas</i>		47,06
total		14,49
		85,51

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul - septembar 2017.

Intervju je u novinama iz uzorka, u trećem tromesečju 2017. godine treći žanr prema zastupljenosti. Prema učešću, najviše je prisutan u *Danasu* (11.79% ili 48 tekstova), sledi *Blic* sa 8.76% (19 tekstova), *Politika* (7.67% – 32), *Alo!* (7.07% – 14), *Večernje novosti* (5.81% ili 19 tekstova), *Kurir* sa 2.47% (6) i *Informer* koji je objavio 2 intervjuja.

Najveći broj intervjuja – 115 ili 82.14% napisan je u neutralnom vrednosnom kontekstu, što se posebno odnosi na medije u kojima su svi objavljeni intervjuji vrednosno neutralni – *Danas*, *Blic* i *Informer*. Veće učešće neutralnih intervjuja beleži se i u listu *Alo!* (oko 92.86%), dok je u *Politici* i *Večernjim novostima* neutralno 59.38%, odnosno 57.89% intervjuja. U *Kuriru* jasan vrednosni kontekst ima 50% objavljenih intervjuja (**tabela 16**).

Tabela 16. – Struktura intervjuja u odnosu na vrednosni kontekst u sedam medija iz uzorka

Medij	Vrednosni kontekst u odnosu na temu					
	pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%
<i>Kurir</i>	0	0,00	3	50,00	3	50,00
<i>Večernje novosti</i>	1	5,26	11	57,89	7	36,84
<i>Politika</i>	5	15,63	19	59,38	8	25,00
<i>Alo!</i>	0	0,00	13	92,86	1	7,14
<i>Informer</i>	0	0,00	2	100,00	0	0,00
<i>Blic</i>	0	0,00	19	100,00	0	0,00
<i>Danas</i>	0	0,00	48	100,00	0	0,00
total	6	4,29	115	82,14	19	13,57

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2017.

Naredna forma prema učešću – komentar (kolumna, uvodnik), najzastupljenija je u *Politici* (9.59% ili 40 tekstova), *Blicu* (9.22% ili 20 napisana) i *Danasu* (8.35% ili 34 teksta). U *Večernjim novostima* je zabeleženo još 6, *Kuriru* – 2 i u listovima *Alo!* i *Informer* po jedan komentar.

Većina komentara objavljenih u *Danasu* (79.41%) i *Politici* (62.5%) je vrednosno konotirana. S druge strane, dnevni list *Blic* objavio je većinu (60%) neutralnih komentara. U *Večernjim novostima* je 50% komentara vrednosno intornirano, dok su svi malobrojni tekstovi pisani u ovoj formi u *Informeru*, *Alo!* i *Kuriru* vrednosno obojeni (**tabela 17**).

Tabela 17. – Struktura komentara u odnosu na vrednosni kontekst u sedam medija iz uzorka

Medij	Vrednosni kontekst u odnosu na temu					
	pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%
<i>Informer</i>	0	0,00	0	0,00	1	100,00
<i>Alo!</i>	1	100,00	0	0,00	0	0,00
<i>Kurir</i>	0	0,00	0	0,00	2	100,00
<i>Danas</i>	4	11,76	7	20,59	23	67,65
<i>Politika</i>	3	7,50	15	37,50	22	55,00
<i>Večernje novosti</i>	2	33,33	3	50,00	1	16,67
<i>Blic</i>	1	5,00	12	60,00	7	35,00
total	11	10,58	37	35,58	56	53,85

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2017.

U trećem tromesečju 2017. ponovo se beleži veoma mali ideo vesti – 1.31% ili 26 tekstova, što je neznatno uvećanje u odnosu na prethodni kvartal – od 0.26%. Najveće učešće vesti zabeleženo je u listu *Alo!* – 2.53% ili 5 tekstova, slede *Informer* sa 2.2% (4), *Danas* 1.72% (7), *Politika* 1.20% (5) i *Večernje novosti* (0.92% – 3), dok su *Blic* i *Kurir* objavili po jednu vest (**tabela 11**).

Najviše vesti objavljeno je u neutralnom kontekstu – 84.62%, a ukoliko se sagleda svaki medij pojedinačno, najviše vrednosno obojenih vesti objavio je *Informer* (50%), slede *Večernje novosti* (33.33%) i *Politika* (20%), a tekstovi u ovom žanru u *Blicu*, *Kuriru*, *Alo!* i *Danasu* su neutralni (**tabela 18**).

Tabela 18. – Struktura vesti u odnosu na vrednosni kontekst u sedam medija iz uzorka

Medij	Vrednosni kontekst u odnosu na temu					
	pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%
<i>Informer</i>	1	25,00	2	50,00	1	25,00
<i>Večernje novosti</i>	1	33,33	2	66,67	0	0,00
<i>Politika</i>	0	0,00	4	80,00	1	20,00
<i>Kurir</i>	0	0,00	1	100,00	0	0,00
<i>Blic</i>	0	0,00	1	100,00	0	0,00
<i>Alo!</i>	0	0,00	5	100,00	0	0,00
<i>Danas</i>	0	0,00	7	100,00	0	0,00
total	2	7,69	22	84,62	2	7,69

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2017.

U trećem kvartalu 2017. objavljeno je 73.08% jednostranih i/ili necelovitih vesti. U *Informru*, *Blicu* i *Kuriru* nijedna vest nije balansirana, a u novinama *Alo!* i *Politika* po 80% vesti je necelovito. U *Večernjim novostima* celovito je samo 33.33%, dok je *Danas* jedini medij u kojem je veći udeo balansiranih tekstova pisanih u ovom žanru – 57.14% (**tabela 19**).

Tabela 19. – Balansiranost vesti u sedam medija iz uzorka

Vest	balans %	
medij	da	ne
<i>Informer</i>	0,00	100,00
<i>Kurir</i>	0,00	100,00
<i>Blic</i>	0,00	100,00
<i>Alo!</i>	20,00	80,00
<i>Politika</i>	20,00	80,00
<i>Večernje novosti</i>	33,33	66,67
<i>Danas</i>	57,14	42,86
total	26,92	73,08

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2017.

Reportaže u trećem kvartalu čine 0.45% svih tekstova iz uzorka, a ovaj žanr bio je prisutan u *Danasu* (4 teksta), *Politici* i *Kuriru* (po 2 teksta) i *Večernjim novostima* (1). Ostale forme (poput feljtona i različitih hibridnih formi), zastupljene su u 5 ili 0.25% napisa (**tabela 10 i 11**).

Povodi

U trećem tromesečju 2017. u redakcijama je osmišljen povod za 26.97% ili 537 tekstova, povodom *delovanja Vlade Republike Srbije/pozicije* nastalo 404 ili 20.29% napisa, dok je opozicija medijima dala povod za izveštavanje u 5.22% ili 104 napisa. Iz ovih rezultata se može zaključiti da se i u ovom kvartalu veći broj tekstova osmišljava u redakcijama nego što nastaje povodom delovanja pozicije i opozicije zajedno (26.97% naspram 25.51%).

Tabela 20. – Distribucija povoda u sedam medija iz uzorka

Povod/svi mediji	broj pojavljivanja	% učešća
ostalo	946	47,51
osmišljen u redakciji	537	26,97
delovanje Vlade Republike Srbije/pozicije	404	20,29
delovanje opozicije	104	5,22
total	1991	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2017.

Od 537 tekstova osmišljenih u redakciji, 240 ili 44.69% je u negativnom ili pozitivnom vrednosnom kontekstu (**tabela 22**). Povod osmišljen u redakciji je u drugom kvartalu najzastupljeniji kada je tema teksta *politički život u Srbiji* (127 ili 23.65% tekstova osmišljenih u redakcijama), slede teme u vezi sa Kosovom – 47 ili 8.75% napisa, privredom (39 ili 7.26%), regionalnim odnosima (38 ili 7.08%) i ubistvom pevačice Jelene Marjanović (25 ili 4.66% napisa osmišljenih u redakciji) (**tabela 21**).

Tabela 21. – Povod osmišljen u redakciji – najčešće teme i vrednosni konteksti u sedam medija iz uzorka

Povod osmišljen u redakciji/tema	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	47	8,75	0	0,00	42	89,36	5	10,64
privreda	39	7,26	0	0,00	16	41,03	23	58,97
regionalni saradnja/odnosi u regionu	38	7,08	3	7,89	12	31,58	23	60,53
ubistvo pevačice Jelene Marjanović	25	4,66	0	0,00	14	56,00	11	44,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2017.

Tabela 22. – Povod osmišljen u redakciji – vrednosni kontekst tekstova u svim medijima

Povod osmišljen u redakciji	broj tekstova	pozitivan	neutralan	negativan
broj	537	23	297	217
%	100	4,28	55,31	40,41

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2017.

U tabelama 23 – 29 predstavljen je raspored navedenih povoda prema medijima:

Tabela 23. – Distribucija povoda u listu *Večernje novosti*

Večernje novosti	broj pojavljivanja	% učešća
ostalo	158	48,32
delovanje Vlade Republike Srbije/pozicije	121	37,00
osmišljen u redakciji	38	11,62
delovanje opozicije	10	3,06
total	327	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2017.

Tabela 24. – Distribucija povoda u listu *Blic*

Blic	broj pojavljivanja	% učešća
ostalo	100	46,08
osmišljen u redakciji	66	30,41
delovanje Vlade Republike Srbije/pozicije	40	18,43
delovanje opozicije	11	5,07
total	217	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2017.

Tabela 25. – Distribucija povoda u listu *Kurir*

Kurir	broj pojavljivanja	% učešća
ostalo	113	46,50
osmišljen u redakciji	70	28,81
delovanje Vlade Republike Srbije/pozicije	48	19,75
delovanje opozicije	12	4,94
total	243	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2017.

Tabela 26. – Distribucija povoda u listu *Alo!*

Alo!	broj pojavljivanja	% učešća
ostalo	108	54,55
osmišljen u redakciji	42	21,21
delovanje Vlade Republike Srbije/pozicije	31	15,66
delovanje opozicije	17	8,59
total	198	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2017.

Tabela 27. – Distribucija povoda u listu *Informer*

Informer	broj pojavljivanja	% učešća
ostalo	89	48,90
osmišljen u redakciji	65	35,71
delovanje opozicije	17	9,34
delovanje Vlade Republike Srbije/pozicije	11	6,04
total	182	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2017.

Tabela 28. – Distribucija povoda u listu *Politika*

Politika	broj pojavljivanja	% učešća
ostalo	198	47,48
osmišljen u redakciji	105	25,18
delovanje Vlade Republike Srbije/pozicije	104	24,94
delovanje opozicije	10	2,40
total	417	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2017.

Tabela 29. – Distribucija povoda u listu *Danas*

<i>Danas</i>	broj pojavljivanja	% učešća
ostalo	180	44,23
osmišljen u redakciji	151	37,10
delovanje Vlade Republike Srbije/pozicije	49	12,04
delovanje opozicije	27	6,63
total	407	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2017.

Teme

Kako bi svaki tekst bio što jasnije definisan, odabrani napisi koji čine uzorak klasifikovani su u okviru samo jedne teme, ali su uvek evidentirani i drugi elementi prisutni u tekstu. To nam je omogućilo jasniji uvid u načine izveštavanja i pristup medija određenim temama i u prethodnim izdanjima *Medijametra*. Tekstovi iz oblasti crne hronike, koji imaju društveno-politički karakter, kao i napisi koji se odnose na ubistvo pevačice Jelene Marjanović ponovo su uvršteni u uzorak, kao svojevrsna paradigma stanja u srpskom novinarstvu koje odlikuju različiti vidovi nepoštovanja etičkih principa izveštavanja.

Zastupljenost tema

Političke teme zauzele su znatno manje prostora na naslovcama sedam medija iz uzorka u periodu jul – septembar 2017, nego što je to bio slučaj u prethodnom kvartalu. Tema *politički život u Srbiji*, koja je u drugom tromesečju bila preovlađujuća u 30.37% (635) napisu, u trećem periodu zastupljena je u 16.83% ili 335 tekstova. Preostale političke teme, *aktivnosti Vlade Srbije* (2.01% – 40 napisu), *aktivnosti predsednice Vlade Srbije* (0.75% – 15) i *aktivnosti predsednika Srbije* (3.06% – 61), zastupljene su u još 5.82% (116) tekstova. Unutrašnjopolitička tematika je tako, u trećem kvartalu, zastupljena u 22.65% (451) napisu, što je za 12.36% manje u odnosu na proteklo tromeseče.⁴ Druga tema prema zastupljenosti je ponovo privreda, o kojoj su mediji pisali u 216 ili 10.85% napisu (oko 3% više u odnosu na prethodni kvartal), a slede dešavanja u vezi sa regionom (166 – 8.34% svih tekstova iz uzorka) i Kosovom (149 – 7.48%). Kada je reč o temi *regionalna saradnja/odnosi u regionu*, njen karakter je i dalje nepromenjen – čak 56.63% tekstova je negativno konotirano, dok je situacija sa temama u vezi sa Kosovom nešto drugačija, odnosno, ovoga puta dominiraju neutralno konotirani tekstovi (71.14%). U fokusu medija ponovo je bilo ubistvo pevačice Jelene Marjanović, peta tema prema zastupljenosti, čije je prisustvo zabeleženo na 103 naslovne strane (5.17% tekstova). Iako tokom dužeg vremenskog perioda nije bilo značajnijih pomaka u istrazi, ova medijski konstruisana tema je, u nešto manjem obimu, ipak opstajala na naslovni

⁴ Tematika iz oblasti unutrašnje politike bila je prisutna u 34.4% tekstova u prvom i 35.01% u drugom kvartalu 2017.

cama analiziranih dnevnih novina od aprila 2016,5 pa sve do sredine septembra 2017, kada je medijsko interesovanje u vezi sa ovim nesrećnim događajem ponovo naglo poraslo usled hapšenja Zorana Marjanovića, supruga Jelene Marjanović.⁶ Većina medija je tokom druge polovine septembra na svim svojim naslovnim stranama objavljivala informacije i spekulacije u vezi sa hapšenjem Marjanovića.⁷

Što se tiče spoljnopoličkih tema, interes medija je ovoga puta usmeren ka međunarodnim odnosima (86 tekstova – 4.32%). Deset najzastupljenijih tema zaokružuju teme u vezi sa *socijalnim pitanjima/socijalnom politikom* – 77 ili 3.87% napisu, medijima (64 – 3.21%), aktivnostima predsednika Srbije (61 – 3.06) i pravosuđem (54 tekstova – 2.71%).

Ako se posmatra vrednosni kontekst 1991 izabranog teksta u trećem kvartalu 2017, vrednosno je obojeno 40.88% tekstova – 5.32% pozitivno i 35.56% negativno (oko 4% više u odnosu na prethodni period) (**tabela 31**). Od svih pomenutih tema, najviše negativno konotiranih napisu tradicionalno se odnosilo na medije – 62.5% (40). Veći broj negativno intoniranih tekstova napisan je o temama u vezi sa socijalnom politikom (55.84%) i regionalnim odnosima (56.63%). U vezi sa ubistvom pevačice Jelene Marjanović objavljeno je oko 40% negativnih tekstova.⁹ Oko trećine negativnih tekstova napisano je o političkom životu (32.24%) i privredi (31.94%), dok je negativno i 29.63% napisu o pravosuđu, 21.31% o aktivnostima predsednika Srbije i 23.26% o međunarodnim odnosima. Jedina tema o kojoj je napisan nešto veći broj pozitivno konotiranih tekstova je privreda (22 – 10.19%), 5 pozitivnih tekstova napisano je o aktivnostima predsednika Srbije, 4 o regionalnim temama i 3 o međunarodnim odnosima.

Teme u vezi sa Rusijom i Evropskom Unijom pominju se u veoma malom broju tekstova – 35 (1,76%), odnosno 31 (1,56%) i tek su 16. (Rusija/odnos prema Rusiji) i 19. (EU/politika EU) tema prema zastupljenosti u tekstovima iz uzorka. U trećem kvartalu 2017. o Rusiji nije napisan nijedan negativno konotiran ili kritički tekst. Analizirani medijski sadržaj većinom je pozitivno intoniran (57.14%),¹⁰ dok su preostali tekstovi neutralni. O EU je napisano najviše neutralnih tekstova (67.74%), uz 22.58% negativnih i 9.68% pozitivno intoniranih napisalj.¹¹ (**grafikon 15**).

⁵ Jelena Marjanović ubijena je 2. aprila 2016.

⁶ 15. septembra 2017. godine Zoran Marjanović je uhapšen pod sumnjom da je ubio Jelenu Marjanović, sat vremena nakon što se vratio kući po izlasku iz rijalitija "Zadruga", u kojem je proveo nekoliko dana.

⁷ Listovi *Kurir*, *Informer* i *Alo!* su na svim naslovnim stranama u periodu od 16. do 30. septembra 2017. objavljivali tekstove koji su se odnosili na ubistvo Jelene Marjanović, dok se *Blic* ovom temom bavio samo jedan dan manje, od 17. do 30. septembra, zato što je 16. septembra objavljen tematski, rođendanski broj ovih novina.

⁸ Dnevne novine su u negativno intoniranim napisima kritikovali socijalnu politiku generalno, a posebno odnos centara za socijalni rad i ostalih državnih institucija prema korisnicima usluga ovih ustanova socijalne zaštite. Analizirani tekstovi su nastali kao posledica ubistava dve žene i deteta, koja su tokom jula meseca počinjena od strane bivših supružnika, upravo u prostorijama centara za socijalni rad.

⁹ Prilikom ocenjivanja ovih napisu, kriterijum za procenu vrednosnog konteksta bio je odnos medija prema porodici Marjanović.

¹⁰ Pozitivno konotirani tekstovi o Rusiji/odnosu prema Rusiji raspoređeni su na sledeći način: *Večernje novosti* – 9, *Politika* – 8, *Informer* – 2 i *Alo!* – 1.

¹¹ Negativno konotirani tekstovi o EU/politici EU objavljeni su u *Politici* (5), *Informeru* i *Večernjim novostima* (po 1); pozitivno intonirani – u *Politici* (2) i *Danasu* (1).

Tabela 30. – Distribucija tema i njihov vrednosni kontekst u sedam medija iz uzorka¹²

Svi mediji	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
politički život u Srbiji	335	16,83	1	0,30	226	67,46	108	32,24
privreda	216	10,85	22	10,19	125	57,87	69	31,94
regionalna saradnja/ odnosi u regionu	166	8,34	4	2,41	68	40,96	94	56,63
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	149	7,48	1	0,67	106	71,14	42	28,19
ubistvo pevačice Jelene Marjanović	103	5,17	0	0,00	41	39,81	62	60,19
međunarodni odnosi	86	4,32	3	3,49	63	73,26	20	23,26
socijalna pitanja/socijal- na politika	77	3,87	1	1,30	33	42,86	43	55,84
mediji/sloboda medija	64	3,21	0	0,00	24	37,50	40	62,50
aktivnosti predsednika Srbije	61	3,06	5	8,20	43	70,49	13	21,31
pravosuđe, aktivnosti pravosudnih organa	54	2,71	1	1,85	37	68,52	16	29,63

Izvor: Istraživanje Medijametar, jul – septembar 2017.

Tabela 31. – Vrednosni kontekst u odnosu na teme *Rusija/odnos prema Rusiji* i *EU/politika EU* u sedam medija iz uzorka

Svi mediji	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
Rusija/odnos prema Rusiji	35	1,76	20	57,14	15	42,86	0	0,00
EU/politika Evropske Unije	31	1,56	3	9,68	21	67,74	7	22,58

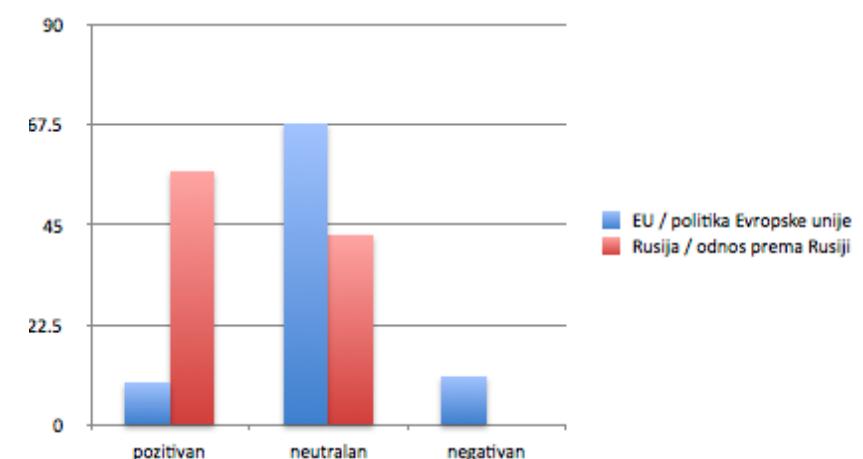
Izvor: Istraživanje Medijametar, jul – septembar 2017.

¹² U svim tabelama predstavljeno je po deset najzastupljenijih tema.

Tabela 32. – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme i svih sedam medija iz uzorka

Total	broj	%
pozitivan	106	5,32
neutralan	1177	59,12
negativan	708	35,56
total	1991	100,00

Izvor: Istraživanje Medijametar, jul – septembar 2017.

Grafikon 15. – Vrednosni kontekst u svim medijima iz uzorka prema temama *Rusija/odnos prema Rusiji* i *EU/politika Evropske unije*

Izvor: Istraživanje Medijametar, jul – septembar 2017.

Distribucija tema prema medijima

Blic

Najzastupljenija tema u dnevnom listu *Blic* je *politički život u Srbiji*, sa učešćem od 20.74% (45 tekstova), što je dvostruko manji ideo ove teme u odnosu na protekli kvartal. Većina tekstova u kojima je pisano o ovoj tematiki je neutralna (88.89%), dok su preostali napisi negativni u 8.89%, uz jedan pozitivno konotiran tekst. *Kosovo/odnosi Beograda i Prištine* (30 tekstova ili 13.82%) je tema prisutna u sličnom obimu kao i u proteklom kvartalu, a vrednosni kontekst ovih napisa je u najvećem broju tekstova neutralan (27 od 30 ili 90%). Treća tema prema zastupljenosti je privreda o kojoj je napisano 11.98% ili 26 tekstova, od kojih je 38.46% negativno. Ubistvo pevačice Jelene Marjanović okupiralo je 16 naslovnica ovih dnevnih novina, a 43.75% ovih tekstova bilo je negativno. Naredna tema prema zastupljenosti, *regionalna saradnja/odnosi u regionu* zabeležena je u 12 ili 5.53% napisu, od kojih je 58.33% bilo negativno intonirano. Od najzastupljenijih tema u *Blicu*, najveće učešće negativnih napisu uočeno je u tekstovima čija su tema *socijalna pitanja/socijalna politika* – 60%. Sa druge strane, aktivnosti Vlade i predsednika Srbije praćene su u 6, odnosno 5 isključivo neutralnih tekstova (raspored i vrednosni kontekst najzastupljenijih tema u *Blicu* videti u tabeli 33).

U drugom tromesečju 2017, dnevne novine *Blic* 22.12% tekstova iz uzorka predstavljaju u pozitivnoj ili negativnoj vrednosnoj konotaciji (tabela 34), što je sličan nalaz kao i u drugom periodu 2017. *Blic* objavljuje izuzetno mali broj tekstova u pozitivnom vrednosnom kontekstu – samo 4 ili 1.84%, dok je preostalih 20.28% tekstova negativno.

Tabela 33. – Distribucija tema i njihov vrednosni kontekst u listu *Blic*

<i>Blic</i>	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
politički život u Srbiji	45	20,74	1	2,22	40	88,89	4	8,89
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	30	13,82	0	0,00	27	90,00	3	10,00
privreda	26	11,98	1	3,85	15	57,69	10	38,46
ubistvo pevačice Jelene Marjanović	16	7,37	0	0,00	9	56,25	7	43,75
regionalna saradnja/odnosi u regionu	12	5,53	0	0,00	5	41,67	7	58,33
socijalna pitanja/socijalna politika	10	4,61	0	0,00	4	40,00	6	60,00
međunarodni odnosi	8	3,69	0	0,00	5	62,50	3	37,50
pravosuđe, aktivnosti pravosudnih organa	8	3,69	0	0,00	7	87,50	1	12,50
aktivnosti Vlade RS	6	2,76	0	0,00	6	100,00	0	0,00
aktivnosti predsednika Srbije	5	2,30	0	0,00	5	100,00	0	0,00

Izvor: Istraživanje Medijametar, jul – septembar 2017.

Tabela 34. – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme u listu *Blic*

<i>Blic</i>	broj	%
pozitivan	4	1,84
neutralan	169	77.78
negativan	44	20.28
total	217	100,00

Izvor: Istraživanje Medijametar, jul – septembar 2017.

Kurir

Politički život u Srbiji je tema o kojoj je u *Kuriru* u trećem tromesečju napisan najveći broj tekstova – 17.7% (43 napisa), ali je učešće ove teme više nego dvostruko manje u odnosu na prethodni kvartal (43.59%). Većina ovih tekstova napisana je u negativnom kontekstu (60.47%). Naredna tema prema zastupljenosti u *Kuriru* je ubistvo Jelene Marjanović, zabeležena u 25 isključivo negativno konotiranih napisa. Taj dnevni list je još tri zastupljenije teme predstavio isključivo u negativnom tonu, a to su: policija (18 ili 7.41% tekstova), mediji/sloboda medija (15 – 16.17%) i privreda (11 – 4.53%). Takođe, negativno je intonirano i više od 90% tekstova o korupciji (20 – 8.23%), socijalnoj politici (16 – 6.58%), aktivnostima predsednika Srbije (13 – 5.35%) i aktivnostima Vlade Srbije (10 – 4.12%), dok je 75% negativnih napisa napisano o temama u vezi sa Kosovom. U ovim dnevnim novinama u trećem kvartalu nije objavljen nijedan pozitivno konotiran tekst (**tabela 35**).

U listu *Kurir* je (isključivo negativno) vrednosno definisano 83.95% svih selektovanih tekstova, što je za oko 22% više vrednosno konotiranih napisa u odnosu na protekli kvartal, a čak oko 42% više u odnosu na prvo tromeseče 2017. godine. U prethodnih 10 kvartala, tokom kojih je sprovedeno istaživanje u okviru projekta *Medijametar*, najveći udeo vrednosno obojenih tekstova uvek je beležen u *Informeru*. U trećem tromesečju 2017, u *Kuriru* je prvi put uočeno najviše vrednosno konotiranih napisa u odnosu na sve ostale medije iz uzorka (**tabela 36**).

Tabela 35. – Distribucija tema i njihov vrednosni kontekst u listu *Kurir*

<i>Kurir</i>	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
politički život u Srbiji	43	17,70	0	0,00	17	39,53	26	60,47
ubistvo pevačice Jelene Marjanović	25	10,29	0	0,00	0	0,00	25	100,00
korupcija	20	8,23	0	0,00	1	5,00	19	95,00
policija	18	7,41	0	0,00	0	0,00	18	100,00
socijalna pitanja/socijalna politika	16	6,58	0	0,00	1	6,25	15	93,75
mediji/sloboda medija	15	6,17	0	0,00	0	0,00	15	100,00
aktivnosti predsednika Srbije	13	5,35	0	0,00	1	7,69	12	92,31
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	12	4,94	0	0,00	3	25,00	9	75,00
privreda	11	4,53	0	0,00	0	0,00	11	100,00
aktivnosti Vlade RS	10	4,12	0	0,00	1	10,00	9	90,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2017.

Tabela 36. – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme u listu *Kurir*

<i>Kurir</i>	broj	%
pozitivan	0	0,00
neutralan	39	16,05
negativan	204	83,95
total	243	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2017.

Informer

Dnevne novine *Informer* političkom životu u Srbiji posvećuju 35 ili 19.23% tekstova, što je gotovo isto učešće ove, najzastupljenije teme, kao i u prethodnom kvartalu, a najveći broj tih tekstova napisan je u negativnoj konotaciji (91.43%). Druga tema od interesa u ovim dnevnim novinama je *ubistvo Jelene Marjanović* (22 ili 12.09% napisa). O ovoj temi je *Informer* u najvećem broju tekstova pisao u neutralnom kontekstu (72.73%). Pristup *Informera* prema regionalnim temama vidljiv je i u ovom kvartalu, gde je 89.47% (ili 17 od ukupno 19 objavljenih) tekstova o toj temi negativno. Isti pristup ovaj list ima i kada su u pitanju mediji, tako da je od 13 napisa u vezi sa ovom tematikom 92.31% negativno. Po 66.67% tekstova u kojima se govori o SAD (12) i Kosovu (12) je takođe negativno, kao i 83.33% napisa u kojima je reč o Haškom tribunalu i ratnim zločinima (6). Negativno je i 44.44% napisa o međunarodnim odnosima, dok su preostale teme (privreda, kriminal, zabava i estrada) u većem broju tekstova predstavljene u neutralnom kontekstu (**tabela 37**).

Novinari *Informera* ne zauzimaju jasan stav u 32.42% tekstova iz uzorka, dok pozitivan ton temama daju u 6.59%, a negativan u 60.99% tekstova (videti **tabelu 38**).

Tabela 37. – Distribucija tema i njihov vrednosni kontekst u listu *Informer*

<i>Informer</i>	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
politički život u Srbiji	35	19,23	0	0,00	3	8,57	32	91,43
ubistvo pevačice Jelene Marjanović	22	12,09	0	0,00	16	72,73	6	27,27
regionalna saradnja/odnosi u regionu	19	10,44	0	0,00	2	10,53	17	89,47
mediji/sloboda medija	13	7,14	0	0,00	1	7,69	12	92,31
SAD/odnos prema SAD	12	6,59	1	8,33	3	25,00	8	66,67
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	12	6,59	0	0,00	4	33,33	8	66,67
privreda	11	6,04	1	9,09	7	63,64	3	27,27
međunarodni odnosi	9	4,95	0	0,00	5	55,56	4	44,44
Hag /ratni zločini	6	3,30	0	0,00	1	16,67	5	83,33
kriminal	5	2,75	0	0,00	4	80,00	1	20,00
zabava/estrada	5	2,75	0	0,00	4	80,00	1	20,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2017.**Tabela 38.** – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme u listu *Informer*

<i>Informer</i>	broj	%
pozitivan	12	6,59
neutralan	59	32,42
negativan	111	60,99
total	182	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2017.**Alo!**

List *Alo!*, kao i većina dnevnih novina iz uzorka, najviše piše o *političkom životu u Srbiji* (71 ili 35.86% tekstova), u napisima koji su velikom većinom neutralni (69.01%). U ovim novinama je tokom trećeg kvartala objavljeno 27 (13.64%) tekstova o ubistvu Jelene Marjanović, od kojih je nešto više od polovine (oko 52%) negativno. Na naslovnim stranicama lista *Alo!* dosta pažnje poklanja se temi *regionalni odnosi/regionalna saradnja* (21 – 10.61%), ali je i 57.14% ovih napisa negativno. Naredna tema od interesa bila je *Kosovo/odnosi Beograda i Prištine* (13 ili 6.57%), koja je u većoj meri prezentovana u neutralnom svetlu – 76.92%. U sličnom tonu, ali u nešto više negativno intoniranih tekstova *Alo!* na naslovnicama piše i o privredi (11 tekstova, 36,36% negativnih). Ove dnevne novine o aktivnostima Vlade Srbije, temama u vezi sa tribunalom u Hagu i aktivnostima predsednika Srbije izveštavaju isključivo u neutralnom maniru, a pretežno neutralan pristup (po 75% neutralnih napisa) vidljiv je i kada su u pitanju međunarodni odnosi i teme u vezi sa Rusijom. Tema koja je u svim tekstovima negativno predstavljena je socijalna politika (**tabela 39**).

Vrednosni kontekst u listu *Alo!* prisutan je u 34.85% napisa (**tabela 40**), odnosno vrednosno je konotirano oko 12% više tekstova nego u drugom kvartalu. U ovim novinama, 5 napisa ima pozitivan ton u odnosu na temu, dok su preostali tekstovi (32.32%) negativno intonirani.

Tabela 39. – Distribucija tema i njihov vrednosni kontekst u dnevnom listu *Alo!*

<i>Alo!</i>	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
politički život u Srbiji	71	35,86	0	0,00	49	69,01	22	30,99
ubistvo pevačice Jelene Marjanović	27	13,64	0	0,00	13	48,15	14	51,85
regionalna saradnja/odnosi u regionu	21	10,61	0	0,00	9	42,86	12	57,14
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	13	6,57	0	0,00	10	76,92	3	23,08
privreda	11	5,56	2	18,18	5	45,45	4	36,36
aktivnosti Vlade RS	7	3,54	0	0,00	7	100,00	0	0,00
Hag /ratni zločini	5	2,53	0	0,00	5	100,00	0	0,00
međunarodni odnosi	4	2,02	0	0,00	3	75,00	1	25,00
Rusija/odnos prema Rusiji	4	2,02	1	25,00	3	75,00	0	0,00
socijalna pitanja/socijalna politika	4	2,02	0	0,00	0	0,00	4	100,00
aktivnosti predsednika Srbije	4	2,02	0	0,00	4	100,00	0	0,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2017.

Tabela 40. – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme u listu *Alo!*

<i>Alo!</i>	broj	%
pozitivan	5	2,53
neutralan	129	65,15
negativan	64	32,32
total	198	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2017.

Politika

Dnevni list *Politika* se u trećem kvartalu 2017. ponovo najviše bavio privredom – 68 ili 16.31% tekstova, od kojih je 30.88% (21) negativnih, dok je 14.71% (10) bilo pozitivno. Naredna tema prema zastupljenosti bila je *regionalna saradnja/odnosi u regionu*, koja je u 66.67% (34 od 51 objavljenog teksta) predstavljena u negativnom kontekstu. Treća tema od interesa su *međunarodni odnosi* (34 – 8.15%), o kojima je pisano u neutralnom kontekstu u skoro tri četvrtine objavljenih napisa, dok teme u vezi sa Kosovom (24 – 5.76%) u *Politici* nose negativnu konotaciju u 45.83% tekstova. *Politički život u Srbiji* je u ovim dnevnim novinama tek peta tema prema učešću, zabeležena u 23 teksta (30.43% negativnih), a sledi ekonomija sa 18 ili 4.32% uglavnom neutralnih napisa. O pravosudnim temama napisano je 56.25% negativnih tekstova, dok je o SAD i socijalnim pitanjima objavljen podjednak broj napisa (15), uz isto učešće negativnih tekstova – 40%. U *Politici* je objavljeno nešto više tekstova o EU – 14, od koji 50% ima jasan vrednosni kontekst (više u tabeli 41).

Dnevni list *Politika* u trećem kvartalu 2017. ponovo objavljuje najveći broj tekstova koji su ušli u uzorak (417), a u ovom listu i dalje beležimo i najveću raznovrsnost tema. U *Politici* je objavljeno 2% više vrednosno konotiranih tekstova u odnosu na prethodni kvartal, 43.88% ili 183, od kojih je 10.55% pozitivno i 33.33% negativno intonirano (videti tabelu 42).

Tabela 41. – Distribucija tema i njihov vrednosni kontekst u listu *Politika*

<i>Politika</i>	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
privreda	68	16,31	10	14,71	37	54,41	21	30,88
regionalna saradnja/ odnosi u regionu	51	12,23	3	5,88	14	27,45	34	66,67
međunarodni odnosi	34	8,15	3	8,82	24	70,59	7	20,59
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	24	5,76	0	0,00	13	54,17	11	45,83
politički život u Srbiji	23	5,52	0	0,00	16	69,57	7	30,43
ekonomija	18	4,32	3	16,67	13	72,22	2	11,11
pravosuđe, aktivnosti pravosudnih organa	16	3,84	0	0,00	7	43,75	9	56,25
SAD/odnos prema SAD	15	3,60	0	0,00	9	60,00	6	40,00
socijalna pitanja/socijal- na politika	15	3,60	1	6,67	8	53,33	6	40,00
EU/politika Evropske Unije	14	3,36	2	14,29	7	50,00	5	35,71

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2017.

Tabela 42. – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme u listu *Politika*

<i>Politika</i>	broj	%
pozitivan	44	10,55
neutralan	234	56,12
negativan	139	33,33
total	417	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2017.

Večernje novosti

Za razliku od drugog kvartala, kada je najviše tekstova bilo posvećeno političkom životu u Srbiji, pažnja Večernjih novosti je ovoga puta bila usmerena na regionalne odnose (36 tekstova, od kojih je 61.11% negativno). Kosovske teme su bile prisutne u 33 napisu (21.21% negativnih), dok je privreda bila u fokusu 31 ili 9.48%, pretežno neutralnih tekstova. O ovoj temi je napisano i 25.81% pozitivno intoniranih napisu, uz oko 10% negativnih. Večernje novosti su se bavile političkim temama u 23 uglavnom neutralna teksta i to je tek četvrta tema prema zastupljenosti. Sličan pristup ovaj list zauzeo je i kada je u pitanju izveštavanje o aktivnostima predsednika Srbije (21 napis) – 95.24% tekstova je neutralno, uz jedan pozitivan. Najviše pozitivnih tekstova napisano je o Rusiji – čak 60% od 15 objavljenih. U relativno neutralnom tonu Večernje novosti su pisale o međunarodnim odnosima, kriminalu i obrazovanju, nešto veći udeo negativno konotiranih tekstova napisan je o socijalnoj politici. O ubistvu Jelene Marjanović u svih 10 tekstova pisano je isključivo u negativnom kontekstu (više u tabeli 43).

U neutralnom kontekstu na naslovnicama Večernjih novosti napisano je 65.44% tekstova koji su ušli u uzorak. Pozitivno je konotirano 11.31%, dok negativan vrednosni kontekst ima 23.24% napisu, što je ukupno za oko 5% manje vrednosno konotiranih napisu u odnosu na prethodni kvartal (tabela 44).

Tabela 43. – Vrednosni kontekst prema temama u dnevnom listu Večernje novosti

Večernje novosti	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
regionalna saradnja/odnosi u regionu	36	11,01	0	0,00	14	38,89	22	61,11
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	33	10,09	1	3,03	25	75,76	7	21,21
privreda	31	9,48	8	25,81	20	64,52	3	9,68
politički život u Srbiji	23	7,03	0	0,00	21	91,30	2	8,70
aktivnosti predsednika Srbije	21	6,42	1	4,76	20	95,24	0	0,00
Rusija/odnos prema Rusiji	15	4,59	9	60,00	6	40,00	0	0,00
međunarodni odnosi	15	4,59	0	0,00	11	73,33	4	26,67
socijalna pitanja/socijalna politika	14	4,28	0	0,00	8	57,14	6	42,86
kriminal	10	3,06	0	0,00	9	90,00	1	10,00

ubistvo pevačice Jelene Marjanović	10	3,06	0	0,00	0	0,00	10	100,00
obrazovanje	10	3,06	0	0,00	8	80,00	2	20,00

Izvor: Istraživanje Medijametar, jul – septembar 2017.

Tabela 44. – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme u listu Večernje novosti

Večernje novosti	broj	%
pozitivan	37	11,31
neutralan	214	65,44
negativan	76	23,24
total	327	100,00

Izvor: Istraživanje Medijametar, jul – septembar 2017.

Danas

U dnevnom listu Danas i dalje su najviše prisutne političke teme (95 tekstova – 23.34%), ali je njihov udeo skoro dvostruko manji u odnosu na prethodni kvartal. Najveći broj tih napisu je neutralan (oko 84%), dok preostali tekstovi imaju negativnu konotaciju. Naredna tema prema učešću je privreda (58 ili 14.25%), o kojoj je pisano u neutralnom maniru u oko 71% tekstova. Četvrtina negativno konotiranih tekstova napisana je i o medijima (24.14% od ukupno 29 objavljenih) i socijalnoj politici (26.67% od 15), dok ovaj dnevni list o kosovskim i regionalnim temama piše u najvećem broju neutralnih tekstova (po 25 ili 6.14% tekstova). Međunarodni odnosi i obrazovanje su predstavljeni isključivo u neutralnoj konotaciji, a o pravosuđu je napisano oko 15% negativnih tekstova. Najveći udeo negativno konotiranih napisu – 50% – beleži se u tekstovima u kojima je fokus na aktivnostima lokalne samouprave (više u tabeli 45).

U dnevnom listu Danas ponovo beležimo najveće učešće neutralnih tekstova – 82.06%. Pozitivno intoniranih bilo je 0.98%, a negativno 16.95%, što je sličan rezultat kao i u proteklom kvartalu (tabela 46).

Tabela 45. – Vrednosni kontekst prema temama u dnevnom listu *Danas*

<i>Danas</i>	Vrednosni kontekst u odnosu na temu							
	total		pozitivan		neutralan		negativan	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
politički život u Srbiji	95	23,34	0	0,00	80	84,21	15	15,79
privreda	58	14,25	0	0,00	41	70,69	17	29,31
mediji/sloboda medija	29	7,13	0	0,00	22	75,86	7	24,14
regionalna saradnja/odnosi u regionu	25	6,14	1	4,00	22	88,00	2	8,00
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	25	6,14	0	0,00	24	96,00	1	4,00
socijalna pitanja/socijalna politika	15	3,69	0	0,00	11	73,33	4	26,67
međunarodni odnosi	15	3,69	0	0,00	15	100,00	0	0,00
lokalna samouprava	14	3,44	0	0,00	7	50,00	7	50,00
pravosuđe, aktivnosti pravosudnih organa	13	3,19	0	0,00	11	84,62	2	15,38
obrazovanje	11	2,70	0	0,00	11	100,00	0	0,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2017.**Tabela 46.** – Vrednosni kontekst u odnosu na sve teme u listu *Danas*

<i>Danas</i>	broj	%
pozitivan	4	0,98
neutralan	334	82,06
negativan	69	16,95
total	407	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2017.**Balans**

Kada uzmemu u obzir sve tekstove iz uzorka za period jul – septembar 2017, može se primetiti da većina zastupljenih tema nije tretirana na celovit način, o čemu govori podatak da je balans prisutan u samo 17.63% svih napisa, za oko 2% manje nego u prethodnom kvartalu. Najmanje balansiranih tekstova zabeleženo je u listu *Informer* 1.65% ili 3 od 182 napisa, dok je u listu *Kurir*, balansirano 2.47% ili 6 od 243 teksta (skoro 6% manje u odnosu na prethodno tromeseče). Dnevni list *Alo!* objavljuje 15.66% celovitih napisa (oko 9% manje), *Politika* 16.31%, a slede *Blic* (31.8%), *Večernje novosti* (23.55%) i *Danas* (23.83%) (**tabela 47**).

Iako vrednosni kontekst nije izražen u 59.12% svih tekstova, u sagledavanju realne slike medija iz uzorka svakako treba uzeti u obzir i činjenicu da velika većina tekstova sa naslovnicu koje smo analizirali nije celovita i da takav jednostran pristup oslikava opšte stanje u srpskim medijima. Balansirni tekstovi, najzad, nužno pokazuju određeni stepen uzdržanosti što, očigledno, ne predstavlja naročito raširenu pojavu u srpskom novinarstvu. Opredeljivanje, koje je ponekad veoma strasno, privlači publiku ali smanjuje ozbiljnost. Reč je o brzini reakcije, a ne o detaljnem i racionalnom informisanju koje zahteva istraživanje, veći broj sagovornika i pouzdanih i proverljivih podataka, uz dostupne izvore informacija. Na taj način se u kratkom vremenu stiče tiraž i popularnost, ali ne i ugled.

Tabela 47. – Balans u odnosu na sve teme i svih sedam medija iz uzorka

Svi mediji	da		ne		
	medij	%	broj	%	broj
<i>Informer</i>	1,65	3	98,35	179	
<i>Kurir</i>	2,47	6	97,53	237	
<i>Alo!</i>	15,66	31	84,34	167	
<i>Politika</i>	16,31	68	83,69	349	
<i>Blic</i>	31,80	69	68,20	148	
<i>Večernje novosti</i>	23,55	77	76,45	250	
<i>Danas</i>	23,83	97	76,17	310	
total	17,63	351	82,37	1640	

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2017.

Akteri

Mediji u Srbiji se, bar sudeći prema analizi empirijskog materijala prikupljenog sa naslovnica, pretežno bave političkim događajima unutar Srbije. Od ukupnog broja aktera o kojima govore selektovani tekstovi sa naslovnica 49,12% čine (individualni i kolektivni) politički akteri, koji zauzimaju različite pozicije unutar političkog života Srbije (videti **tabelu 48** i **tabele 49, 54, 55, 56, 57, 58 i 59**, koje govore o distribuciji učestalosti pojavljivanja pojedinih individualnih i **tabele 60, 61, 62 i 63**, koje govore o distribuciji učestalosti pojavljivanja kolektivnih domaćih političkih aktera). Ukoliko ovom broju pridružimo i tekstove koji govore o inostranim političkim akterima, procenat učešća političkih aktera u ukupnom broju aktera na naslovnicama raste do 67,19%. Druga grupa po učestalosti pojavljivanja su različiti društveni akteri koji čine gotovo petinu (19,99%) našeg uzorka. Privredni i ekonomski akteri su protagonisti tekstova sa naslovnica tek u 9,08% slučajeva (videti **tabelu 48**).

Tabela 48. – Ukupna distribucija aktera koji se pojavljuju u tekstovima koji su ušli u uzorak istraživanja (izražena u apsolutnim brojevima)

Akteri								
Politički akteri	8649	Unutrašnji	6087	Individualni	4261			
				Kolektivni	1826			
		Inostrani	2562	Individualni	1968			
Privredni/ekonomski akteri	1169			Kolektivni	594			
	Unutrašnji	1126	Individualni	399				
			Kolektivni	727				
	Inostrani	43	Individualni	11				
			Kolektivni	32				
Drugi društveni akteri	2573	Unutrašnji	2551	Individualni	1789			
				Kolektivni	762			
		Inostrani	22	Individualni	18			
				Kolektivni	4			
Neimenovani izvor				480				
Total				12871				

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2017.

U **tabelama 49, 54–59** data je distribucija učestalosti pojavljivanja pojedinih individualnih političkih aktera koji delaju unutar političke scene društva Srbije. Individualni politički akteri – članovi i članice Vlade Srbije (41,58%), akteri političkih stranaka pozicije (6,03%) i akteri iz redova stranaka opozicije (28,63%) značajno su prisutniji na naslovnicama (76,26%) u odnosu na 10,11% predstavnika državnih organa i institucija, 2,34% predstavnika organa lokalne samouprave, 2,60% predstavnika vojske i policije i 8,68% onih koji ne pripadaju ni aktuelnoj vladu Srbije, niti strankama pozicije i/ili opozicije.

Tabela 49. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih političkih aktera iz Vlade Republike Srbije i predsednika Republike Srbije

Vlada i predsednik Republike Srbije	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Aleksandar Vučić	691	39,00	14	2,03	621	89,87	56	8,10
Ana Brnabić	228	12,87	4	1,75	209	91,67	15	6,58
Ivica Dačić	161	9,09	3	1,86	153	95,03	5	3,11
Aleksandar Vulin	123	6,94	0	0,00	96	78,05	27	21,95
Nebojša Stefanović	113	6,38	0	0,00	98	86,73	15	13,27
Zorana Mihajlović	87	4,91	0	0,00	76	87,36	11	12,64
Zoran Đorđević	46	2,60	0	0,00	42	91,30	4	8,70
Rasim Ljajić	45	2,54	0	0,00	45	100,00	0	0,00
Mladen Šarčević	36	2,03	0	0,00	36	100,00	0	0,00
Goran Knežević	35	1,98	0	0,00	32	91,43	3	8,57
Branko Ružić	34	1,92	0	0,00	31	91,18	3	8,82
Jadranka Joksimović	24	1,35	0	0,00	24	100,00	0	0,00
Nela Kuburović	23	1,30	0	0,00	23	100,00	0	0,00
Branislav Nedimović	22	1,24	0	0,00	21	95,45	1	4,55
Zlatibor Lončar	22	1,24	0	0,00	21	95,45	1	4,55
Dušan Vujović	17	0,96	1	5,88	16	94,12	0	0,00
Aleksandar Antić	15	0,85	0	0,00	15	100,00	0	0,00
Slavica Đukić Dejanović	13	0,73	0	0,00	13	100,00	0	0,00
Vladan Vukosavljević	10	0,56	0	0,00	10	100,00	0	0,00
Goran Trivan	10	0,56	0	0,00	10	100,00	0	0,00
Nenad Popović	8	0,45	0	0,00	8	100,00	0	0,00
Vanja Udovičić	5	0,28	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Milan Krkobabić	4	0,23	0	0,00	3	75,00	1	25,00
total	1772	100,00	22	1,24	1608	90,74	142	8,01

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2017.

Kao i u prethodnom tromesečju, najzastupljeniji akter na naslovnim stranicama dnevnih novina bio je predsednik Srbije Aleksandar Vučić, o kojem mediji iz našeg uzorka izveštavaju pretežno neutralno (u 89,87% slučajeva). O njemu je napisano još i 2,03% (14)¹³ pozitivnih i 8,10% (56) tekstova sa negativnom konotacijom. Predsednik Srbije se kao protagonist tekstova na naslovcima pojavljuje 691 put, što je značajno više od prve sledeće rangirane akterke, premjerke Ane Brnabić,¹⁴ koja je prisutna u 228 tekstova i ministra inostranih poslova Ivice Dačića (161 tekst).

Kada je reč o vrednosnom kontekstu u kojem mediji govore o Aleksandru Vučiću, najveće učešće, kao i broj negativnih tekstova ponovo su prisutni u *Kuriru* (39,45% ili 43 napis) i *Danasu* (7,74% ili 13 napis). Osim u ovim dnevnim novinama, negativno konotirani tekstovi nisu zabeleženi u drugim medijima. Najviše pozitivno konotiranih tekstova objavljeno je u *Večernjim novostima* (7), a potom u listovima *Alo!* i *Informer* (po 2) i po jedan u listovima *Blic*, *Danas* i *Politika* (više informacija u tabeli 50).

Najveću frekvenciju pojavljivanja Aleksandra Vučića, izraženu u absolutnim brojevima, beležimo u dnevnim listovima *Danas* (168), *Večernje novosti* (110), *Kurir* (109) i *Politika* (107). Izraženo u relativnim brojevima procentualnog učešća tekstova u kojima se on pojavljuje kao akter, a u odnosu na ukupan broj selektovanih tekstova iz istih pojedinačnih novina, vidimo da je on kao akter najzastupljeniji u *Kuriru* (44,86%) i *Danasu* (41,28%), a potom u dnevnim listovima *Alo!* (33,84%), *Večernje novosti* (33,64) i *Blic* (33,18%). Najmanje učešće tekstova u kojima je akter predsednik Srbije, beležimo u listu *Politika* (25,66%) (videti tabelu 51).

Tabela 50. – Aleksandar Vučić: Vrednosni kontekst u odnosu na medij

Aleksandar Vučić	pozitivan		neutralan		negativan		total	
medij	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
<i>Alo!</i>	2	2,99	65	97,01	0	0,00	67	100,00
<i>Blic</i>	1	1,39	71	98,61	0	0,00	72	100,00
<i>Danas</i>	1	0,60	154	91,67	13	7,74	168	100,00
<i>Informer</i>	2	3,45	56	96,55	0	0,00	58	100,00
<i>Kurir</i>	0	0,00	66	60,55	43	39,45	109	100,00
<i>Politika</i>	1	0,93	106	99,07	0	0,00	107	100,00
<i>Večernje novosti</i>	7	6,36	103	93,64	0	0,00	110	100,00
total	14	2,03	621	89,87	56	8,10	691	100,00

Izvor: Istraživanje Medijametar, jul – septembar 2017.

¹³ Oko 50% manje nego u prethodnom kvartalu kada je zabeleženo ukupno 30 pozitivno konotiranih tekstova. Broj pozitivnih tekstova ponovo je na nivou zabeleženom u poslednjem kvartalu 2016. godine, kada je bilo 16 pozitivno konotiranih napis.

¹⁴ Ana Brnabić je imenovana za premjerku na samom kraju drugog tromesečja 2017. godine – 29. juna 2017, kada je i konstituisana nova Vlada Republike Srbije.

Tabela 51. – Broj pojavljivanja Aleksandra Vučića u odnosu na ukupan broj tekstova u pojedinim dnevnim novinama

Aleksandar Vučić prema medijima	broj pojavljivanja	ukupan broj tekstova	% učešća u odnosu na ukupan broj tekstova
<i>Kurir</i>	109	243	44,86
<i>Danas</i>	168	407	41,28
<i>Alo!</i>	67	198	33,84
<i>Večernje novosti</i>	110	327	33,64
<i>Blic</i>	72	217	33,18
<i>Informer</i>	58	182	31,87
<i>Politika</i>	107	417	25,66
total	691	1991	34,71

Izvor: Istraživanje Medijametar, jul – septembar 2017.

Premjerka Ana Brnabić je protagonistkinja u 228 (12,87%) analiziranih tekstova i druga je prema učestalosti pojavljivanja među individualnim političkim akterima sa političke scene Srbije (videti tabelu 49).

Najviše negativno konotiranih tekstova o Ani Brnabić beležimo u dnevnom listu *Kurir* (12), u kojem je najveće i procentualno učešće negativno konotiranih tekstova (35,29%). Negativno intonirani napisi prisutni su i u dnevnom listu *Danas* (3), i to su ujedno i jedina dva medija u kojima su objavljeni negativno intonirani tekstovi. Pozitivno konotirane tekstove o aktuelnoj premjerki objavila su tri lista: *Alo!* (2 teksta), *Blic* (1) i *Politika* (1). (videti tabelu 53).

Najveći broj tekstova u kojima je akterka premjerka Srbije, objavili su dnevni listovi *Politika* (52) i *Danas* (46), ali najveće učešće u odnosu na ukupan broj tekstova u mediju imaju *Kurir* (13,99%) i *Alo!* (13,13%) (tabela 52).

Ostali akteri iz ove grupacije su u 90,74% tekstova predstavljeni u neutralnom vrednosnom kontekstu. Pored predsednika i premjerke, nešto veći broj negativno konotiranih tekstova zabeležen je i kod Alexandra Vulina (27), Nebojše Stefanovića (15) i Zorane Mihajlović (11) (tabela 49).

Tabela 52. – Broj pojavljivanja Ane Brnabić u odnosu na ukupan broj tekstova u pojedinim dnevnim novinama

Ana Brnabić prema medijima	broj pojavljivanja	ukupan broj tekstova	% učešća u odnosu na ukupan broj tekstova
Kurir	34	243	13,99
Alo!	26	198	13,13
Blic	28	217	12,90
Politika	52	417	12,47
Danas	46	407	11,30
Večernje novosti	35	327	10,70
Informer	7	182	3,85
total	228	1991	11,45

Izvor: Istraživanje Medijametar, jul – septembar 2017.

Tabela 53. – Ana Brnabić: Vrednosni kontekst u odnosu na medij

Ana Brnabić medij	pozitivan		neutralan		negativan		total	
	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
Alo!	2	7,69	24	92,31	0	0,00	26	100,00
Blic	1	3,57	27	96,43	0	0,00	28	100,00
Danas	0	0,00	43	93,48	3	6,52	46	100,00
Informer	0	0,00	7	100,00	0	0,00	7	100,00
Kurir	0	0,00	22	64,71	12	35,29	34	100,00
Politika	1	1,92	51	98,08	0	0,00	52	100,00
Večernje novosti	0	0,00	35	100,00	0	0,00	35	100,00
total	4	1,75	209	91,67	15	6,58	228	100,00

Izvor: Istraživanje Medijametar, jul – septembar 2017.

U trećem kvartalu 2017. godine zabeleženo je pojavljivanje 1220 aktera iz opozicije, što je rezultat sličan prethodnom tromesečju (1243). Najzastupljeniji opozicioni lideri su Saša Janković (175 tekstova), Vuk Jeremić (95) i Boris Tadić (95). Najviše negativnih tekstova napisano je o Saši Jankoviću (39 – 22,29%) i Vuku Jeremiću (20 – 21,05%). O predstavnicima opozicije u drugom kvartalu 2017. godine napisan je jedan pozitivno konotirani tekst (0,08%) (videti tabelu 54).

Tabela 54. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih političkih aktera iz opozicije

Opozicija – individualno	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Saša Janković	175	14,34	1	0,57	135	77,14	39	22,29
Vuk Jeremić	95	7,79	0	0,00	75	78,95	20	21,05
Boris Tadić	95	7,79	0	0,00	87	91,58	8	8,42
Dragan Šutanovac	86	7,05	0	0,00	69	80,23	17	19,77
Boško Obradović	67	5,49	0	0,00	60	89,55	7	10,45
Vojislav Šešelj	55	4,51	0	0,00	52	94,55	3	5,45
Čedomir Jovanović	40	3,28	0	0,00	38	95,00	2	5,00
Saša Radulović	37	3,03	0	0,00	31	83,78	6	16,22
Sanda Rašković Ivić	35	2,87	0	0,00	34	97,14	1	2,86
Borko Stefanović	34	2,79	0	0,00	34	100,00	0	0,00
Zoran Živković	31	2,54	0	0,00	28	90,32	3	9,68
Bojan Pajtić	27	2,21	0	0,00	16	59,26	11	40,74
Milan Stamatović	20	1,64	0	0,00	19	95,00	1	5,00
Sreto Malinović	19	1,56	0	0,00	19	100,00	0	0,00
Konstantin Samofalov	19	1,56	0	0,00	19	100,00	0	0,00
Saša Mirković	18	1,48	0	0,00	13	72,22	5	27,78
Ljubiša Preletačević Beli	18	1,48	0	0,00	18	100,00	0	0,00
Nenad Čanak	16	1,31	0	0,00	15	93,75	1	6,25
Janko Veselinović	16	1,31	0	0,00	16	100,00	0	0,00
Balša Božović	15	1,23	0	0,00	15	100,00	0	0,00
Miloš Jovanović	14	1,15	0	0,00	14	100,00	0	0,00
Dijana Vukomanović	11	0,90	0	0,00	11	100,00	0	0,00
Marinika Tepić	10	0,82	0	0,00	10	100,00	0	0,00
Goran Ješić	10	0,82	0	0,00	6	60,00	4	40,00
Vjerica Radeta	10	0,82	0	0,00	10	100,00	0	0,00
Miroslav Parović	9	0,74	0	0,00	9	100,00	0	0,00
Aleksandra Jerkov	9	0,74	0	0,00	9	100,00	0	0,00
Đorđe Vukadinović	9	0,74	0	0,00	8	88,89	1	11,11
Radoslav Milojičić Kena	9	0,74	0	0,00	8	88,89	1	11,11

Aleksandar Popović	7	0,57	0	0,00	7	100,00	0	0,00
Nikola Jovanović	7	0,57	0	0,00	7	100,00	0	0,00
Bojan Kostreš	7	0,57	0	0,00	7	100,00	0	0,00
Sulejman Ugljanin	6	0,49	0	0,00	2	33,33	4	66,67
Dragoljub Mićunović	6	0,49	0	0,00	6	100,00	0	0,00
Dušan Pavlović	6	0,49	0	0,00	6	100,00	0	0,00
Milorad Mirčić	6	0,49	0	0,00	6	100,00	0	0,00
Milovan Bojić	5	0,41	0	0,00	3	60,00	2	40,00
Janko Baljak	5	0,41	0	0,00	4	80,00	1	20,00
Nataša Mićić	4	0,33	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Gordana Čomić	4	0,33	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Tatjana Macura	4	0,33	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Vladan Glišić	4	0,33	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Dragan Popović	4	0,33	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Branislav Lečić	4	0,33	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Zoran Čičak	3	0,25	0	0,00	0	0,00	3	100,00
Goran Ćirić	3	0,25	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Oliver Dulić	3	0,25	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Dušan Duda Ivković	3	0,25	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Vesna Rakić Vod-inelić	3	0,25	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Dušan Teodorović	3	0,25	0	0,00	3	100,00	0	0,00
ostali	114	9,34	0	0,00	113	99,12	1	0,88
total	1220	100,00	1	0,08	1078	88,36	141	11,56

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2017.

U tabelama 55, 56 i 57 prikazan je vrednosni kontekst unutar kojeg se pojedini individualni politički akteri – predstavnici političkih stranaka pozicije, državnih organa, institucija i agencija i organa lokalne samouprave, pojavljuju u selektovanim tekstovima sa naslovnicama, dok tabelle 58 i 59 prikazuju učestalost i vrednosni kontekst pojavljivanja predstavnika vojnih i policijskih organa i drugih društveno-političkih aktera.

Tabela 55. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih političkih aktera iz pozicije

Pozicija – individualno	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Vladimir Đukanović	31	12,06	0	0,00	26	83,87	5	16,13
Bogoljub Karić	17	6,61	0	0,00	14	82,35	3	17,65
Miodrag Linta	14	5,45	0	0,00	14	100,00	0	0,00
Andrej Vučić	13	5,06	0	0,00	13	100,00	0	0,00
Muamer Zukorlić	12	4,67	0	0,00	11	91,67	1	8,33
Darko Glišić	12	4,67	0	0,00	12	100,00	0	0,00
Milenko Jovanov	12	4,67	0	0,00	12	100,00	0	0,00
Dragan Marković Palma	11	4,28	0	0,00	11	100,00	0	0,00
Vuk Drašković	10	3,89	0	0,00	10	100,00	0	0,00
Igor Bećić	8	3,11	0	0,00	8	100,00	0	0,00
Aleksandar Martinković	8	3,11	0	0,00	8	100,00	0	0,00
Marijan Ristićević	8	3,11	0	0,00	8	100,00	0	0,00
Radomir Nikolić	8	3,11	0	0,00	8	100,00	0	0,00
Vladimir Orlić	7	2,72	0	0,00	7	100,00	0	0,00
Miroslav Lazanski	7	2,72	0	0,00	7	100,00	0	0,00
Milovan Drecun	6	2,33	0	0,00	6	100,00	0	0,00
Milutin Mrkonjić	6	2,33	0	0,00	5	83,33	1	16,67
Predrag Marković	5	1,95	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Marija Obradović	4	1,56	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Dragan Popović	3	1,17	0	0,00	1	33,33	2	66,67
Ivica Tončev	3	1,17	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Novica Tončev	3	1,17	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Dubravka Filipovski	3	1,17	0	0,00	3	100,00	0	0,00
ostali	46	17,90	0	0,00	42	91,30	4	8,70
total	257	100,00	0	0,00	241	93,77	16	6,23

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2017.

Tabela 56. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih političkih aktera predstavnika državnih organa, institucija i agencija

Državni organi, institucije i agencije – individualno	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
ostali	92	21,35	0	0,00	74	80,43	18	19,57
Siniša Mali	62	14,39	2	3,23	56	90,32	4	6,45
Tomislav Nikolić	53	12,30	0	0,00	49	92,45	4	7,55
Marko Đurić	51	11,83	0	0,00	47	92,16	4	7,84
Goran Vesić	32	7,42	0	0,00	25	78,13	7	21,88
Nikola Selaković	20	4,64	0	0,00	20	100,00	0	0,00
Miloš Vučević	20	4,64	0	0,00	20	100,00	0	0,00
Maja Gojković	16	3,71	0	0,00	15	93,75	1	6,25
predstavnik CSR	14	3,25	0	0,00	14	100,00	0	0,00
Biljana Popović Ivković	12	2,78	0	0,00	7	58,33	5	41,67
Veljko Odalović	10	2,32	0	0,00	8	80,00	2	20,00
Zoran Stanković	9	2,09	1	11,11	8	88,89	0	0,00
Jorgovanka Tabaković	8	1,86	0	0,00	7	87,50	1	12,50
Milovan Drecun	6	1,39	0	0,00	6	100,00	0	0,00
Andreja Mladenović	5	1,16	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Igor Mirović	4	0,93	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Dušan Spasojević	4	0,93	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Marko Blagojević	4	0,93	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Ivica Kojić	3	0,70	0	0,00	2	66,67	1	33,33
Dejan Pavićević	3	0,70	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Tanja Miščević	3	0,70	0	0,00	3	100,00	0	0,00
total	431	100,00	3	0,70	381	88,40	47	10,90

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2017.

Tabela 57. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih političkih aktera predstavnika organa lokalne samouprave

Lokalna samouprava	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Aleksandar Šapić	29	29,00	0	0,00	26	89,66	3	10,34
Bogdan Laban	6	6,00	0	0,00	1	16,67	5	83,33
Boško Ničić	5	5,00	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Veroljub Stevanović	5	5,00	0	0,00	4	80,00	1	20,00
ostali	55	55,00	0	0,00	51	92,73	4	7,27
total	100	100,00	0	0,00	87	87,00	13	13,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2017.

Tabela 58. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih političkih aktera predstavnika vojske i policije

Vojska i policija – individualno	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	nega-tivn	%
Bratislav Gašić	22	19,82	0	0,00	14	63,64	8	36,36
Novica Antić	18	16,22	0	0,00	18	100,00	0	0,00
Veljko Mijailović	10	9,01	1	10,00	9	90,00	0	0,00
Dijana Hrkalović	8	7,21	0	0,00	0	0,00	8	100,00
Vladimir Rebić	7	6,31	0	0,00	6	85,71	1	14,29
Ljubiša Diković	5	4,50	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Aleksandar Đorđević	5	4,50	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Marko Parezanović	3	2,70	0	0,00	0	0,00	3	100,00
ostali	33	29,73	0	0,00	31	93,94	2	6,06
total	111	100,00	1	0,90	88	79,28	22	19,82

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2017.

Tabela 59. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja drugih individualnih i kolektivnih političkih i društvenih aktera

Ostali društveno – politički akteri	broj	%	pozitivan	%	neu-tralan	%	nega-tivan	%
Slobodan Milošević	72	18,90	0	0,00	71	98,61	1	1,39
Dragan Đilas	43	11,29	0	0,00	32	74,42	11	25,58
Zoran Đindjić	32	8,40	0	0,00	32	100,00	0	0,00
Maja Đorđević	26	6,82	0	0,00	26	100,00	0	0,00
Marko Nikolić	23	6,04	0	0,00	7	30,43	16	69,57
Olga Lovrić	21	5,51	0	0,00	21	100,00	0	0,00
Vojislav Koštunica	21	5,51	0	0,00	21	100,00	0	0,00
Milan Lovrić	21	5,51	0	0,00	11	52,38	10	47,62
Mlađan Dinkić	11	2,89	0	0,00	10	90,91	1	9,09
Sergej Trifunović	10	2,62	0	0,00	4	40,00	6	60,00
Mirjana Marković	10	2,62	0	0,00	10	100,00	0	0,00
ostali	9	2,36	0	0,00	9	100,00	0	0,00
Dušan Kovačević	8	2,10	0	0,00	8	100,00	0	0,00
Mirko Cvetković	8	2,10	0	0,00	7	87,50	1	12,50
SANU	7	1,84	0	0,00	7	100,00	0	0,00
Slavko Ćuruvija	7	1,84	0	0,00	7	100,00	0	0,00
Vladimir Kostić	6	1,57	0	0,00	6	100,00	0	0,00
Svetlana Ražnatović	6	1,57	0	0,00	5	83,33	1	16,67
Vesna Pešić	5	1,31	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Emir Kusturica	4	1,05	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Vladimir Beba Popović	4	1,05	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Jelena Karleuša	4	1,05	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Nataša Kandić	4	1,05	0	0,00	4	100,00	0	0,00
CIRSD	4	1,05	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Vlado Georgijev	3	0,79	0	0,00	2	66,67	1	33,33
Jelena Maćić	3	0,79	0	0,00	2	66,67	1	33,33
Božidar Đelić	3	0,79	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Siniša Kovačević	3	0,79	0	0,00	3	100,00	0	0,00

Ivan Tasovac	3	0,79	0	0,00	3	100,00	0	0,00
total	381	100,00	0	0,00	332	87,14	49	12,86

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2017.

U okviru kategorije *ostali* predstavljeni su akteri koji imaju određen društveni uticaj ili se iz drugih razloga nalaze zastupljeni u javnom prostoru, ali njihova društvena uloga nije institucionalizovana. Takođe, u ovu kategoriju su svrstane i ličnosti koje su tokom života imale veliki uticaj ili značajne političke uloge, poput Zorana Đindjića ili Slobodana Miloševića.

Primetno je manje onih tekstova koji se bave značajnim kolektivnim političkim akterima, koji su među unutarnjopolitičkim akterima zastupljeni sa 29,99%. U tabelama 60–63 predstavljeni su svi akteri iz našeg uzorka, klasifikovani u ovu kategoriju, zajedno sa frekvencijama i vrednosnim konotacijama njihovog pojavljivanja.

Tabela 60. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja domaćih kolektivnih političkih aktera: državni organi i institucije

Državni organi, institucije i agencije – kolektivno	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Vlada Srbije	229	26,94	3	1,31	202	88,21	24	10,48
Ministarstvo unutrašnjih poslova	77	9,06	0	0,00	68	88,31	9	11,69
“srpske vlasti”	41	4,82	0	0,00	13	31,71	28	68,29
Ministarstvo rada, zapošljavanja i socijalne politike	35	4,12	0	0,00	29	82,86	6	17,14
Narodna banka Srbije	35	4,12	0	0,00	33	94,29	2	5,71
Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja	33	3,88	0	0,00	33	100,00	0	0,00
Ministarstvo odbrane	31	3,65	0	0,00	28	90,32	3	9,68
Narodna skupština republike Srbije	28	3,29	0	0,00	26	92,86	2	7,14
Ministarstvo pravde	28	3,29	0	0,00	28	100,00	0	0,00
Centar za socijalni rad	27	3,18	0	0,00	23	85,19	4	14,81
Ministarstvo spoljnih poslova	27	3,18	0	0,00	25	92,59	2	7,41
Ministarstvo privrede	26	3,06	0	0,00	25	96,15	1	3,85

Poreska uprava Srbije	23	2,71	0	0,00	11	47,83	12	52,17
Ministarstvo poljoprivrede i zaštite životne sredine	16	1,88	0	0,00	15	93,75	1	6,25
Ministarstvo finansija	15	1,76	0	0,00	14	93,33	1	6,67
Ministarstvo zdravlja	13	1,53	0	0,00	13	100,00	0	0,00
Agencija za privredne registre	13	1,53	0	0,00	13	100,00	0	0,00
Ministarstvo kulture i informisanja	11	1,29	0	0,00	11	100,00	0	0,00
Kancelarija Vlade Srbije za KiM	11	1,29	0	0,00	9	81,82	2	18,18
Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave	10	1,18	0	0,00	9	90,00	1	10,00
Republički zavod za statistiku	9	1,06	0	0,00	9	100,00	0	0,00
Ministarstvo građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture	9	1,06	0	0,00	7	77,78	2	22,22
Ministarstvo trgovine, turizma i telekomunikacija	7	0,82	0	0,00	7	100,00	0	0,00
Kabinet premijera RS	7	0,82	0	0,00	7	100,00	0	0,00
Uprava carina	6	0,71	0	0,00	6	100,00	0	0,00
Grad Beograd	6	0,71	0	0,00	4	66,67	2	33,33
Kabinet predsednika RS	6	0,71	0	0,00	6	100,00	0	0,00
Nacionalna služba za zapošljavanje	5	0,59	0	0,00	5	100,00	0	0,00
RFZO	4	0,47	0	0,00	3	75,00	1	25,00
SMATSA	4	0,47	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Republički fond za zdravstveno osiguranje	4	0,47	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Agencija za restituciju	3	0,35	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Komesarijat za izbeglice i migracije Srbije	3	0,35	0	0,00	3	100,00	0	0,00

Nacionalni savet za saradnju sa Rusijom i Kinom	3	0,35	0	0,00	3	100,00	0	0,00
RIK	3	0,35	0	0,00	3	100,00	0	0,00
ostali	42	4,94	0	0,00	41	97,62	1	2,38
total	850	100,00	3	0,35	743	87,41	104	12,24

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2017.

Tabela 61. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja domaćih kolektivnih političkih aktera: **vojska i policija**

Vojska i policija – kolektivno	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	nega-tivn	%
Vojska Srbije	31	28,97	1	3,23	28	90,32	2	6,45
BIA	27	25,23	0	0,00	22	81,48	5	18,52
ostali	14	13,08	0	0,00	13	92,86	1	7,14
Vojni sindikat Srbije	13	12,15	0	0,00	13	100,00	0	0,00
Policijski sindikat Srbije	12	11,21	0	0,00	12	100,00	0	0,00
“beogradska policija”	6	5,61	0	0,00	6	100,00	0	0,00
VBA	4	3,74	0	0,00	4	100,00	0	0,00
total	107	100,00	1	0,93	98	91,59	8	7,48

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2017.

Tabela 62. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja domaćih kolektivnih političkih aktera: **pozicija**

Pozicija – stranke	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
SNS	253	71,27	1	0,40	217	85,77	35	13,83
SPS	48	13,52	0	0,00	48	100,00	0	0,00
Pokret socijalista	16	4,51	0	0,00	11	68,75	5	31,25
Jedinstvena Srbija	10	2,82	0	0,00	10	100,00	0	0,00
SDPS	8	2,25	0	0,00	8	100,00	0	0,00
SPO	6	1,69	0	0,00	6	100,00	0	0,00
PUPS	5	1,41	0	0,00	5	100,00	0	0,00
SVM	4	1,13	0	0,00	4	100,00	0	0,00
ostali	5	1,41	0	0,00	5	100,00	0	0,00
total	355	100,00	1	0,28	314	88,45	40	11,27

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2017.

Tabela 63. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja domaćih kolektivnih političkih aktera: **opozicija**

Opozicija – stranke	broj	%	pozitivan		neutralan	%	negativan	%
DS	153	30,42	0	0,00	143	93,46	10	6,54
PSG	89	17,69	0	0,00	83	93,26	6	6,74
Dveri	52	10,34	0	0,00	50	96,15	2	3,85
SRS	38	7,55	0	0,00	38	100,00	0	0,00
Dosta je bilo	37	7,36	0	0,00	36	97,30	1	2,70
LDP	31	6,16	0	0,00	31	100,00	0	0,00
SDS	30	5,96	0	0,00	29	96,67	1	3,33
DSS	23	4,57	0	0,00	23	100,00	0	0,00
Nova stranka	18	3,58	0	0,00	17	94,44	1	5,56
LSV	13	2,58	0	0,00	13	100,00	0	0,00
Levica Srbije	5	0,99	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Nova Srbija	4	0,80	0	0,00	4	100,00	0	0,00
SDA Sandžaka	3	0,60	0	0,00	2	66,67	1	33,33
ostali	7	1,39	0	0,00	7	100,00	0	0,00
total	503	100,00	0	0,00	481	95,63	22	4,37

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2017.

Značajno manji procenat tekstova sa naslovnicu govori o inostranim (individualnim i kolektivnim) političkim akterima i političkim akterima sa Kosova (svega 29,62% od ukupnog broja političkih aktera). Protagonisti ovih tekstova češće su individualni akteri (u 76,81% slučajeva) nego oni kolektivni (23,18%) (videti **tabelu 48** i **tabele 64–77**).

Tabela 64. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih aktera: **Kosovo**

Kosovo	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Ramuš Haradinaj	56	12,58	0	0,00	40	71,43	16	28,57
Hašim Tači	55	12,36	0	0,00	52	94,55	3	5,45
Srpska lista	35	7,87	1	2,86	28	80,00	6	17,14
OVK	19	4,27	0	0,00	12	63,16	7	36,84
Oliver Ivanović	16	3,60	0	0,00	16	100,00	0	0,00
Albin Kurti	15	3,37	0	0,00	13	86,67	2	13,33
Bedžet Pacoli	15	3,37	0	0,00	12	80,00	3	20,00
KFOR	14	3,15	0	0,00	14	100,00	0	0,00
Pokret Samoo-predeljenje	12	2,70	0	0,00	12	100,00	0	0,00
Isa Mustafa	12	2,70	0	0,00	12	100,00	0	0,00
"kosovske vlasti"	10	2,25	0	0,00	7	70,00	3	30,00
Kadri Veselji	10	2,25	0	0,00	9	90,00	1	10,00
Vlada Kosova	9	2,02	0	0,00	7	77,78	2	22,22
Goran Rakić	9	2,02	0	0,00	9	100,00	0	0,00
Specijalni sud za ratne zločine OVK	9	2,02	0	0,00	8	88,89	1	11,11
UNMIK	8	1,80	0	0,00	7	87,50	1	12,50
Dalibor Jeftić	8	1,80	0	0,00	8	100,00	0	0,00
Euleks	8	1,80	0	0,00	6	75,00	2	25,00
Daut Haradinaj	6	1,35	0	0,00	3	50,00	3	50,00
Bezbednosne snage Kosova	5	1,12	0	0,00	4	80,00	1	20,00
Azem Vlasi	5	1,12	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Edita Tahiri	5	1,12	0	0,00	4	80,00	1	20,00
Kosovska policija	5	1,12	0	0,00	2	40,00	3	60,00
Slavko Simić	4	0,90	0	0,00	3	75,00	1	25,00
Enver Hodžaj	4	0,90	0	0,00	4	100,00	0	0,00

ROSU	3	0,67	0	0,00	2	66,67	1	33,33
Skupština Kosova	3	0,67	0	0,00	3	100,00	0	0,00
ostali	85	19,10	0	0,00	80	94,12	5	5,88
total	445	100,00	1	0,22	382	85,84	62	13,93

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2017.

Tabela 65. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inostranih aktera iz regiona: **Hrvatska**

Hrvatska	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Andrej Plenković	34	13,55	0	0,00	28	82,35	6	17,65
Kolinda Grabar Kitarović	29	11,55	0	0,00	23	79,31	6	20,69
Milorad Pupovac	20	7,97	0	0,00	20	100,00	0	0,00
“hrvatske vlasti”	14	5,58	0	0,00	3	21,43	11	78,57
Franjo Tuđman	11	4,38	0	0,00	9	81,82	2	18,18
Vlada Hrvatske	10	3,98	0	0,00	4	40,00	6	60,00
Savo Štrbac	8	3,19	0	0,00	8	100,00	0	0,00
Ante Gotovina	6	2,39	0	0,00	3	50,00	3	50,00
HDZ	6	2,39	0	0,00	2	33,33	4	66,67
Branimir Glavaš	3	1,20	0	0,00	2	66,67	1	33,33
Ivo Josipović	3	1,20	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Ante Pavelić	3	1,20	0	0,00	3	100,00	0	0,00
ostali	104	41,43	0	0,00	85	81,73	19	18,27
total	251	100,00	0	0,00	193	76,89	58	23,11

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2017.

Tabela 66. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inostranih aktera iz regiona: **Crna Gora**

Crna Gora	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Milo Đukanović	10	16,39	0	0,00	8	80,00	2	20,00
Andrija Mandić	6	9,84	0	0,00	6	100,00	0	0,00
Duško Marković	6	9,84	0	0,00	4	66,67	2	33,33
Demokratski front	4	6,56	0	0,00	4	100,00	0	0,00
ostali	35	57,38	0	0,00	33	94,29	2	5,71
total	61	100,00	0	0,00	55	90,16	6	9,84

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2017.

Tabela 67. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inostranih aktera iz regiona: **Federacija BiH**

BiH	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Milorad Dodik	35	28,69	1	2,86	34	97,14	0	0,00
Bakir Izetbegović	14	11,48	0	0,00	11	78,57	3	21,43
Alija Izetbegović	11	9,02	0	0,00	11	100,00	0	0,00
Dragan Čović	7	5,74	0	0,00	7	100,00	0	0,00
Ćamil Duraković	5	4,10	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Naser Orić	4	3,28	0	0,00	3	75,00	1	25,00
Željka Cvijanović	4	3,28	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Denis Zvizdić	4	3,28	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Mladen Ivanić	4	3,28	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Dragan Mektić	3	2,46	0	0,00	3	100,00	0	0,00
ostali	31	25,41	0	0,00	29	93,55	2	6,45
total	122	100,00	1	0,82	115	94,26	6	4,92

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2017.

Tabela 68. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inos-trošnih aktera iz regiona: **Makedonija**¹⁵

Makedonija	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Zoran Zaev	29	50,00	0	0,00	20	68,97	9	31,03
Ivan Stoilković	8	13,79	0	0,00	8	100,00	0	0,00
Nikola Gruevski	3	5,17	0	0,00	3	100,00	0	0,00
VMRO-DPMNE	3	5,17	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Đorđe Ivanov	2	3,45	0	0,00	2	100,00	0	0,00
ostali	13	22,41	0	0,00	10	76,92	3	23,08
total	58	100,00	0	0,00	46	79,31	12	20,69

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2017.

Tabela 69. – Distribucija učestalosti vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inos-trošnih političkih aktera

Inostrani politički akteri	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Redžep Tajip Erdogan	30	10,07	0	0,00	30	100,00	0	0,00
Emanuel Makron	27	9,06	0	0,00	27	100,00	0	0,00
Kim Džong Un	19	6,38	0	0,00	19	100,00	0	0,00
Edi Rama	16	5,37	0	0,00	16	100,00	0	0,00
Si Činping	13	4,36	0	0,00	13	100,00	0	0,00
Tereza Mej	7	2,35	0	0,00	7	100,00	0	0,00
Miro Cerar	7	2,35	0	0,00	7	100,00	0	0,00
Bojko Borisov	6	2,01	0	0,00	6	100,00	0	0,00
Viktor Orban	5	1,68	0	0,00	4	80,00	1	20,00
Bašar al Asad	5	1,68	0	0,00	4	80,00	1	20,00
Marijano Rahoj	5	1,68	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Karles Puđdemon	5	1,68	0	0,00	4	80,00	1	20,00
Aleksis Cipras	4	1,34	0	0,00	4	100,00	0	0,00

¹⁵ U prva dva kvartala 2017. godine bio je primetan porast broja aktera iz Makedonije. Medijsko interesovanje za dešavanja u Makedoniji naglo je poraslo posle održavanja parlamentarnih izbora u toj zemlji 11. decembra 2016, posle kojih je Makedonija ušla u period produžene političke nestabilnosti. Tokom ovog perioda bilo je primetno da su mediji u Srbiji izveštavali o dešavanjima sa određenih vrednosnih pozicija, jer je značajan broj tekstova bio vrednosno konotiran (npr. u prethodnom kvartalu čak 15% tekstova, 42 negativno i 1 pozitivno). Zanimljivo je istaći da je u prethodnom kvartalu najviše negativno konotiranih tekstova bilo napisano o Zoranu Zaevu (29,69%) i Talatu Džaferiju (42,86%), a da je o Đordju Ivanovu izveštavano isključivo u neutralnom kontekstu. I u ovom kvartalu najveći broj negativno konotiranih tekstova napisan je o Zoranu Zaevu (čak 9, odnosno 31,03%).

Šinzo Abe	4	1,34	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Li Mačang	4	1,34	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Petro Porošenko	4	1,34	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Ričard Holbruk	4	1,34	0	0,00	3	75,00	1	25,00
Sebastijan Kurc	4	1,34	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Peter Sijarto	3	1,01	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Robert Fico	3	1,01	0	0,00	3	100,00	0	0,00
ostali	123	41,28	0	0,00	123	100,00	0	0,00
total	298	100,00	0	0,00	294	98,66	4	1,34

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2017.

Tabela 70. – Distribucija učestalosti vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inos-trošnih aktera izvan regiona: **Nemačka**

Nemačka	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Angela Merkel	54	35,53	0	0,00	54	100,00	0	0,00
Martin Šulc	13	8,55	0	0,00	13	100,00	0	0,00
Alternativa za Nemačku	7	4,61	0	0,00	7	100,00	0	0,00
Zigmari Gabrijel	7	4,61	0	0,00	7	100,00	0	0,00
Hrišćansko demokratska unija	6	3,95	0	0,00	6	100,00	0	0,00
Gerhard Šreder	5	3,29	0	0,00	3	60,00	2	40,00
Frank Valter Štajnmajer	3	1,97	0	0,00	3	100,00	0	0,00
ostali	57	37,50	0	0,00	57	100,00	0	0,00
total	152	100,00	0	0,00	150	98,68	2	1,32

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2017.

Tabela 71. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inosstranih aktera izvan regiona: **Rusija**

Rusija	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Vladimir Putin	91	33,58	3	3,30	88	96,70	0	0,00
Rusko–srpski humanitarni centar u Nišu	30	11,07	6	20,00	24	80,00	0	0,00
Aleksandar Čepurin	20	7,38	0	0,00	20	100,00	0	0,00
Sergej Lavrov	16	5,90	0	0,00	16	100,00	0	0,00
Marija Zaharova	9	3,32	0	0,00	9	100,00	0	0,00
Dmitrij Rogozin	9	3,32	0	0,00	9	100,00	0	0,00
Sergej Šojgu	8	2,95	0	0,00	8	100,00	0	0,00
“ruske vlasti”	6	2,21	0	0,00	6	100,00	0	0,00
Sergej Železnjak	5	1,85	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Ministarstvo spoljnih poslova Rusije	4	1,48	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Dmitrij Medvedev	4	1,48	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Konstantin Kosačev	3	1,11	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Dmitrij Peskov	3	1,11	0	0,00	3	100,00	0	0,00
ostali	63	23,25	4	6,35	59	93,65	0	0,00
total	271	100,00	13	4,80	258	95,20	0	0,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2017.

Tabela 72. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inosstranih aktera izvan regiona: **SAD**¹⁶

SAD	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Donald Tramp ¹	122	26,64	0	0,00	115	94,26	7	5,74
Majk Pens	32	6,99	0	0,00	28	87,50	4	12,50
Kongres SAD	17	3,71	0	0,00	16	94,12	1	5,88
Barak Obama	16	3,49	0	0,00	16	100,00	0	0,00
“američka administracija”	14	3,06	0	0,00	13	92,86	1	7,14
Pentagon	13	2,84	0	0,00	13	100,00	0	0,00

¹⁶ I u ovom, kao i u prethodnih nekoliko tromeseća primećujemo povećan broj aktera iz SAD (458). U prethodnom kvartalu zabeležili smo 565 pojavljivanja, a u prvom tromeseću 2017. godine 763 pojavljivanja. Iako u poslednja dva tromeseća taj broj lagano opada, on je i dalje značajno veći u odnosu na ranije periode.

Reks Tilerson	12	2,62	0	0,00	12	100,00	0	0,00
Džejms Matis	11	2,40	0	0,00	11	100,00	0	0,00
Melanijsa Tramp	11	2,40	0	0,00	11	100,00	0	0,00
Kajl Skat	11	2,40	0	0,00	11	100,00	0	0,00
Stejt dipartment	10	2,18	0	0,00	9	90,00	1	10,00
“američke vlasti”	10	2,18	0	0,00	7	70,00	3	30,00
Hojt Brajan Ji	10	2,18	0	0,00	8	80,00	2	20,00
Hilari Klinton	9	1,97	0	0,00	7	77,78	2	22,22
CIA	7	1,53	0	0,00	7	100,00	0	0,00
Ambasada SAD	6	1,31	0	0,00	6	100,00	0	0,00
Bakari Henderson	6	1,31	0	0,00	6	100,00	0	0,00
Bil Clinton	5	1,09	0	0,00	4	80,00	1	20,00
Džon Mekejn	5	1,09	0	0,00	4	80,00	1	20,00
FBI	4	0,87	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Republikanska stranka	4	0,87	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Džordž Soros	4	0,87	0	0,00	4	100,00	0	0,00
USAID	3	0,66	0	0,00	2	66,67	1	33,33
Džozef Bajden	3	0,66	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Demokratska stranka	3	0,66	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Berni Sanders	1	0,22	0	0,00	1	100,00	0	0,00
ostali	109	23,80	0	0,00	97	88,99	12	11,01
total	458	100,00	0	0,00	422	92,14	36	7,86

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2017.

Tabela 73. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inos-tranih političkih aktera: predstavnici EU institucija i EU institucije

EU	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
EU	47	21,36	1	2,13	43	91,49	3	6,38
Evropska komisija	39	17,73	0	0,00	38	97,44	1	2,56
Federika Mogerini	29	13,18	1	3,45	28	96,55	0	0,00
Dejvid Mekalister	24	10,91	0	0,00	24	100,00	0	0,00
Žan Klod Junker	15	6,82	0	0,00	15	100,00	0	0,00
"evropske vlasti"	11	5,00	0	0,00	10	90,91	1	9,09
Donald Tusk	8	3,64	0	0,00	8	100,00	0	0,00
Johanes Han	8	3,64	0	0,00	8	100,00	0	0,00
Evropski parla-ment	8	3,64	0	0,00	8	100,00	0	0,00
Delegacija EU u Srbiji	4	1,82	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Evropska investi-ciona banka	4	1,82	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Maja Kocijančić	3	1,36	0	0,00	3	100,00	0	0,00
ostali	20	9,09	0	0,00	20	100,00	0	0,00
total	220	100,00	2	0,91	213	96,82	5	2,27

Izvor: Istraživanje Medijametar, jul – septembar 2017.

Tabela 74. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inos-tranih političkih aktera: predstavnici organizacija za zaštitu ljudskih prava i Saveta Europe

Ljudska prava	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Evropski sud za ljudska prava	5	31,25	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Savet Europe	4	25,00	0	0,00	4	100,00	0	0,00
OEBS	4	25,00	0	0,00	4	100,00	0	0,00
ostali	3	18,75	0	0,00	3	100,00	0	0,00
total	16	100,00	0	0,00	16	100,00	0	0,00

Izvor: Istraživanje Medijametar, jul – septembar 2017.

Tabela 75. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inos-tranih političkih aktera: predstavnici UN institucija i UN institucije

UN	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Ujedinjene nacije	19	30,16	0	0,00	19	100,00	0	0,00
UNESCO	16	25,40	0	0,00	16	100,00	0	0,00
SB UN	15	23,81	0	0,00	15	100,00	0	0,00
Antonio Gutereš	8	12,70	0	0,00	8	100,00	0	0,00
ostali	5	7,94	0	0,00	5	100,00	0	0,00
total	63	100,00	0	0,00	63	100,00	0	0,00

Izvor: Istraživanje Medijametar, jul – septembar 2017.

Tabela 76. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih inos-tranih aktera: NATO

NATO	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
NATO	58	82,86	0	0,00	46	79,31	12	20,69
Jens Stoltenberg	5	7,14	0	0,00	5	100,00	0	0,00
ostali	7	10,00	0	0,00	7	100,00	0	0,00
total	70	100,00	0	0,00	58	82,86	12	17,14

Izvor: Istraživanje Medijametar, jul – septembar 2017.

Tabela 77. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih aktera: akteri u vezi sa Haškim tribunalom

Haški tribunal	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Haški tribunal	24	31,17	0	0,00	17	70,83	7	29,17
Ratko Mladić	20	25,97	0	0,00	20	100,00	0	0,00
Radovan Karadžić	11	14,29	0	0,00	11	100,00	0	0,00
Momčilo Krajišnik	5	6,49	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Dragan Vasiljković – kapetan Dragan	4	5,19	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Serž Bramerc	3	3,90	0	0,00	2	66,67	1	33,33
ostali	10	12,99	1	10,00	8	80,00	1	10,00
total	77	100,00	1	1,30	67	87,01	9	11,69

Izvor: Istraživanje Medijametar, jul – septembar 2017.

Već i iz ovog letimičnog pregleda frekvencija pojavljivanja pojedinih aktera na naslovnim stranama odabranih štampanih dnevnih novina iz našeg uzorka, jasno se uočava da mediji sa nejednakim interesovanjem tretiraju pitanja iz domena unutrašnje i spoljne politike. Činjenica da su inostrani akteri na naslovnicama dnevnih novina u Srbiji prisutni u značajno manjem procentu (29,62% u odnosu na 70,37% učestalosti pojavljivanja domaćih političkih aktera), govori o fokusiranosti domaćih medija na polje unutrašnje politike, koje u interpretaciji pojedinih dnevnih listova često poprima oblike fikcije, o čemu je bilo više reči u delu analize koji se bavi interpretativnim strategijama u medijskoj obradi određenih tema. Razlozi za primetno odsustvo interesovanja za privredne aktere i njihovo razumevanje društvene, ekonomske i političke situacije u Srbiji i svetu ostaje zagonetno (svega 9,08% od ukupnog uzorka aktera čine privredni akteri), tim pre što se u narativima mnogih političara ekonomska pitanja i privredna konsolidacija zemlje apostrofiraju kao ključni elementi budućih razvojnih strategija društva Srbije (videti tabelu 48 i tabelle 78–80).

Tabela 78. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih privrednih/ekonomske aktera

Privredni akteri – individualno	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Miroslav Mišković	28	7,02	0	0,00	22	78,57	6	21,43
Miodrag Kostić	13	3,26	0	0,00	9	69,23	4	30,77
Marko Mišković	12	3,01	0	0,00	12	100,00	0	0,00
Dobrosav Bojović	11	2,76	0	0,00	5	45,45	6	54,55
Marko Čadež	10	2,51	0	0,00	10	100,00	0	0,00
Milo Đurašković	9	2,26	0	0,00	8	88,89	1	11,11
Zoran Babić	8	2,01	0	0,00	7	87,50	1	12,50
Ivica Todorić	8	2,01	0	0,00	6	75,00	2	25,00
Zoran Drobnjak	7	1,75	0	0,00	7	100,00	0	0,00
Igor Brnabić	6	1,50	0	0,00	2	33,33	4	66,67
Milojica Marković	5	1,25	0	0,00	3	60,00	2	40,00
Predrag Ranković Peconi	5	1,25	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Milan Beko	5	1,25	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Milorad Grčić	5	1,25	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Blagoje Spaskovski	4	1,00	0	0,00	3	75,00	1	25,00
Aleksandar Obrađović	4	1,00	0	0,00	3	75,00	1	25,00
Zoran Pantelić	3	0,75	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Petar Matijević	3	0,75	0	0,00	3	100,00	0	0,00

Nikola Petrović	3	0,75	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Miroslav Bogićević	3	0,75	0	0,00	2	66,67	1	33,33
Stanko Subotić Cane	3	0,75	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Nebojša Atanacković	3	0,75	0	0,00	3	100,00	0	0,00
ostali	241	60,40	1	0,41	211	87,55	29	12,03
total	399	100,00	1	0,25	340	85,21	58	14,54

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2017.

Tabela 79. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja kolektivnih domaćih privrednih/ekonomske aktera

Privredni akteri – kolektivno	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Fiat	79	10,87	2	2,53	70	88,61	7	8,86
Fiat - štrajkački odbor	40	5,50	1	2,50	37	92,50	2	5,00
Elektroprivreda Srbije	25	3,44	0	0,00	25	100,00	0	0,00
Goša	25	3,44	0	0,00	24	96,00	1	4,00
RTB Bor	20	2,75	0	0,00	20	100,00	0	0,00
Galenika	16	2,20	0	0,00	16	100,00	0	0,00
Er Srbija	16	2,20	0	0,00	10	62,50	6	37,50
Agrokor	14	1,93	0	0,00	14	100,00	0	0,00
Aerodrom Nikola Tesla	14	1,93	0	0,00	12	85,71	2	14,29
Putevi Srbije	12	1,65	0	0,00	12	100,00	0	0,00
Železara Smederevo	12	1,65	1	8,33	11	91,67	0	0,00
Hestil	12	1,65	0	0,00	12	100,00	0	0,00
Ikea	11	1,51	5	45,45	6	54,55	0	0,00
Energoprojekt	11	1,51	0	0,00	10	90,91	1	9,09
Etihad	9	1,24	0	0,00	9	100,00	0	0,00
Beograd na vodi	9	1,24	0	0,00	4	44,44	5	55,56
MBA – Ratko Mitrović nisko-gradnja	7	0,96	0	0,00	7	100,00	0	0,00
Gorenje	7	0,96	0	0,00	7	100,00	0	0,00
Prointer	7	0,96	0	0,00	2	28,57	5	71,43

Privredna komora Srbije	7	0,96	0	0,00	7	100,00	0	0,00
Delta holding	7	0,96	0	0,00	7	100,00	0	0,00
Termoelektrana Kolubara	6	0,83	0	0,00	6	100,00	0	0,00
Asseco	6	0,83	0	0,00	2	33,33	4	66,67
Gasprom	6	0,83	1	16,67	5	83,33	0	0,00
NIS	6	0,83	0	0,00	4	66,67	2	33,33
Komercijalna banka	6	0,83	0	0,00	6	100,00	0	0,00
PKB	6	0,83	0	0,00	6	100,00	0	0,00
Srbijagas	5	0,69	0	0,00	5	100,00	0	0,00
AIK banka	5	0,69	0	0,00	5	100,00	0	0,00
NALED	5	0,69	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Merkator S	5	0,69	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Pošte Srbije	5	0,69	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Zberbanka	4	0,55	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Železnice Srbije	4	0,55	0	0,00	3	75,00	1	25,00
Elektromreže Srbije	4	0,55	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Jura	4	0,55	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Azotara Pančevo	4	0,55	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Frikom	4	0,55	0	0,00	4	100,00	0	0,00
FAP Priboj	4	0,55	1	25,00	3	75,00	0	0,00
RBV	3	0,41	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Banka Intesa	3	0,41	0	0,00	3	100,00	0	0,00
EBRD	3	0,41	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Jugoimport SDPR	3	0,41	0	0,00	2	66,67	1	33,33
Leoni fabrika	3	0,41	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Koridori Srbije	3	0,41	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Dunav osiguranje	3	0,41	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Telekom Srbija	3	0,41	0	0,00	3	100,00	0	0,00
ostali	254	34,94	1	0,39	237	93,31	16	6,30
total	727	100,00	12	1,65	662	91,06	53	7,29

Izvor: Istraživanje Medijametar, jul – septembar 2017.

Tabela 80. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih **inostranih privrednih/ekonomskih aktera**

MMF/Svetska banka	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
MMF	22	51,16	1	4,55	20	90,91	1	4,55
Svetska banka	7	16,28	0	0,00	7	100,00	0	0,00
Džejms Ruf	7	16,28	0	0,00	7	100,00	0	0,00
Sebastijan Sosa	4	9,30	0	0,00	4	100,00	0	0,00
ostali	3	6,98	0	0,00	3	100,00	0	0,00
total	43	100,00	1	2,33	41	95,35	1	2,33

Izvor: Istraživanje Medijametar, jul – septembar 2017.

Pored već pominjanih političkih i privrednih aktera, protagonisti naslovica su i razni drugi društveni akteri, koji na različite načine utiču na društvene i političke prilike unutar društva Srbije. Na osnovu prikupljene empirijske građe mi smo ih podelili na:

(a) predstavnike samostalnih i nezavisnih vladinih tela i institucija (videti **tabelu 81**), (b) analitičare¹⁷ političkih, društvenih, ekonomskih, bezbednosnih i drugih prilika (**tabele 82 i 83**), (c) predstavnike Srpske pravoslavne crkve i drugih verskih organizacija¹⁸ (**tabele 84 i 85**), (d) aktere iz medija (**tabela 86**), (e) predstavnike pravosudnih organa (**tabele 87**), (f) advokate i protagonisti različitih sudskih postupaka (**tabele 88 i 89**), (h) protagonisti medijskih i drugih afera (**tabela 90, 91 i 92**) i (i) aktere iz prošlosti (**tabela 93**).

¹⁷ Za više podataka o zastupljenosti pojedinih analitičara na naslovnicama različitih medija iz našeg uzorka videti **tabele 104 - 110** u Apendiksu.

¹⁸ Za više podataka o zastupljenosti pojedinih predstavnika Srpske pravoslavne crkve i drugih verskih organizacija na naslovnicama različitih medija iz našeg uzorka videti **tabele 111 – 117** u Apendiksu.

Tabela 81. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih domaćih društvenih aktera: **predstavnici nezavisnih tela**

Nezavisna tela	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Agencija za borbu protiv korupcije	35	27,13	0	0,00	33	94,29	2	5,71
Rodoljub Šabić	21	16,28	0	0,00	21	100,00	0	0,00
Zoran Pašalić	12	9,30	1	8,33	9	75,00	2	16,67
REM	10	7,75	0	0,00	9	90,00	1	10,00
Komisija za hartije od vrednosti	7	5,43	0	0,00	5	71,43	2	28,57
Miloš Janković	7	5,43	0	0,00	7	100,00	0	0,00
Fiskalni savet	6	4,65	0	0,00	6	100,00	0	0,00
Jelisaveta Vasilić	5	3,88	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Brankica Janković	3	2,33	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Savet za borbu protiv korupcije	3	2,33	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Dušan Slijepčević	2	1,55	0	0,00	2	100,00	0	0,00
Državna revizorska institucija	2	1,55	0	0,00	2	100,00	0	0,00
ostali	16	12,40	0	0,00	16	100,00	0	0,00
total	129	100	1	0,78	121	93,8	7	5,43

Izvor: Istraživanje Medijametar, jul – septembar 2017.

Posebnu ulogu u tekstovima na naslovnim stranama medija iz uzorka imaju analitičari (stručnjaci) (videti **tabele 82 i 83**), a mediji ih tretiraju u neutralnom kontekstu u čak 98,58% tekstova. Tokom čitavog trećeg kvartala 2017. godine, analizirane dnevne novine su u velikoj meri promovisale stavove ovih stručnjaka, tako da je njihovo mišljenje bilo zastupljeno čak 702 puta. Najveće učešće i broj zastupljenih analitičara zabeležen je u dnevnom listu *Informer* (218 pojavljivanja). Za ostale podatke videti **tabelu 82**.

Tabela 82. – Distribucija učestalosti pojavljivanja analitičara na naslovnicama u različitim medijima iz uzorka istraživanja

Medij/analitičari	broj	%
<i>Informer</i>	218	31,05
<i>Kurir</i>	131	18,66
<i>Danas</i>	118	16,81

<i>Politika</i>	99	14,10
<i>Alo!</i>	53	7,55
<i>Blic</i>	42	5,98
<i>Večernje novosti</i>	41	5,84
total	702	100,00

Izvor: Istraživanje Medijametar, jul – septembar 2017.

Tabela 83. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih domaćih društvenih aktera: **analitičari**

Analitičari	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Dragomir Andđelković	36	5,13	0	0,00	36	100,00	0	0,00
Nebojša Krstić	29	4,13	0	0,00	23	79,31	6	20,69
Branko Radun	17	2,42	0	0,00	17	100,00	0	0,00
Ljubodrag Savić	14	1,99	0	0,00	13	92,86	1	7,14
Milojko Arsić	12	1,71	0	0,00	12	100,00	0	0,00
Toma Fila	12	1,71	0	0,00	12	100,00	0	0,00
Milan Kovačević	12	1,71	0	0,00	12	100,00	0	0,00
Čedomir Antić	11	1,57	0	0,00	11	100,00	0	0,00
Dejan Vuk Stanković	11	1,57	0	0,00	11	100,00	0	0,00
Dušan Janjić	11	1,57	0	0,00	11	100,00	0	0,00
Božidar Prelević	10	1,42	0	0,00	10	100,00	0	0,00
Saša Borojević	10	1,42	0	0,00	10	100,00	0	0,00
Zlatko Nikolić	10	1,42	0	0,00	10	100,00	0	0,00
Ljubomir Madžar	10	1,42	0	0,00	10	100,00	0	0,00
Marko Nicović	10	1,42	0	0,00	10	100,00	0	0,00
Boban Stojanović	9	1,28	0	0,00	9	100,00	0	0,00
Božidar Delić	9	1,28	0	0,00	9	100,00	0	0,00
Zoran Ivošević	8	1,14	0	0,00	8	100,00	0	0,00
Zoran Milivojević	8	1,14	0	0,00	8	100,00	0	0,00
Vladislav Jovanović	8	1,14	0	0,00	8	100,00	0	0,00
Vladimir Pejić	8	1,14	0	0,00	8	100,00	0	0,00
Dragan Dobrašinović	8	1,14	0	0,00	8	100,00	0	0,00
Bojan Klačar	8	1,14	0	0,00	8	100,00	0	0,00
Momir Stojanović	8	1,14	0	0,00	8	100,00	0	0,00

Dušan Proroković	7	1,00	0	0,00	7	100,00	0	0,00
Ratko Božović	7	1,00	0	0,00	7	100,00	0	0,00
Draško Đenović	7	1,00	0	0,00	7	100,00	0	0,00
Mahmud Bušatlija	7	1,00	0	0,00	7	100,00	0	0,00
Dejan Gavrilović	7	1,00	0	0,00	7	100,00	0	0,00
Cvijetin Milivojević	7	1,00	0	0,00	7	100,00	0	0,00
Ivan Nikolić	7	1,00	0	0,00	7	100,00	0	0,00
Zoran Stojiljković	7	1,00	0	0,00	7	100,00	0	0,00
Živadin Jovanović	7	1,00	0	0,00	7	100,00	0	0,00
Mario Spasić	6	0,85	0	0,00	6	100,00	0	0,00
Aleksandar Popov	6	0,85	0	0,00	6	100,00	0	0,00
Vojislav Stanković	6	0,85	0	0,00	6	100,00	0	0,00
Aleksandar Radić	6	0,85	0	0,00	6	100,00	0	0,00
Mlađen Kovačević	6	0,85	0	0,00	6	100,00	0	0,00
Dobrivoje Radovanović	6	0,85	0	0,00	6	100,00	0	0,00
Dragovan Milićević	6	0,85	0	0,00	6	100,00	0	0,00
Orhan Dragaš	6	0,85	0	0,00	6	100,00	0	0,00
Aleksandra Joksimović	5	0,71	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Vladimir Goati	5	0,71	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Nemanja Nenadić	5	0,71	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Milan Prostran	5	0,71	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Ljuban Karan	5	0,71	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Dževad Galijašević	5	0,71	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Zoran Dragišić	5	0,71	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Danilo Šuković	5	0,71	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Vladimir Vuletić	4	0,57	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Jovo Bakić	4	0,57	1	25,00	3	75,00	0	0,00
Svetozar Vujačić	4	0,57	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Dragan Đukanović	4	0,57	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Predrag Petrović	3	0,43	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Bogoljub Milosavljević	3	0,43	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Goran Rodić	3	0,43	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Milan Mijalkovski	3	0,43	0	0,00	3	100,00	0	0,00

Zoran Grubišić	3	0,43	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Vlade Radulović	3	0,43	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Vladimir Gligorov	3	0,43	0	0,00	3	100,00	0	0,00
ostali	225	32,05	2	0,89	223	99,11	0	0,00
total	702	100,00	3	0,43	692	98,58	7	1,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2017.

Tabela 84. – Distribucija učestalosti pojavljivanja predstavnika SPC i drugih verskih zajednica na naslovnicama u različitim medijima iz uzorka istraživanja

Medij/religija	broj	%
<i>Večernje novosti</i>	36	30,00
<i>Politika</i>	26	21,67
<i>Alo!</i>	18	15,00
<i>Blic</i>	18	15,00
<i>Informer</i>	9	7,50
<i>Kurir</i>	7	5,83
<i>Danas</i>	6	5,00
total	120	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2017.

Tabela 85. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih domaćih društvenih aktera: **predstavnici SPC i drugih verskih organizacija**¹⁹

Religija	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
SPC	36	30,00	1	2,78	35	97,22	0	0,00
Patrijarh Irinej	19	15,83	1	5,26	18	94,74	0	0,00
Alojzije Stepinac	11	9,17	0	0,00	8	72,73	3	27,27
Papa Franja	7	5,83	0	0,00	7	100,00	0	0,00
Amfilohije, mitropolit crnogorsko-primorski	6	5,00	1	16,67	5	83,33	0	0,00
Irinej, vladika bački	4	3,33	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Teodosije, vladika	4	3,33	0	0,00	3	75,00	1	25,00
Rimokatolička crkva	4	3,33	0	0,00	4	100,00	0	0,00

¹⁹ Na naslovnicama medija iz uzorka zabeleženo je pojavljivanje 98 aktera iz pravoslavnih crkava (srpske, ruske i ostalih) i 22 aktera iz drugih verskih zajednica.

Jovan, vladika slavonski	3	2,50	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Porfirije, mitropolit zagrebačko-ljubljanski	3	2,50	0	0,00	3	100,00	0	0,00
ostali	23	19,17	0	0,00	23	100,00	0	0,00
total	120	100,00	3	2,50	113	94,17	4	3,33

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2017.

Tabela 86. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih domaćih društvenih aktera iz **medija**²⁰

Mediji	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Kurir	41	7,54	2	4,88	21	51,22	18	43,90
Adrija medija grupa	32	5,88	0	0,00	32	100,00	0	0,00
Aleksandar Rodić	31	5,70	0	0,00	13	41,94	18	58,06
UNS	23	4,23	0	0,00	21	91,30	2	8,70
NUNS	23	4,23	0	0,00	20	86,96	3	13,04
TV Pink	21	3,86	0	0,00	17	80,95	4	19,05
Dejan Anduš	17	3,13	1	5,88	12	70,59	4	23,53
Vukašin Obrađović	17	3,13	1	5,88	15	88,24	1	5,88
Slaviša Lekić	17	3,13	0	0,00	16	94,12	1	5,88
Stevan Dojičinović	17	3,13	0	0,00	17	100,00	0	0,00
Željko Mitrović	16	2,94	0	0,00	15	93,75	1	6,25
Dragan J. Vučićević	16	2,94	0	0,00	16	100,00	0	0,00
Informer	14	2,57	0	0,00	10	71,43	4	28,57
Milomir Marić	14	2,57	0	0,00	14	100,00	0	0,00
RTS	12	2,21	0	0,00	8	66,67	4	33,33
KRIK	11	2,02	0	0,00	11	100,00	0	0,00
TV N1	11	2,02	0	0,00	10	90,91	1	9,09
Milorad Vučelić	8	1,47	0	0,00	7	87,50	1	12,50

20 Predstavljeni su akteri koji su bili predmet pisanja drugih medija, odnosno medijske kuće o čijem su radu izveštavali drugi mediji.

Vladimir Radomirović	6	1,10	0	0,00	6	100,00	0	0,00
NIN	6	1,10	0	0,00	4	66,67	2	33,33
TV B92	6	1,10	0	0,00	6	100,00	0	0,00
Dragoljub Draža Petrović	6	1,10	0	0,00	6	100,00	0	0,00
Ratko Dmitrović	6	1,10	0	0,00	6	100,00	0	0,00
Nedim Sejdinović	5	0,92	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Večernje novosti	5	0,92	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Danas	5	0,92	0	0,00	3	60,00	2	40,00
Blic	5	0,92	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Politika	5	0,92	2	40,00	3	60,00	0	0,00
Željko Cvijanović	4	0,74	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Grupa protiv medijskog mraka	4	0,74	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Ljiljana Smajlović	4	0,74	0	0,00	4	100,00	0	0,00
TV Prva	4	0,74	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Dragan Bujošević	3	0,55	0	0,00	0	0,00	3	100,00
Nedeljnik	3	0,55	0	0,00	2	66,67	1	33,33
Radisav Rodić	3	0,55	0	0,00	2	66,67	1	33,33
TV Happy	3	0,55	0	0,00	2	66,67	1	33,33
CINS	3	0,55	0	0,00	2	66,67	1	33,33
Dinko Gruhonjić	3	0,55	0	0,00	2	66,67	1	33,33
ostali	114	20,96	2	1,75	102	89,47	10	8,77
total	544	100,00	8	1,47	452	83,09	84	15,44

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2017.

Tokom prikupljanja empirijske građe, na naslovnicama je ponovo primećeno značajno prisustvo aktera u vezi sa aktivnostima pravosudnih i istražnih organa. Akteri iz ove grupacije su prikazani u tabelama 87–89 kao predstavnici pravosudnih organa (254), advokati (150) i drugi protagonisti aktuelnih ili završenih sudskeh/istražnih postupaka (110).

Tabela 87. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih i kolektivnih domaćih društvenih aktera: **predstavnici pravosudnih organa**

Pravosuđe	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Više javno tužilaštvo u Beogradu	42	16,54	0	0,00	39	92,86	3	7,14
Viši sud u Beogradu	36	14,17	0	0,00	35	97,22	1	2,78
Apelacioni sud u Beogradu	18	7,09	0	0,00	15	83,33	3	16,67
Tužilaštvo za organizovani kriminal	15	5,91	0	0,00	15	100,00	0	0,00
Prvo osnovno javno tužilaštvo u Beogradu	13	5,12	0	0,00	13	100,00	0	0,00
Privredni sud u Beogradu	8	3,15	0	0,00	8	100,00	0	0,00
Specijalni sud u Beogradu	6	2,36	0	0,00	5	83,33	1	16,67
Ustavni sud	6	2,36	0	0,00	6	100,00	0	0,00
Treći osnovni sud u Beogradu	5	1,97	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Visoki savet sudstva	5	1,97	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Državno veće tužilaca	4	1,57	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Drugi osnovni sud u Beogradu	3	1,18	0	0,00	1	33,33	2	66,67
Državno pravobranilaštvo	3	1,18	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Prvi osnovni sud u Beogradu	3	1,18	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Upravni sud	3	1,18	0	0,00	3	100,00	0	0,00
ostali	84	33,07	0	0,00	81	96,43	3	3,57
total	254	100,00	0	0,00	241	94,88	13	5,12

Izvor: Istraživanje Medijametar, jul – septembar 2017.

Tabela 88. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih domaćih društvenih aktera: **advokati²¹**

Advokati	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Veljko Delibašić	17	11,33	0	0,00	17	100,00	0	0,00
Vladimir Gajić	12	8,00	0	0,00	12	100,00	0	0,00
Borivoje Borović	8	5,33	0	0,00	8	100,00	0	0,00
Predrag Savić	7	4,67	0	0,00	7	100,00	0	0,00
Vojin Biljić	6	4,00	0	0,00	6	100,00	0	0,00
Zdenko Tomanović	5	3,33	0	0,00	4	80,00	1	20,00
Zora Dobričanin Nikodinović	3	2,00	0	0,00	3	100,00	0	0,00
ostali	92	61,33	0	0,00	90	97,83	2	2,17
total	150	100,00	0	0,00	147	98,00	3	2,00

Izvor: Istraživanje Medijametar, jul – septembar 2017.

Tabela 89. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih domaćih društvenih aktera: **akteri sudskih postupaka i istraživači**

Protagonisti istražnih i sudskih postupaka	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Aleksandar Stanković Sale Mutavi	12	10,91	0	0,00	4	33,33	8	66,67
Darko Šarić	6	5,45	0	0,00	6	100,00	0	0,00
Nenad Vučković	6	5,45	0	0,00	1	16,67	5	83,33
Ljubiša Buha Čume	5	4,55	0	0,00	2	40,00	3	60,00
Željko Ražnatović Arkan	5	4,55	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Veljko Belivuk Velja Nevolja	5	4,55	0	0,00	2	40,00	3	60,00
Željko Rutović	4	3,64	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Milan Radonjić	3	2,73	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Dejan Milenković Bagzi	3	2,73	0	0,00	3	100,00	0	0,00

²¹ Pojedini advokati su u tekstovima medija iz uzorka imali ulogu analitičara, te su stoga prikazani u toj grupi aktera.

Milorad Ulemek Legija	3	2,73	0	0,00	2	66,67	1	33,33
Ratko Romic	3	2,73	0	0,00	3	100,00	0	0,00
Sreten Jocić Joca Amsterdam	3	2,73	0	0,00	2	66,67	1	33,33
ostali	52	47,27	0	0,00	49	94,23	3	5,77
total	110	100,00	0	0,00	86	78,18	24	21,82

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2017.

U tabeli 90 prikazani su svi akteri koje su mediji iz uzorka povezivali sa ubistvom pevačice Jelene Marjanović, kao i članovi njene porodice, poznanici i prijatelji.²²

Tabela 90. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih domaćih društvenih aktera: “Ubistvo Jelene Marjanović”

Ubistvo Jelene Marjanović	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	nega-tivn	%
Jelena Marjanović	105	22,39	0	0,00	104	99,05	1	0,95
Zoran Marjanović	102	21,75	0	0,00	56	54,90	46	45,10
Vladimir Marjanović	47	10,02	0	0,00	33	70,21	14	29,79
Jana Marjanović	41	8,74	0	0,00	41	100,00	0	0,00
porodica Marjanović	29	6,18	0	0,00	16	55,17	13	44,83
Miloš Marjanović	28	5,97	0	0,00	18	64,29	10	35,71
Nenad Šipka	26	5,54	0	0,00	26	100,00	0	0,00
Zorica Krsmanović	26	5,54	0	0,00	26	100,00	0	0,00
Zorica Marjanović	20	4,26	0	0,00	12	60,00	8	40,00
Rada Matić	11	2,35	0	0,00	10	90,91	1	9,09
Zorica Mitrović	4	0,85	0	0,00	2	50,00	2	50,00
ostali	30	6,40	0	0,00	26	86,67	4	13,33
total	469	100,00	0	0,00	370	78,89	99	21,11

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2017.

U tabeli 91 prikazani su akteri u vezi sa rušenjem objekata u Savamali. O ovoj temi zabeleženo je 35 napisu, što je nešto manje u odnosu na prethodno tromesečeje (49).

²² U trećem kvartalu 2017. broj aktera povezanih sa ovim slučajem uvećan je oko 9 puta u odnosu na prethodno tromesečeje (469 u trećem, naspram 54 u drugom periodu). Najveće prisustvo aktera iz ove grupacije do sada je uočeno u 2. tromesečju 2016, kada je na naslovnim stranama bilo zabeleženo čak 968 njihovih pojavljivanja, skoro dvostruko više od inostranih političara ili državnih organa i institucija.

Tabela 91. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih domaćih društvenih aktera: “Savamala”

Savamala	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Inicijativa Ne davimo Beograd	21	60,00	0	0,00	20	95,24	1	4,76
Radomir Lazović	6	17,14	0	0,00	6	100,00	0	0,00
Dobrica Veselinović	3	8,57	0	0,00	3	100,00	0	0,00
ostali	5	14,29	0	0,00	5	100,00	0	0,00
total	35	100,00	0	0,00	34	97,14	1	2,86

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2017.

Dešavanja u vezi sa sportskim radnicima, koja imaju društveno–političku konotaciju i dalje su predmet interesovanja medija, tako da je na naslovcima zabeleženo 29 pojavljivanja aktera u vezi sa dešavanjima u sportskim klubovima i organizacijama u navedenom kontekstu (tabela 92).

Tabela 92. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih domaćih društvenih aktera: *Sport*

Sport	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Slaviša Kokeza	9	31,03	0	0,00	2	22,22	7	77,78
FK Crvena zvezda	5	17,24	0	0,00	4	80,00	1	20,00
Miloš Vazura	5	17,24	0	0,00	5	100,00	0	0,00
Nebojša Čović	4	13,79	0	0,00	4	100,00	0	0,00
Zvezdan Terzić	3	10,34	0	0,00	3	100,00	0	0,00
ostali	3	10,34	0	0,00	2	66,67	1	33,33
total	29	100,00	0	0,00	20	68,97	9	31,03

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2017.

Tabela 93. – Distribucija učestalosti i vrednosni kontekst pojavljivanja individualnih domaćih društvenih aktera iz prošlosti

Prošlost	broj	%	pozitivan	%	neutralan	%	negativan	%
Josip Broz Tito	21	67,74	2	9,52	18	85,71	1	4,76
Dragoljub Mihailović	4	12,90	0	0,00	4	100,00	0	0,00
ostali	6	19,35	0	0,00	6	100,00	0	0,00
total	31	100,00	2	6,45	28	90,32	1	3,23

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul – septembar 2017.

NEIMENOVANI IZVORI

U izabranim tekstovima sa naslovnih strana medija iz uzorka, neimenovani izvori su, kao i u svim prethodnim kvartalima, drugi akter prema učešću. Ovoga puta prisutno je 480 pojavljivanja anonimnih izvora, odnosno 24.11% napisa, što je veoma sličan rezultat nalazu iz proteklog kvartala (24.58%).

Široka upotreba neimenovanih izvora precizno je ustanovljena zahvaljujući načinu kvantifikacije anonimnih izvora, koji primenjujemo od drugog izdanja *Medijametra*, tako što na taj način nisu klasifikovani samo izvori koje je sam medij definisao kao neimenovane, već i svi oni koji obezbeđuju informacije koje nije moguće proveriti, bez obzira na način na koji su uvedeni u tekst. Naravno, ova zastupljenost informacija dobijenih od anonimnih izvora pre govori o maniru prilikom izveštavanja sedam medija iz uzorka, nego o stvarnoj potrebi zaštite identiteta osoba koje obezbeđuju određena saznanja.

Kako Mat Karlson u svojoj knjizi "Pod uslovima anonimnosti" kaže: "Novinarstvo je utkano u okruženje i na njega se oslanja, što znači da nikada ne može biti nezavisni posmatrač, kako se tvrdi... Na ovu vrstu nedoumica može se bolje odgovoriti ukoliko se kulturi neimenovanih izvora pristupi kao *kulturi*. Ovakav stav pomera istraživanje o nezavisnim izvorima dalje od frekventnosti i načina primene ka pitanjima značenja koja delimo i obrazaca kolektivne interpretacije između novinara, izvora i publike. Obezbeđivanje anonimnosti nije samo pitanje tehnika. Zapravo, to je zahtev za određenim načinom zamišljanja odnosa između ove tri strane."²³

Novinska forma koja sadrži najveći broj informacija dobijenih od neimenovanih izvora je izveštaj. Od 1431 teksta napisanog u ovoj formi, 400 ili 27,95% sadrži anonimne izvore. Iako je najveće učešće neimenovanih izvora zabeleženo u reportažama, broj tekstova u ovoj formi, a samim tim i neimenovanih izvora (3) je zanemarljiv (**tabela 94**).

²³ M. Carlson, *On the condition of anonymity*, Urbana, Chicago, Springfield, University of Illinois Press, 2011, 7

Tabela 94. – Učešće "neimenovanih izvora" u svim novinskim formama, u sedam medija iz uzorka

Žanr	ukupan broj tekstova	neimenovani izvori	%
izveštaj	1431	400	27,95
članak	276	67	24,28
vest	26	6	23,08
komentar	104	4	3,85
reportaža	9	3	33,33
drugo	5	0	0,00
intervju	140	0	0,00
total	1991	480	24,11

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2017.

Najveće učešće, ali i broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od anonimnih izvora u odnosu na ukupan broj objavljenih tekstova u pojedinačnom mediju, ponovo je zabeleženo u *Informeru*, gde polovina svih selektovanih tekstova sadrže informacije dobijene na ovaj način (50,55% ili 92 teksta). Naredni medij, koji u oko 35% (69) koristi anonimne izvore je *Alo!*, a slede *Kurir* (33,74%), *Blic* (25,81%), *Večernje novosti* (21,71%) i *Politika* (15,35%). Nešto manje tekstova koji se oslanjaju na ovaj vid pribavljanja informacija zabeleženo je u *Danasu* (11,3% – 46) (**tabela 95**).

Tabela 95. – Učešće "neimenovanih izvora" prema analiziranim medijima

Medij	ukupan broj tekstova	neimenovani izvori	%
<i>Informer</i>	182	92	50,55
<i>Alo!</i>	198	69	34,85
<i>Kurir</i>	243	82	33,74
<i>Blic</i>	217	56	25,81
<i>Večernje novosti</i>	327	71	21,71
<i>Politika</i>	417	64	15,35
<i>Danas</i>	407	46	11,30
total	1991	480	24,11

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2017.

Najveći broj napisa koji sadrže informacije anonimnih izvora govori o *političkom životu u Srbiji* (335 ili 28,66%). U skladu sa nalazima iz prethodnih tromesečja, najveći ideo anonimnih izvora zabeležen je u tekstovima koji potiču iz rubrike crna hronika. Čak oko 60% napisa koji govore o ubistvu Jelene Marjanović sadrži informacije pribavljene na ovaj način, što je slučaj i sa temama poput kriminala (51,52%) i policije (44,44%) (**tabela 96**).

Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od neimenovanih izvora, prema pet najzastupljenijih tema, u svakom od sedam analiziranih medija, mogu se videti u Apendiksu u tabelama 118–124.

Tabela 96. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od “neimenovanih izvora” prema temama, u sedam medija iz uzorka²⁴

Tema/svi mediji	ukupan broj tekstova	neimenovani izvori	%
politički život u Srbiji	335	96	28,66
privreda	216	67	31,02
ubistvo pevačice Jelene Marjanović	103	62	60,19
regionalni saradnja/odnosi u regionu	166	35	21,08
socijalna pitanja/socijalna politika	77	18	23,38
kriminal	33	17	51,52
policija	36	16	44,44
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	149	15	10,07
pravosuđe, aktivnosti pravosudnih organa	54	14	25,93
SAD/odnos prema SAD	47	13	27,66
mediji/sloboda medija	64	13	20,31

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, april – jun 2017.

Zaključak

Jedanaesto izdanje *Kvartalnog Medijametra* suočilo se sa situacijom u kojoj nije identifikovan nijedan ključni događaj, dominirajuća tema, ili više njih. To se odrazilo ne samo na smanjeni broj tekstova nego i na značajno smanjenje broja tekstova o političkom životu u Srbiji, koji su uvek u vrhu interesovanja. Izveštaji i dalje dominiraju. U ovom kvartalu beležimo povećan nivo nebalansiranosti tekstova, uprkos padu broja napisa koji govore o političkom životu u Srbiji. To znači da politički događaji u Srbiji nisu jedni generator pristrasnosti. Istovremeno, visok procenat tekstova osmišljenih u redakciji, kao i onih koji se pozivaju i/ili oslanjaju na neimenovane izvore, slikovito govore o utemeljenosti i ozbiljnosti objavljenih tekstova. Glavni akteri u novinama su i dalje ličnosti iz našeg političkog života. Promene u zastupljenosti određenih aktera u tekstovima iz uzorka istraživanja posledica su promena političkih funkcija tih aktera, a ne toliko uređivačkih politika medija.

Uočljive su razlike i podele u medijima. Podele u medijima nisu, međutim, samo na tabloide i tzv. klasične novine, na kritičke i provladine, već i po drugim “izborima po srodnosti”. Odnos prema Rusiji i EU, kao i prema regionu u celini, postaje indikator dubljih podela.

Apendiks

Tabela 97. – Uzorak *Večernje novosti*

Večernje novosti	
Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	327
Ukupan broj tekstova na naslovnici koji nisu selektovani	242
Ostalo	12903
Total	13472

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul - septembar 2017.

Tabela 98. – Uzorak *Informer*

Informer	
Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	182
Ukupan broj tekstova na naslovnici koji nisu selektovani	191
Ostalo	5900
Total	6273

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul - septembar 2017.

²⁴ Prikazano je deset tema sa najvećim brojem neimenovanih izvora.

Tabela 99. – Uzorak Alo!

Alo!	
Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	198
Ukupan broj tekstova na naslovnici koji nisu selektovani	260
Ostalo	5837
Total	6295

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul - septembar 2017.

Tabela 100. – Uzorak Blic

Blic	
Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	217
Ukupan broj tekstova na naslovnici koji nisu selektovani	256
Ostalo	10103
Total	10576

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul - septembar 2017.

Tabela 101. – Uzorak Politika

Politika	
Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	417
Ukupan broj tekstova na naslovnici koji nisu selektovani	313
Ostalo	9499
Total	10229

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul - septembar 2017.

Tabela 102. – Uzorak Danas

Danas	
Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	407
Ukupan broj tekstova na naslovnici koji nisu selektovani	108
Ostalo	6993
Total	7508

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul - septembar 2017.

Tabela 103. – Uzorak Kurir

Kurir	
Ukupan broj selektovanih tekstova na naslovnici	243
Ukupan broj tekstova na naslovnici koji nisu selektovani	149
Ostalo	6492
Total	6884

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul - septembar 2017.

Tabela 104. – Distribucija učestalosti pojavljivanja analitičara na naslovnicama u dnevnom listu: Večernje novosti

Večernje novosti	broj	%
Dragomir Anđelković	5	12,20
Živadin Jovanović	2	4,88
Čedomir Antić	2	4,88
Ljubomir Madžar	2	4,88
ostali	30	73,17
total	41	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul - septembar 2017.

Tabela 105. – Distribucija učestalosti pojavljivanja analitičara na naslovnicama u dnevnom listu: Informer

Informator	broj	%
Dragomir Anđelković	11	5,05
Nebojša Krstić	11	5,05
Božidar Delić	9	4,13
Branko Radun	9	4,13
Saša Borojević	7	3,21
Mario Spasić	6	2,75
Dejan Vuk Stanković	6	2,75
Dušan Proroković	6	2,75
Ljubodrag Savić	6	2,75
Toma Fila	6	2,75
Živadin Jovanović	5	2,29
Zoran Milivojević	5	2,29

Ljuban Karan	5	2,29
Zlatko Nikolić	5	2,29
Vladimir Pejić	4	1,83
Marko Nicović	4	1,83
Vladimir Vuletić	4	1,83
Orhan Dragaš	4	1,83
Svetozar Vujačić	4	1,83
Dževad Galijašević	4	1,83
Dragan Dobrašinović	3	1,38
Draško Đenović	3	1,38
Momir Stojanović	3	1,38
Milan Kovačević	3	1,38
Ljubomir Madžar	3	1,38
ostali	82	37,61
total	218	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul - septembar 2017.

Tabela 106. – Distribucija učestalosti pojavljivanja analitičara na naslovcima u dnevnom listu: *Alo!*

<i>Alo!</i>	broj	%
Dragomir Anđelković	12	22,64
Branko Radun	8	15,09
Nebojša Krstić	5	9,43
Draško Đenović	3	5,66
Saša Borojević	3	5,66
Zlatko Nikolić	3	5,66
Toma Fila	3	5,66
ostali	16	30,19
total	53	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul - septembar 2017.

Tabela 107. – Distribucija učestalosti pojavljivanja analitičara na naslovcima u dnevnom listu: *Blic*

<i>Blic</i>	broj	%
Dušan Janjić	4	9,52
Bojan Klačar	3	7,14
Milojko Arsić	2	4,76
Aleksandar Radić	2	4,76
Aleksandar Popov	2	4,76
ostali	29	69,05
total	42	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul - septembar 2017.

Tabela 108. – Distribucija učestalosti pojavljivanja analitičara na naslovcima u dnevnom listu: *Politika*

<i>Politika</i>	broj	%
Milojko Arsić	7	7,07
Dejan Gavrilović	6	6,06
Vojislav Stanković	3	3,03
Čedomir Antić	3	3,03
Ivan Nikolić	3	3,03
Ljubodrag Savić	3	3,03
ostali	74	74,75
total	99	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul - septembar 2017.

Tabela 109. – Distribucija učestalosti pojavljivanja analitičara na naslovcima u dnevnom listu: *Danas*

<i>Danas</i>	broj	%
Zoran Ivošević	7	5,93
Božidar Prelević	6	5,08
Nebojša Krstić	6	5,08
Dragomir Anđelković	4	3,39
Ljubodrag Savić	4	3,39
Aleksandar Popov	3	2,54
Čedomir Antić	3	2,54

Nemanja Nenadić	3	2,54
Dragovan Miličević	3	2,54
Boban Stojanović	3	2,54
Milan Kovačević	3	2,54
Bogoljub Milosavljević	3	2,54
ostali	70	59,32
total	118	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul - septembar 2017.

Tabela 110. – Distribucija učestalosti pojavljivanja analitičara na naslovnicama u dnevnom listu: *Kurir*

<i>Kurir</i>	broj	%
Cvijetin Milivojević	7	5,34
Nebojša Krstić	7	5,34
Milan Kovačević	6	4,58
Marko Nicović	5	3,82
Boban Stojanović	5	3,82
Vladimir Goati	4	3,05
Zoran Stojiljković	4	3,05
Dragan Dobrašinović	4	3,05
Ratko Božović	4	3,05
Momir Stojanović	4	3,05
Mahmud Bušatlija	3	2,29
Božidar Prelević	3	2,29
Dušan Janjić	3	2,29
Danilo Šuković	3	2,29
Dobrivoje Radovanović	3	2,29
ostali	66	50,38
total	131	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul - septembar 2017.

Tabela 111. – Distribucija učestalosti pojavljivanja predstavnika SPC i drugih verskih zajednica na naslovnicama u dnevnom listu: *Večernje novosti*

<i>Večernje novosti</i>	broj	%
SPC	10	27,78
Patrijarh Irinej	6	16,67
Alojzije Stepinac	4	11,11
Rimokatolička crkva	2	5,56
Amfilohije, mitropolit crnogorsko-primorski	2	5,56
Papa Franja	2	5,56
ostali	10	27,78
total	36	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul - septembar 2017.

Tabela 112. – Distribucija učestalosti pojavljivanja predstavnika SPC i drugih verskih zajednica na naslovnicama u dnevnom listu: *Informer*

<i>Informer</i>	broj	%
SPC	2	22,22
ostali	7	77,78
total	9	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul - septembar 2017.

Tabela 113. – Distribucija učestalosti pojavljivanja predstavnika SPC i drugih verskih zajednica na naslovnicama u dnevnom listu: *Alo!*

<i>Alo!</i>	broj	%
SPC	6	33,33
Patrijarh Irinej	4	22,22
ostali	8	44,44
total	18	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul - septembar 2017.

Tabela 114. – Distribucija učestalosti pojavljivanja predstavnika SPC i drugih verskih zajednica na naslovcima u dnevnom listu: *Blic*

<i>Blic</i>	broj	%
SPC	7	38,89
Alojzije Stepinac	2	11,11
Patrijarh Irinej	2	11,11
ostali	7	38,89
total	18	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul - septembar 2017.

Tabela 115. – Distribucija učestalosti pojavljivanja predstavnika SPC i drugih verskih zajednica na naslovcima u dnevnom listu: *Politika*

<i>Politika</i>	broj	%
SPC	6	23,08
Alojzije Stepinac	4	15,38
Patrijarh Irinej	4	15,38
Papa Franja	3	11,54
ostali	9	34,62
total	26	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul - septembar 2017.

Tabela 116. – Distribucija učestalosti pojavljivanja predstavnika SPC i drugih verskih zajednica na naslovcima u dnevnom listu: *Danas*

<i>Danas</i>	broj	%
SPC	4	66,67
Islamska zajednica u Srbiji	1	16,67
Papa Franja	1	16,67
total	6	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul - septembar 2017.

Tabela 117. – Distribucija učestalosti pojavljivanja predstavnika SPC i drugih verskih zajednica na naslovcima u dnevnom listu: *Kurir*

<i>Kurir</i>	broj	%
Irinej, vladika bački	2	28,57
Patrijarh Irinej	2	28,57
ostali	3	42,86
total	7	100,00

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul - septembar 2017.

Tabela 118. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od “neimenovanih izvora” prema temama u listu: *Blic*

Tema/<i>Blic</i>	neimenovani izvori	%	ukupan broj tekstova
politički život u Srbiji	16	35,56	45
privreda	15	57,69	26
ubistvo pevačice Jelene Marjanović	3	18,75	16
kriminal	3	60,00	5
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	2	6,67	30
regionalni saradnja/odnosi u regionu	2	16,67	12
zdravstvo	2	40,00	5

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul - septembar 2017.

Tabela 119. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od “neimenovanih izvora” prema temama u listu: *Kurir*

Tema/<i>Kurir</i>	neimenovani izvori	%	ukupan broj tekstova
ubistvo pevačice Jelene Marjanović	17	68,00	25
politički život u Srbiji	16	37,21	43
policija	9	50,00	18
korupcija	6	30,00	20
aktivnosti premijera	5	62,50	8

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul - septembar 2017.

Tabela 120. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od “neimenovanih izvora” prema temama u listu: *Večernje novosti*

Tema/ <i>Večernje novosti</i>	neimenovani izvori	%	ukupan broj tekstova
privreda	10	32,26	31
ubistvo pevačice Jelene Marjanović	9	90,00	10
regionalni saradnja/odnosi u regionu	8	22,22	36
politički život u Srbiji	8	34,78	23
kriminal	6	60,00	10

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul - septembar 2017.

Tabela 121. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od “neimenovanih izvora” prema temama u listu: *Alo!*

Tema/ <i>Alo!</i>	neimenovani izvori	%	ukupan broj tekstova
politički život u Srbiji	29	40,85	71
ubistvo pevačice Jelene Marjanović	16	59,26	27
regionalni saradnja/odnosi u regionu	8	38,10	21
privreda	5	45,45	11
socijalna pitanja/socijalna politika	3	75,00	4

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul - septembar 2017.

Tabela 122. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od “neimenovanih izvora” prema temama u listu: *Politika*

Tema/ <i>Politika</i>	neimenovani izvori	%	ukupan broj tekstova
privreda	15	22,06	68
pravosuđe, aktivnosti pravosudnih organa	7	43,75	16
regionalni saradnja/odnosi u regionu	7	13,73	51
međunarodni odnosi	5	14,71	34
politički život u Srbiji	5	21,74	23

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul - septembar 2017.

Tabela 123. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od “neimenovanih izvora” prema temama u listu: *Danas*

Tema/ <i>Danas</i>	neimenovani izvori	%	ukupan broj tekstova
privreda	13	22,41	58
politički život u Srbiji	9	9,47	95
saobraćaj	4	57,14	7
socijalna pitanja/socijalna politika	3	20,00	15
regionalni saradnja/odnosi u regionu	2	8,00	25
lokalna samouprava	2	14,29	14
mediji/sloboda medija	2	6,90	29

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul - septembar 2017.

Tabela 124. – Broj tekstova koji sadrže informacije dobijene od “neimenovanih izvora” prema temama u listu: *Informer*

Tema/ <i>Informer</i>	neimenovani izvori	%	ukupan broj tekstova
ubistvo pevačice Jelene Marjanović	15	68,18%	22
politički život u Srbiji	13	37,14%	35
SAD/odnos prema SAD	8	66,67%	12
regionalni saradnja/odnosi u regionu	7	36,84%	19
privreda	6	54,55%	11
Kosovo/odnosi Beograda i Prištine	6	50,00%	12
mediji/sloboda medija	6	46,15%	13

Izvor: Istraživanje *Medijametar*, jul - septembar 2017.

(Footnotes)

1 Donald Tramp je najzastupljeniji inostrani politički akter u trećem periodu 2017, što je bio slučaj i u prvom kvartalu ove godine. U preostalih 9 kvartala, tokom kojih je rađeno ovo istraživanje u okviru projekta Medijametar, najzastupljeniji inostrani politički akter bio je Vladimir Putin

4

Diskurzivna
analiza

DEJAN VUK STANKOVIĆ

DISKURZIVNA ANALIZA

Istraživanje kolumni u dnevnim novinama i relevantnih tekstova iz nedeljnih novina potvrdilo je da u Srbiji postoji nesumnjivo veoma razvijen kritički stav prema ključnim akterima, događajima, političkim, ekonomskim i širim društvenim procesima. Faktičko prisustvo slobode misli i izražavanja manifestuje se u tri momenta: spremnosti redakcija da istražuju i pišu o svakoj iole relevantnijoj političkoj, ekonomskoj, kulturnoj ili drugoj društveno značajnoj temi, pluralizmu novinarskih pristupa i žanrova, i najzad postojanju raznovrsnih političkih i vrednosnih sudova.

Živo prisustvo slobode misli i reči dovodi u pitanje stanovište o kontroli države nad medijima i uspostavljanju i održanju monopolja na tumačenje aktera, događaja i političkih procesa. Teza o nevelikom tiražu nedeljnih i većine dnevnih novina, nije relevantna za kvalitativnu analizu sadržaja tekstova koji se objavljaju i cirkulišu u medijskoj sferi. Naime, u savremenom svetu značajnu ulogu ima viralnost teksta, tačnije mogućnost njegovog dinamičnog deljenja putem društvenih mreža, čiji uticaj polako ali sigurno preti da postane ravnopravan, ako već i nije, u odnosu na klasične masovne elektronske medije. Isto tako, tekstovi objavljeni u nedeljnim ili dnevnim novinama služe kao interpretativne matrice koje prihvataju bilo političari u institucijama sistema, bilo moćniji elektronski mediji u pristupu aktuelnim političkim, ekonomskim i širim društvenim temama.

Po svojoj strukturi, tačnije sadržaju, nedeljnici poput dnevnih novina daju poseban akcenat unutrašnjoj politici. Unutrašnje-politička dešavanja, moglo bi se veoma uverljivo reći i dokazati, dominiraju nedeljnicima, bez obzira da li stanje u društvu regularno ili se nalazimo u izbornoj kampanji.

Uopšteno posmatrano, slike političkih aktera – vlasti i opozicije određeni su dominantno negativno. U tekstovima postoji snažna tendencija bilo ka delimičnom i potpunom osporavanju aktera koji su prisutni na političkoj sceni. Pored negativnog imidža aktera, postoji i neka vrsta konstante sklonost ka kategoričkom tonu u izražavanju, optuživački način mišljenja i govora koji predstavlja i svedočanstvo o stavu autora, ali se u njemu prelama i opšta tenzična i konfliktna atmosfera u javno-političkom polju.

U nedeljnicima postoji značajna asimetrija u tretmanu političkih aktera. Opozicioni akteri i njihov način mišljenja dominiraju u svim nedeljnicima, osim u nedeljniku *Pečat*, koji predstavlja specifičan novinarski univerzum koji spaja nostalgiju za devedesetim, kritiku liberalizma i kapitalizma, kao i afirmaciju Putinove Rusije.

Posebno treba istaći neposredno vidljivu relevantnu sličnost, a neretko i podudarnost stavova koje iznose novinari i urednici i sagovornici intervjuja ili autori tekstova koji dolaze iz redova opozicije. Shodno tome, nedeljnici nemaju isključivo interpretativnu ili informativnu ulogu, već su primer političkog aktivizma. Štaviše, oni su zajedno sa televizijama, medijsko „pogonsko gorivo“ aktivizma intelektualca u politici koji nije nespojiv sa dinamičnom i u osnovi pluralnom prirodnom demokratskog političkog procesa.

Posebnu ulogu u strukturi nedeljnih novina imaju intervjuji kao novinarski žanr. Uz kolumnne i analitičke tekstove vezane za pojedinačne teme iz političkog, ekonomskog i društvenog života, ovaj žanr je najzastupljeniji. Za razumevanje političkih i vrednosnih poruka sadržanih u nedeljnim novinama i uredničkim kolumnama, pored iskustva reči, važno je i vizuelno iskustvo, tačnije iskustvo slike koje utiče na čitačku publiku. Ako je naslovna strana svojevrsna oznaka identiteta jedne novine, onda za razumevanje njene poruke od vrhunske važnosti razumeti njenu naslovnu stranu, tačnije njen vizuelni aspekt.

Neretko naslovna strana ima ili krupnu sliku aktera intervjuja koja neodoljivo podseća na predizborni plakat, sliku iz svakodnevnog političkog ili društvenog života koja je gotovo po pravilu politički i socijalno negativno konotirana. Spoj vizuelnog i grafičkog na naslovnoj strani ima za cilj da inicira zainteresovanost za sadržaj u tekstovima, ali i da navede čitaoca, da se direktno ili indirektno uveri u ispravnost ideološke, odnosno političko-vrednosne orientacije novina. Radikalno kritički diskurs prema vlasti nastaje i reproducuje se sinergijom stavova opozicionih lidera, javnih intelektualaca i novinara bilo dnevnih, bilo nedeljnih novina. Ova vrsta medijsko-političkog pristupa i prakse duboko je ukorenjena u višestranačkom sistemu i nije posebnost našeg podneblja. Fokus u pisanju je u osporavanju, dovođenju u pitanje, diskreditaciji političkog oponenta, a primetno manje u prikazivanju konkretnih rešenja i drugačijih koncepcijских zamisli.

U periodu jul – septembar kritički diskurs bavio se primarno osporavanjem Aleksandra Vučića, predsednika Re publike Srbije i najznačnijeg političkog lidera u zemlji. U odnosu na prethodne periode koje su obeležila različita politička osporavanja, istraživanje od jula do septembra uočilo je prebacivanje težišta osporavanja na ličnu, pre svega moralno-psihološku ravan, dok je političko-institucionalna ravan Vučićevog delovanja, stavljena u drugi plan. Paralelno sa narativom degradacije razvijala se oštra polemika sa nekim od aspekta Vučićeve politike koja je važna, pre svega sa ekonomskom politikom i bilansima spoljne politike. Slično prethodnom periodu, neretko su kao podrška političkim ili vrednosnim ocenama Vučićeve vlasti korišćene zlonamerne metafore i usiljene i faktički netačne analogije. Negativna opservacija Aleksandrom Vučićem posebno se manifestovala u odbacivanju ideje o unutrašnjem dijalogu o Kosovu. Gotovo nebrojeni tekstovi napisani u cilju potkopavanja ove ideje, s ciljem da se po zna koji put dokaže i pokaže kako u Srbiji ne postoji ni najmanja mogućnost demokratske političke kulture i prakse.

Pristup opoziciji je složeniji i nijansiraniji. Deo štampanih medija, poput nedeljnika *Pečat* i dnevnog lista *Informer*, preuzima snažnu kritičku, gotovo optužujuću matricu u analitičkoj interpretaciji delovanja opozicije. Opoziciji, pre svega evoreformskoj, potkopava se demokratski legitimitet i moralni kredibilitet uz gotovo stalnu napomenu da je patriotski sporna. Pored radikalno kritičkog stava prema kritičarima vlasti, postoji i tendencija da se opozicija posmatra i njen učinak meri sa stanovišta (ne)mogućnosti da se svrgne omražena vlast. Ovu vrstu interpretacije opozicionog delovanja prate bilo dobromerni savezi kako stai na put „diktatori Aleksandra Vučića“ i apoteoza opozicionog angažmana kao jedino ispravnog moralnog stava u javnosti.

Pored nesumnjive dinamične i polemične političke atmosfere, nedeljnici i mnoge uredničke kolumnе u dnevnim novinama pokazuju izrazitu sklonost ka polemici između samih medija. U oštem političkom sukobu, mediji nisu izmešteni kao socijalni činilac koji ima sopstvenu svrhu postojanja i način funkcionsanja mimo dnevnopolitičkih sporova. Štaviše, oni nisu ni samo puki prenosioci određenih poruka, već i aktivni učesnici živih i oštih, pomalo iscrpljujućih društvenih i dnevnopolitičkih debata.

Nedeljnike možemo podeliti na dva načina. Prema kriterijumu podele koji je uobičajen u demokratskom društvu, oni trebalo da budu podeljeni na bliske stanovištu vlasti ili pak na nedeljnike koji su umereno ili radikalno kritični prema istoj. U Srbiji, navedeni kriterijum podele ne može dosledno da se razvije iz prostog razloga što su svi nedeljnici u Srbiji ili delimično ili potpuno kritični prema vlasti. Među delimično kritične prema vlasti treba ubrojati nedeljnik *Pečat* koji kritikuje krajnje otvoreno evropsku spoljнополитичку orientaciju sadašnje Vučićeve vladavine. Ipak, ovaj nedeljnik pokazuje snažnu kritičku instancu prema moralnom kredibilitetu, aksiološkom opredeljenju i političkim stavovima postpetoktobarskih pobednika.

S druge strane, nedeljnici, poput *NIN-a*, *Vremena*, *Novog Magazina* i *Nedeljnika* potpuno su kritični prema vlasti. Razlika postoji u intonaciji kritike. I dok *Vremenu*, i donekle *NIN-u* (posebno u domenu unutrašnje politike i ekonomije) postoji potpuna, konkretizovana i žestoka kritika vlasti, dotle nedeljnici, poput *Novog Magazina* i *Nedeljnika* ističu umereniji ton u izražavanjima kritičkih stavova. Oni daleko manje optužuju i vrše etiketiranje nego što je slučaj sa najuticajnija srpska nedeljnika *Vremenu* i *NIN-u*.

Isto tako, nedeljnike možemo razvrstati prema spoljнополитичkoj orijentaciji. *Vreme*, *NIN*, *Novi Magazin* i *Nedeljnik* su manje-više proevropski orijentisani. S druge strane, nedeljnik *Pečat* više nego jasno ističe antizapadni i posledično proruski stav koji treba da podupre nacionalistički diskurs koji je relevantno sličan dominantnom diskursu iz ratnih devedesetih..

Slika vlasti – Aleksandar Vučić – ne prihvata demokratske institucije i praksu, političar bez bilo kakvih ekonomskih rezultata, kontrolor medija, vrhunski politički manipulant i ličnost nedostojna politike.

Slika o aktuelnoj vlasti u analiziranim štampanim medijima slika je Aleksandra Vučića u istim medijima. Ova korespondencija između pojedinca grupe ljudi i čitavog institucionalnog sistema je očigledna i konstruisana je iz niza uzajamno povezanih razloga i sa jasnim ciljem – učiniti ime Aleksandra Vučića sinonim za skup negativnih osobina koje se mogu pripisati sa više za politički život uzajamno povezanih političkih ravnih strogopolitičko-državne, moralne, psihološke i kulturološke. Kroz prizmu identifikacije sa nizom negativnih odrednica Vučić se uvek iznova pojavlji kao autoritarni lider bez demokratsko-liberalnih kapaciteta, politički makijavelista i vešt medijski manipulant, psihološki labilna ličnost, lišena samokontrole i prepuštena vlašću iracionalnih poriva opasnih po društvo, ali ujedno kao neodgovoran i nestručan lider u oblasti ekonomije, spoljne politike, bezbednosti i svih ostalih za državu i društvo značajnih sfera.

NIN, 21. 09. 2017.

Personifikacija u kreiranju imidža vlasti ostvaruje dva medijsko-politički relevantna efekta. Naime, na osnovu nje potvrđuje se inicijalna pretpostavka o ličnom, samodržaćkom karakteru Vučićeve vlasti, a ujedno se zahvaljujući personifikaciji vlasti, prenošenje kritički intoniranog sadržaja čini jednostavnijim čitaocu koji je krajnji primalac te političko-vrednosne poruke.

Ipak, čitav poduhvat personifikacije kritike sadašnje vlasti nije bez svojih inicijalnih pretpostavki. Prva koja u sadržinskom smislu podupire predstavu o antidemokratskom i samodržaćkom političkom poretku je predstava o dekadentnom društvu koje nastalo i koje opstaje u vreme vladavine Aleksandra Vučića i Srpske napredne stranke.

Reč je o lažnoj stvarnosti, u kojoj nema mesta ni jednu uvišenu i prosvaćenu vrednost, gde vlada stihija, postoji deficit racionalnosti koji se stalno obnavlja. U prilog stihiskog i fiktivnog karaktera stvarnosti, tačnije rascepstvornosti na „paralelne svetove“ kao određujućem principu stvarnosti, svedoči sledeće mesto iz teksta Jovane Gligorijević, novinarke nedeljnika *Vreme*: „Za ovih pet godina otkako je došlo do promene vlasti u Srbiji, suštinske promene se mogu izbrojati na prste jedne ruke. Međutim, na pojavnom nivou nakupilo se toliko toga novog što sasvim komotno možemo da svrstamo pod paralelnu realnost.“¹

U gotovo identičnom duhu, sa neskrivenom pretenzijom da bude zastupnik pseudometafizike koja objašnjava aktuelni politički i širi društveno-istorijski trenutak, istupa lider Pokreta slobodnih građana Saša Janković, koji kaže: „Ovo je sve laž. Investicije su laž, BDP je laž, radna mesta su laž, fabrike su laž, padanje u nesvest u studiju je laž, botovi su laž. Kada sve gradite od laži i vaša moć je laž. Vlast bi se i sama urušila u međusobnoj borbi za plen, ali nama je i još jedan dan previše, smenićemo je mnogo brže.“² Ništa drugačije političku stvarnost ne opisuje i zamenica glavnog i odgovornog urednika *NIN-a*, Vesna Mališić, koja kaže: „Celokupna naša stvarnost je već satkana od potpuno lažnih predstava koje su se formirale oko svih tema, pa i oko svih ljudi koji su se našli u političkoj orbiti koju kontroliše aktuelna vlast. Za nju su, naravno, podjednako zasluzni vodeći srpski paramediji, parlament, političari. Združenim snagama oni su Srbiju pretvorili u vašarište netolerancije i bacili je u živo blato klevetanja i diskvalifikacija, verujući valjda da se tako, kao u kakvom rijkitali programu, najbolje konstruiše i kontroliše podrška građana. Velika verbalna zalaganja srpskog državnog vrha za evropske vrednosti nisu uopšte u saglasnosti sa njihovom unutrašnjom izvedbom.“³

Ipak, kulminacija pesimistično-rezigniranog odnosa prema stvarnosti, svojevrsna retoričko-moralistička egzibicija sa primesom snažnog infantilnog poimanja politike, prepoznaje se u stavu reditelja Gorana Markovića, člana Pokreta slobodnih građana, čiji je lider Saša Janković: „Gore je nego devedesetih. Tada je postojao konsenzus o neprijatelju, o mračnoj sili koja nas gura u rat. Misleći ljudi su shvatali o čemu se radi. A sada, u potpunoj bedi (ne mislim samo na siromaštvo), taj broj ljudi se smanjio, većina je pobegla, a ovi koji su ostali dva puta su zaključali vrata svojih stanova i čekaju. Šta? Da neko drugi popravi njihov život? To se neće dogoditi.“⁴

1 Jovana Gligorijević, „Zapis sa ruba pameti,” *Vreme*, br. 1383, str. 20

2 Saša Janković, „Spasiću Vučića da ne završi kao Čauševku,” intervju sa Danicom Vučinić, *NIN*, br. 3482, str. 10

3 Vesna Mališić, „Grmljavina,” *NIN*, br. 3480, str. 3

4 Goran Marković, „Život u vladavini apsolutne laži,” *Vreme*, br. 1390, str. 10

U širem negativno određenom kontekstu u kome se Srbija nalazi pojavljuje se gotovo „večito“ pitanje o prirodi političkog poretka. Uprkos ustavno-pravnom uređenju i političkoj praksi koji potvrđuju da je Srbija dostigla određeni, ne tako rudimentarni nivo razvoja demokratsko-liberalnih institucija i praksi, komentari i intervju u gotovo svim srpskim nedeljnicima, svojski se trude da pokažu i dokažu suprotno.

Tako pesnik i član SANU, Matija Bećković, aludirajući na predsednika Srbije i sadašnju političku situaciju u Srbiji, potencira negativnu sliku o izuzetnosti Aleksandra Vučića, koja je nadopunjena moralističkim nabojem koji varira većiti moralistički motiv o iskvarenosti političkih elita. Bećkovićeva opaska o aktuelnom predsedniku Srbije suštinski je uslovljena uvreženom ali nikada dokazanom stavu da je prekid emitovanja emisije „Uticak nedelje“ 2015. godine čiji je autor i voditelj bila Olja Bećković, njegova kći, direktno odgovoran Aleksandar Vučić: „Retki su primeri da se najveći položaj u državi koristi za obračun sa jednom ženom. A još ređi da se izazivaju na megdan novinari, glumci, pevači, pisci, muzičari, da se vidi ko je jači. On sa vojskom, tajnom i javnom policijom, ili oni bez igde ičeg i ikog. Na delu je novi jednopartijski pluralizam. Jedna stranka sa što više imena. Vremenom, bez malo sva ta srpska postkomunistička demokratska građevina sve više liči na svinjac od tikava. Rotiraju se dok se svi nafatiraju koliko stignu za svojih pet minuta. Ko je sledeći, nema veze s narodom, a kamoli samojim životom. Nikom ozbiljnom tu nije mesto. Zato su se svi koji su mogli od toga odmakli koliko su god mogli.“⁵

U negativnoj karakterizaciji Vučićeve vladavine, sa pokušajem naučnog obrazlaganja pomenute teze, prilično daleko je otišla novinarka nedeljnika *NIN* Dragana Pejović. Ona, pozivajući se kako na načelo podele vlasti, tako i faktičko stanje u Srbiji, tvrdi da je vlast u Srbiji zloupotrebljena od strane najjače stranke, tačnije njenog lidera Aleksandra Vučića, koji je ujedno i predsednik Srbije: „Ustavni pravnici razočarani su što je Vučić presekao ustavni običaj u nastajanju, pa je i na predsedničkoj funkciji kao izrazu državnog jedinstva, nastavio da šefuje strankom, jer su te dve funkcije, ako se Ustav čita striktno, nespojive. Predsednička funkcija, naime, nespojiva je sa bilo kojom drugom javnom, a to je po svojoj prirodi i partija. Faktičko sjedinjavanje predsedničke i premijerske funkcije u jednoj ličnosti pretvara vladavinu u predsedničku monofalnu. Predsednik koji je uz to šef vladajuće partije (u kojoj, kao i u drugim, vlada stroga disciplina) i Narodnom skupštinom će zavladati mimo zakonskih mehanizama stranačkom poslušnošću. Kao i ministri, tako i poslanici slušaće predsednika zato što im je stranački ili koalicioni šef, a ne po pravu, pravilima i ovlašćenjima. Zapravo, jedino ovlašćenje predsednika u odnosu na Vladu po Ustavu je da predloži mandataru, a prema Skupštini da (ne) potpiše zakone koje ona usvoji.“⁶

Da politička zbilja u Srbiji funkcioniše, bilo volontaristički, bilo stihiski-agresivno, potvrđice i kolumnista *Danasa* i *Nedeljnika* Zoran Panović. U jednom od svojih mnogobrojnih tekstova objavljenih u periodu jun-septembar, ovaj novinar piše: „Postali smo društvo u kome je zdrav razum ponovo postao deficitarna roba. Vlast, koja je najodgovornija, svojim bahatim ponašanjem opoziciju tretira kao unutrašnjeg neprijatelja. Iako ima izborni legitimitet (uprkos ozbiljnim demokratskim deficitima poslednjih predsedničkih izbora), Vučićeva vlast često ostavlja utisak usurpatorske i revolucionarne (teži da se zaokruži na svakom nivou).“⁷

5 Matija Bećković, „Mentalno zdravlje je najskuplja srpska reč,” intervju sa Radmilom Stanković, *NIN*, br. 3478

6 Dragana Pejović, „Kakav Ustav, zna se ko je šef,” *NIN*, br. 3473, str. 20.

7 Zoran Panović, „Opozicioni anarhizam,” *Nedeljnik*, br. 293, str. 18

Neki od bivših funkcionera Demokratske stranke, direktno podupiru tezu o političkoj represiji nad neistomišljenicima koje sprovodi aktuelna vlast predvođena Aleksandrom Vučićem. Istovremeno, indirektno se provlači i teza da demokratija bila u usponu za vreme njihove vladavine. Cilj je pokazati vrednostno-političku razliku, podstaci nostalгију за „zlatnom erom demokratije u doba Demokratske stranke“, ponovo u političku arenu uvesti nekadašnje glasače ove nekada moćne političke stranke. Sve ove motive i propagandne namere možemo detektovati u sledećem citatu iz intervjuia Olivera Dulića, ministra ekologije u koalicionoj vladi od 2008–2012, koju je predvodio kada Demokratske stranke dr Mirko Cvetković. Oliver Dulić, indirektno prihvatajući Panovićev vokabular i način mišljenja kaže: „Jedino u to vreme u parlamentu nije bilo polivanja vodom, psovanja, fizičkih obračuna i izbacivanja poslanika. Sa tog sam mesta otisao a da nisam stvorio nijedno neprijateljstvo. Iako osećam veliku mržnju od strane današnje vlasti, a tada opozicije, ne razumem čime je to izazvano. Bio sam najkorektniji sa ljudima koji mi danas čine najveće zlo. Izgleda da je to posledica njihove prirode, nemam drugo objašnjenje. Većina ljudi se s vremenom umori od zla, mržnja popusti i nestane, ali ovi baš imaju dobru kondiciju. Dovoljno je reći da u najmanju ruku niko nije odmagao da se stvari stranka moderne evropske desnice, kako su oni sebe tada nazivali. U vreme dok su se stvarali, niko ih nije proganjao, medijski linčovao, uskraćivao im finansiranje, oduzimao mandate, pretio... Da su se samo delimično tada primenjivale metode tretmana opozicije u medijima i institucijama kakve se danas primenjuju, SNS ne bi postojao. Mi smo ipak različiti.“⁸

U sličnom tonu, lider opozicionog Pokreta slobodnih građana Saša Janković tvrdi da vlast ne samo da političke protivnike tretira kao unutrašnje neprijatelje, već i da kontinuirano izaziva sukobe koje koristi kao osnovu za svoj opstanak: „Naprednjačka vlast sve vreme gradi konflikt jer njime najbolje upravlja, manipuliše, preti i na njemu opstaje. Umesto dijaloga o različitostima, oni ‘pobeduju protivnike’, najčešće izmišljene. Još kao zaštitnik građana sam upozoravao na to. Išarani voz, povlačenje ambasade, sve je to stvaranje konflikta i manipulacija...“ U prilog nameri da se konstruiše negativna slika vlasti kao izrazito sklene represiji, vlasti koja nastoji da eliminiše političke protivnike, Janković se služi nikad proverenom pričom, potekлом iz anonimnog bezbednosnog izvora o incidentu na političkom okupljanju neposredno nakon predsedničkih izbora koje je glatko izgubio: „Posle predsedničkih izbora nisam izšao na demonstracije studenata, sada je vreme da to kažem, jer sam znao da je spremam scenario sa bacanjem Molotovljevih koktela na prodavnice, da se to fotografise, i ja u masi, da se kaže da Janković izaziva haos i time opravda nasilje prema demonstrantima. Koji na to nisu bili spremni. I Aleksandar Vučić, podsvesno, teži scenariju u kome pali sve oko sebe, kao Neron Rim. Valjda misli da će tako ući u istoriju. Pre tri godine sam mu rekao da će u budućnosti biti taj koji će ga spasiti da ne doživi sudbinu Čaušeskua. Tako ne treba da završi niko, na takvim osnovama se budućnost teško gradi.“⁹

Ono što je takođe indikativno jeste diskurs propagandnih analogija koje uspostavljaju identifikaciju Aleksandra Vučića sa istoriji omraženim izrazito negativnih ličnosti, poput Nerona, dekadentnog rimskega cara, i Nikolae Čaušeskua, rumunskog komunističkog diktatora, koji je streljan nakon uličnog prevrata krajem osamdesetih godina prošlog veka. Ovakva vrsta propagandnog diskursa supstitut je racionalno kritičkom, činjenički utemeljenom i vrednosno konzistentnom pristupu koji bi mapirao ključne nedostatke vlasti. Ovako kritika funkcioniše po principu kontinuirane reprodukcije političke i moralističke idiosinkrazije u čijem središtu je negativna opsesija Aleksandrom Vučićem. Navedene analogije

⁸ Oliver Dulić, „Spreman sam da idem u zatvor“, intervju sa Nenadom Čalukovićem, *Nedeljnik*, br. 293, str. 23

⁹ Saša Janković, „Spasiću Vučića da ne završi kao Čaušesku“, *NIN*, br. 3478

samo su neki od primera. Tendencija ka olakom i paušalnom etiketiranju vidi se u mnogim intervuima i tekstovima. Njihova motivacija i ishod je teza o radikalnoj delegitimizaciji predsedničkih izbora, što u drugom koraku vodu ka uključivanju ulice kao merodavne instance u političkom životu. Primer takvog stava je tvrđenje simpatizera i aktivnog učesnika kampanje opozicionog kandidata Saše Jankovića, glumca Sergeja Trifunovića: „Kog predsednika države?! Koje države? Prva definicija države je da ima jasno određene granice, mi tu padamo odmah. Mi nemamo granice. Drugo, predsednik države koji je pokrao izbore, sa izlaznošću od 55 odsto... Namerno se radi na tome da se građanima smuči politika da bi upravo ovakva ekipa mogla da pravi ovakve mahinacije. Dakle, to nije moj predsednik države, izvini, ne bih ga nazivao predsednikom države. Možda precednikom države.“¹⁰

U sličnom jarosnom tonu, krajnje politički ostrašćeno i bez mnogo primesa racionalnosti i sa deficitom tolerancije i moralnih obzira, aktivista Pokreta slobodnih građana reditelj Janko Baljak tvrdi da je Vučićeva vlast banditska, lišena demokratskih kapaciteta, ogreza u kriminalu i korupciji i sklonu nakaradnom sistemu vrednosti: „Ovo više nije šala. Njihova saopštenja i vesti, ljudi misle to je njuz net. Gadna stvar. Izgubili smo državu. To je privatno preduzeće Aleksandra Vučića, brata i ekipe, o čemu malo znamo, ali saznaćemo. Kada bih se bavio pozorišnom režijom bila bi to komedijaapsurda, u filmu jako dobro bi se time zabavili montipajtoncii... Ovo više nije šala. Njegova transformacija bila je zabava za bude, kozmetička transformacija. Nije se pomerio iz radikalnog mentalnog sklopa i to se vidi kada se iznervira. Tada vidiš najboljeg učenika Šešelja. Taj sadistički smisao za humor, neću da kažem prema političkim neistomišljenicima jer za Vučića nisu to dostojni politički protivnici, to su za njega krpe, ološ, idioti, kreteni.“¹¹

U želji da izbegnu prigovor da su u intervuima lično ostrašeni i kao takvi politički nerelevantni, Baljak i Trifunović pribegavaju ispovedničkoj mimikriji. Ovaj retorički manevr ima za cilj da izložena stanovišta ne prikaže kao izraz moralističko-ideološke idiosinkrazije, već da ih učini relevantnim javni akterima koji teže da demistifikuju političku stvarnost u kojoj dominira moralna konfuzija i politički haos. Tako Janko Baljak kaže: „Ja njega ne mrzim. Mrzim sistem vrednosti koji je uspostavio. Mrzim Srbiju u kojoj je on predsednik. Mrzim odnose, moral, vrednosti koje se zasnivaju na strahu, poltronstvu, demagogiji, u začecima kulta ličnosti, iza koga стоји ogromna praznina.“¹²

U istom samoporičućem tonu, koji dokazuje suprotno od onoga što neposredno tvrdi, glumac Sergej Trifunović odlučno kazuje: „Ne mrzim nikoga, ne mrzim ni Vučića ni celu njegovu kliquu, šta god mislio o njima. Samo imam prezir prema njima, smatram ih pohlepnim, bahatom šakom lopova. I mislim da neke treba hospitalizovati, neke staviti u zatvor, a neke za primer posuti katranom i perjem i nagnati kroz Beograd.“¹³

Nalik tome, poput „proroka“, urednik *Vremena* Dragoljub Žarković prozire neistinu u Vučićevoj najavi, nastojeći da aktuelnog predsednika predstavi kao političkog demagoga, a njegove neposredne saradnike kao pohlepne političke moćnike koji po svaku cenu ostanu na vlasti: „On je stvorio očekivanja da će biti boljeg života i dok se to ne ostvari nema prava da se povlači u sjajnu izolaciju samozaljubjenosti svojim

¹⁰ Sergej Trifunović, „Srušen je i mnogo jači lik“, intervju sa Tanjom Nikolić Đaković, *NIN*, br. 3480, str. 19

¹¹ Janko Baljak, „Zavisimo od volje jednog čoveka“, intervju sa Tanjom Nikolić Đaković, *NIN*, br. 3475, str. 19

¹² Ibid, str. 20

¹³ Sergej Trifunović, „Srušen je i mnogo jači lik“, intervju sa Tanjom Nikolić Đaković, *NIN*, br. 3480, str. 21

istorijskim uspehom koji nijedan iole pošten vašarski kantar ne može da izmeri. Sve je to, gospodo moja, obično glumatanje i Vučić nikad neće abdicirati i odreći se partijske mašinerije koja mu garantuje moć. Sve kad bi on i htio neće mu njegovi dati: tek su uzjahali, a na konja su se popeli tako što im je on lično držao lopovske merdevine, pare su tek počele da se obrću, vlast je tek dopola udarila u glavu, tek su se dokopali sinekura i poslova o kojima ne znaju ništa... pa ih, utoliko pre, rade sa zadržljivo lakoćom.”¹⁴

Kulminacija političkih napada i moralističkih napada proistiće iz intervjuja, predsednika Narodne stranke, neuspjelog predsedničkog kandidata sa prethodnih izbora i bivšeg ministra spoljnih poslova Vuka Jeremića. Ovaj opozicioni politički delatnik, aktualnog, demokratski izabranog predsednika Srbije, Aleksandra Vučića identifikovao je sa kriminogenim fudbalskim navijačem–huliganom.

U intervjuju za nedeljnik *NIN*, politički lider Vuk Jeremić „uzdržano diplomatski“ progovara: „Sve što radi naprosto odražava njegov huliganski mentalni sklop, i sistem vrednosti čiji je fizičko nasilje legitimni sastavni deo. To je matrica ponašanja koju on propagira i prenosi u sve pore društva. Svakim danom, mesecom i godinom trajanja ove elementarne političke nepogode, mi tonemo sve dublje i dublje.“¹⁵

Huliganskemu, nasilničku i autentično „nedemokratsku vlast“ ne možete ili jako malo verovatno možete pobediti na izborima. Za politički preokret, potrebno je mnogo više. Utoliko, sugestija već pominjanog Gorana Markovića, da izbore kao proceduru distribucije političke moći treba izbeći deluje kao praktični ishod udruženog „kritičkog“ poduhvata koji objedinjuje novinare, angažovane intelektualce i opozicione lidere. Marković o svojoj zamisli politički borbe govori sledeće: „Sve više verujem da su ovakvi izbori, sa jednim jedinim kandidatom koji je unapred pobedio, sasvim besmisleni. Ne verujem u smenu vlasti u igri u kojoj on jedini vidi karte, a ostali ne znaju čak ni pravila igre u partiji koja se igra. Treba napraviti pritisak na vlast da pristane na elementarno poštene uslove izbora ili ne učestvovati na njima. To je, znam, veoma teško kada Evropa, zarad svojih sebičnih interesa, podržava čoveka koji, naočigled svih, krši elementarna ljudska prava utkana u osnivačku povelju Evropske unije. Uzgred, floskula ‘strani plaćenik’, koju Vučić stalno koristi, najviše se odnosi na njega samog.“¹⁶

Neposredno po stupanju na dužnost predsednika Srbije, Aleksandar Vučić najavio je započinjanje unutrašnjeg dijaloga o Kosovu sa ciljem postizanja rešenja koje će biti prihvatljivo za najšire slojeve srpskog društva uz prethodni dogovor sa svim relevantnim društvenim akterima. Iako je dijalog u osnovi demokratska ideja, ova inicijativa postala je sporna za gotovo sve političke i socijalne aktere koji se definišu kao zagovornike demokratskih vrednosti i praksi.

Natpsi u štampanim medijima u periodu jul-septembar više nego nedvosmisleno sugerisu osnovanost težnje da se Aleksandru Vučiću uvek i svuda osporava bilo kakav izvorni demokratski kapacitet. Kao glavni razlozi za odbacivanje ideje o unutrašnjem dijalogu navodi se tretman političkih konkurenata od strane aktuelne vlasti u javnosti i odsustvo debate o drugim pitanjima koja su važna po mišljenju opozicione političkih lidera i njihovih medijskih sledbenika.

14 Dragoljub Žarković, „Istorijski uspesi – eno ga Pens još kroz otvorena vrata Bele Kuće maše put aerodroma Dulles International. Javite potpredsedniku da je predsednik stigao kući,” *Vreme*, br. 1385, str. 4

15 Vuk Jeremić, „Vučić se ponaša kao huligan,” intervju sa Oljom Bećković, *NIN*, br. 3481, str. 14

16 Goran Marković, „Život u vladavini apsolutne laži,” *Vreme*, br. 1390, str. 14

Novi magazin, 06. 07. 2017.

Najveći broj tekstova o temi unutrašnjeg dijaloga predstavlja manje više varijaciju dva pomenuta razloga zbog kojih je inicijativa predsednika Srbije neprihvatljiva. Iz ovakvog pristupa postaje jasno da je negativna opsesija Aleksandrom Vučićem važnija od izlaganja stavova o Kosovu relevantnih političkih aktera i medijskih poslenika. Primeri ove medijske tendencije su brojni. Tako Dragoljub Mićunović, predsednik Političkog saveta Demokratske stranke, u intervjuu za *Vreme* kaže: "Dijalog podrazumeva da imate demokratsku atmosferu u kojoj su ljudi jednaki, tako da dijalog, isto kao sporazum ili ugovor, nije moguć bez jednakosti strana koje u njemu učestvuju. U suprotnom, ako je jedna strana snažna i nameće svoju volju, onda nema dijalog, ostaju samo diktat i naredba. Zato su demokratska društva obavezno dijaloška, jer ravnopravno prihvataju temu i status onoga s kim razgovaraju. Imamo li mi neophodnu demokratsku atmosferu za unutrašnji dijalog? Dok nas predsednik SNS poziva na dijalog, dotle informativna služba te stranke nakon minuta izrečenog opozicionog mišljenja na TV šalje saopštenje pogromiškog sadržaja koji autora obasipa uvredama. U tome je možda najdalje otisao potpredsednik SNS sa neprimerenim napadom na bivšeg predsednika države i sada predsednika jedne opozicione stranke. Problem naše političke kulture je taj da u njoj dominira monolog koji nastoji da se pretvori u 'naredbu', kao u vojski, gde se samo jedan glas čuje, a ostali ne. Dijalog, da ponovim, moguć jesamo ako imate pristojne i ravnopravne građane. Drugo, mi se nikad nismo oslobođili mržnje i netolerantnosti."¹⁷

U nešto direktnijem i čitaocu pitkijem duhu, urednik *Vremena* Dragoljub Žarković obesmišjava Vučićevu ideju o unutrašnjem dijalogu, pravdajući taj svoj stav načinom na koji se Srpska napredna stranka i sam Vučić odnose prema političkim neistomišljenicima. Razume se, „oštrom analitičkom oku“ i nepogrešivoj intuiciji ovog kolumniste nikada nije zasmetao način na koji je Aleksandar Vučić i njegov SNS tretiran od strane političkih protivnika i opozicionih medija. Iz načelne jednostranosti u pristupu i pristrasnosti u zaključivanju, Žarković može da izloži sledeće gledište: „One s kojima bi bilo normalno da razgovara naziva lopinama, secikesama, Vlasima, reketašima i kako sve ne, i očekuje da će oni kao žrtveni janjci pokorno doći na obredno klanje kako bi on kao vrhovni враћ nakon temeljnog pregleda droba preklanih životinja utvrđio da li su pred nama dobra vremena ili nam se sprema neki novi pasjaluk u kome će naši 'mangupčići' (čitaj deca) opet da izginu za carstvo nebesko gde je Vučić jednom već bio i utvrđio da tamo nema ničeg vidljivijeg od Šešeljevog stomaka. Dakle, ako je Vučiću zbilja stalo do dijaloga, on mora da ga uspostavi s političkim strankama u Srbiji, a ne sa naručenim partnerima inače sklonim unutrašnjim dijalozima ako se to isplati.“¹⁸

Određenu dozu kolebanja po pitanju značaja unutrašnjeg dijaloga o Kosovu izneo je u intervjuu *Vremenu*, penzionisani oficir Vojske Srbije, a sada opozicioni delatnik Sreto Malinović. Ipak, inicijalna sumnja lako je prevladana snažnim opozicionim nabojem, koji je kao i u slučaju prethodno navedenih novinara i političara očigledan. Malo duži citat iz intervjuja pokazuje kao je prvo bitna dilema prevladana snažnim antivučićevskim stavom. „To je pitanje interesa naše države i pitanje statusa naših građana nealbanske nacionalnosti na Kosovu i Metohiji. Kada razmišljam kao vojnik možda nije u redu prepustiti predsedniku, kakav god da je bio, kako god da se odnosio prema nama, da neke teške odluke donese sam. Bilo ko da je na vlasti u ovakvoj političkoj situaciji, u regionu i svetu, morao bi da uradi neke nepopularne stvari po naš narod i našu državu. To je jedan aspekt. S druge strane, sve što se dešavalо prethodnih pet go-

17 Dragoljub Mićunović, „Nema dijaloga na lažima“, intervju sa Ivanom Milanović Hrašovec, *Vreme*, br. 1387, str. 12

18 Dragoljub Žarković, „Platforma unutrašnjeg dijaloga: Ako je Vučiću zbilja stalo do dijaloga o statusu Kosova, on mora da ga uspostavi sa političkim strankama u Srbiji, a ne sa naručenim partnerima“, *Vreme*, br. 1386, str. 4

dina, svi ugovori, sporazumi, dogovori, sva komunikacija sa javnošću i društvom, svodilo se na monolog jednog čoveka. Što bi rekli – naručivao si muziku, piće, radio si šta si htio, e, sad, hajde da račun platimo svi. On hoće da prebací hipoteku na ljudе koji su toliko bili nipođaštavani, etiketirani na različite načine. To je drugi aspekt i pitanje je koliko bi taj unutrašnji dijalog bio zaista dijalog, a koliko unutrašnji dijalog predsednika - kultna emisija 'Monolog sa premijerom' biće zamjenjena serijom 'Unutrašnji dijalog predsednika'. Ostalo je samo da vidimo spisak statista. Nije zdrava klima na našoj javnoj sceni, takvom su je napravili oni koji njome upravljaju. Izvolite, objasnite porodicama nestalih sa Kosova i Metohije kako će ta srpska lista čiju pobedu Marko (Đurić) proslavi uz trubače ući u vladu Ramuša Haradinaja, tvorca Žute kuće. Domaćina Žute kuće. Vidite kako surovo izgleda kada sila natera one velike patriote iz kafane da oni odrade najprljaviji posao.“¹⁹

Sa znatno manje dileme, krajnje opoziciono i oštro kritički, posve u duhu opozicionog rušilačkog političkog nihilizma, već citirani reditelj Janko Baljak iskazuje svoj stav po pitanju unutrašnjeg dijaloga o Kosovu. On u intervjuu radikalno opozicionom nedeljniku *N/N*, ne birajući mnogo reči kaže: „Sramota je da u danu kada poziva na dijalog o Kosovu istovremeno ima taj divljački, ostrašeni, jezivi intervju na Pinku. Ko će s tobom, čoveče, da priča kada slušaš samo sebe, postavljaš i odgovaraš na pitanja, a novinarki ne dozvoljavaš da zine?“²⁰

Prikaz kritičkih stavova o pitanju unutrašnjeg dijaloga o Kosovu, koji su poslužili dokazivanju mnogo puta lansirane teze o Vučiću kao političaru sklonom perfidnim manipulacijama, može se zaključiti citatom iz teksta novinarke *N/N-a*, Vesne Mališić koja otvoreno reprodukuje stanovište opozicionih stranaka vešto se skrivajući iza visokoparnih moralnih uzusa i novinarske slobode i profesionalnosti: „O kakvom dijalogu može da se govori u atmosferi kad medijski i politički streljački odredi repetiraju sva oružja koja su im na raspolaganju na svakoga ko se usudi da kaže i jednu kritičku reč, dokazujući tako privrženost i lojalnost predsedniku države, a istovremeno učvršćujući vlastitu fotelju ili poziciju. Kako može bilo gde da postoji dijalog ako je ukinut u parlamentu koji više lici na kaznenu ekspediciju koja verbalno linčuje svaki disonantni glas koji se čuje. Kad se regulatorna tela dodvoravaju vlastima umesto da štite građane i institucije. Kad se sudi bez suda, optužuje i presuđuje u medijima, kad za svako neslaganje odmah stiže osuda, osveta, kazna ili odmazda. I kada je pretpostavka nevinosti samo puki paragraf zakona, pravna dekoracija koja treba da pokaže koliko smo u papirima usaglasili Srbiju sa Evropom, a u stvarnosti krše je mediji, političari pa i predsednik države. Kako se može uspostaviti dijalog kad se stalno meri podrška i prebrojavaju branitelji lika i dela predsednika i trijumfuje nezrela politička kompetitivnost u kojoj se neprekidno porede uspesi ove vlasti sa neuspjesima svih prethodnih.“²¹

Ako je kritičko potkopavanje dijaloga trebalo da dokaže značajan deficit demokratičnosti u postupanju predsednika Aleksandra Vučića, teza o prečutnoj podršci EU njegovoj politici zbog Kosova ima za cilj da dokaže da je prvi čovek srpske politike u potpunosti sporna politička figura sa demokratskog stanovišta. U isti mah, ova teza pokazuje spremnost EU da vrednosti demokratije, slobode i pravde žrtvuje očekivanjem trajne bezbednosne stabilnosti na prostoru Zapadnog Balkana. Vučićeva kooperativnost oko Kosova podrazumeva evropsku toleranciju za deficit demokratije u Srbiji. Reč je o trgovinu srpskih

19 Sreto Malinović. „Igre bez granica kafanskih patriota“, intervju sa Radoslavom Ćebićem, *Vreme*, br. 1388, str. 24

20 Janko Baljak, „Zavisimo od volje jednog čoveka“, intervju sa Tanjom Nikolić Đaković, *N/N*, br. 3475, str. 21

21 Vesna Mališić, „Dijalog u minskom polju“, *N/N*, br. 3475, str. 3

vlasti i evropskih birokrata koja ruši evropske vrednosti, a autentičnu evroreformsku opoziciju prečutno prepusta bilo represiji, bilo marginalizaciji od strane svemoćne vlasti.

Narativ o geopolitičkoj prevrtljivosti Zapada i prihvatanju antiliberalnog populiste Vučića ruši perspektive za modernizaciju Srbije i konzervira nesnosno stanje koje vlada u politici, privredi i društvu u Srbiji. Povlašćeni status Vučić je „zaradio“ postepenim institucionalno-političkim izmestanjem Kosova od Srbije, dok je kao kompenzaciju dobio „odrešene ruke“ u odnosu na političku moć, medije, javne resurse. Realne ustupke po pitanju Kosova, Vučić, kako to sugerise gotovo dogmatsko opoziciono verovanje, Vučić kompenzuje histeričnom proruskom propagandom koja je namenjena njegovom biračkom telu, ali i „medijskim linčom“ protiv političkih protivnika. U svom implicitnom zaključku, opozicioni narativ ukazuje sledeće: dok Kosovo odlazi, Vučić učvršćuje svoje poluge moći, kontrolišući posredstvom medija strahove i očekivanja najvećeg dela stanovništva. Ova često ispričana opoziciona saga o političkim nevoljama sa Zapadom i aktuelnim predsednikom Srbije dobila je snažnu razradu u natpisima u nedeljnicima u periodu jul-septembar.

Politički „nečasni“ pakt Vučića i EU tema je brojnih kolumnista i sagovornika intervjua. Za potrebe ilustracije već pomenutog opozicionog narativa o saučesništvu Zapada u sproveđenju „diktature“ u Srbiji biće izdvojeno nekoliko citata iz obilja istražene građe. Već citirani Sergej Trifunović proročki saopštava Vučićevu ali i sudbinu Kosova i Srbije: „...mislim da će ova ekipa vrlo uspešno i vešto sama sebe da sruši kada Vučić održi sva obećanja data Merkelovoj. Kada prizna Kosovo, uradi zadatak zbog čega je i doveden na vlast, oni će ga sami skloniti, tj. pomoći će nam da ga sklonimo.“²²

U istom duhu kao i Trifunović, opozicioni lider Saša Janković negoduje zbog politike EU, nastojeći pritom da EU oštro kritikuje, razume, ali i ponudi joj izlaz iz moralno i politički neodržive pozicije: „EU pravi istorijsku grešku. Krenula je stranputicom praveći se da ne vidi rađanje diktature, ideologijom manjeg otpora. A možda stvarno misle da mi i nismo za bolje od karikature demokratije, ali vreda to što neki od njih očekuju da sa tim mi treba da se složimo. Kad god Han, Kurc ili ko god već dođe i kaže da je fasciniran kako nam dobro ide, poverenje u EU opadne bar za jedan procenat. Ljudi ne vole da im neko vređa inteligenciju. Kratkovađa je politika u kojoj povlađujete naopakom, a saveznike gurate pod led računajući da će vam oprostiti kada vam se prioriteti promene. Kada konačno shvate da što se grbo rodi, vreme ne ispravi, počeće ponovo da pomažu opoziciju i nevladine organizacije, Vučić da zbog toga histeriše i hapsi i eto nas ponovo, blago nama, na ulici. Ja bih da to izbegnemo. Zapadne diplomate ne mogu do kraja, logično, ni da shvate okolnosti u Srbiji, njihov koordinatni sistem je drugačiji.“²³

Dolazak i održanje na vlasti Aleksandra Vučića u sklopu širih geopolitičkih kretanja na prostoru Zapadnog Balkana, kao motiv u interpretaciji političkih procesa u zemlji, vidi i Vuk Jeremić. Jeremić čak i smatra da je Zapadu politički profil Aleksandra Vučića odgovarajući, jer autoritarni lider koji savršeno ispunjava njihove zahteve predstavlja optimalno rešenje za zaštitu zapadnih interesa. Umesto patriotski nastojenog i demokratski orientisanog lidera, Zapad hoće upravnika koji poslušan i koji iziskuje poslušnost onih kojima vlada. Za razliku od Jankovića, Jeremić ne pokazuje razumevanje za „drugačiji koordinatni sistem“ zapadnih političara, već deklarativno, kao što i uvek čini, prkosí zbog potrebe dodevoravanja pa-

22 Sergej Trifunović, „Srušen je i mnogo jači lik“, intervju sa Tanjom Nikolić Đaković, *N/N*, br. 3480, str. 20

23 Saša Janković, „Spasiću Vučića da ne završi kao Čaušesku“, *N/N*, br. 3478

triotskom delu biračkog tela: „Stiče se utisak da postoji jedan broj zapadnih političara koji imaju interes da Balkan posluži kao ‘tampon zona’ Evropi prema Bliskom istoku. Imajući u vidu tamošnja dešavanja, prirodno je očekivati da u budućnosti ponovo da dođe do eskalacije krize poput one izbegličke 2015. godine. Zato je potrebno oformiti predvorje kontinenta, gde će biti moguće apsorbovati sve potencijalne šokove. Šta će im demokratija i sloboda govora na takvom prostoru? Tu je demokratski poredak višak – potreban je samo Upravnik, a Aleksandar Vučić ispunjava sve karakteristike efikasnog upravnika kampa. Zbog toga okreće glavu od njegovih bezobzirnih ekscesa.“²⁴

U sklopu narativa o spoljno-političkom paktu Vučića i EU, razvila se i priča o uspesima Srbije u odnosima sa zemljama regionala. Ova okolnost podržana je od nemalog broja evropskih zvaničnika, a činjenica je da u slučaju dva spora sa Hrvatskom tokom poslednje dve godine, EU stala na stranu Srbije u odnosu na svoju zemlju članicu. Ipak, čak i nesumnjiv korak unapred osporen je Jeremićevim stavom o regionalnoj politici kao predstavi za javnost u Srbiji... Naime, aktuelna vlast pored upornog insistiranja na vlastitim uspesima, (zlo)upotrebljava težnju građana za izvesnošću i bezbednošću u u odnosu na države i narode u okruženju. Cilj je predstaviti se kao ekskluzivni zaštitnik nacije u odmeravanju snaga sa drugim, po pravilu rivalskim narodima, koji žive u okruženju. Mešavina saradnje i rivalstva u odnosima između Srbije i suseda samo je „opijum za narod“ koji Jeremić tako nedvosmisleno želi da neutrališe i jasno demisifikuje: „Glavna karakteristika naše regionalne politike je veštačko kreiranje kriza za potrebe naslovnih strana režimskih glasila. Umesto da se vodi ozbiljna politika, smišljaju se špijunske sapunice koje imaju za cilj da ih oni isti koji su ih režirali nekoliko dana kasnije i reše, ne bi li se pokazali kao mirotvorci i garanti stabilnosti na Balkanu.“²⁵

Veliki prostor u nedeljnim novinama posvećen je oštrot kritici ekonomске politike Vlade Republike Srbije. U skladu sa metodološkim principom personalizacije kritike i pisanje o ekonomskim rezultatima je usmereno na preispitivanje ekonomsko-političkih odluka i stavova predsednika Srbije, Aleksandra Vučića. Ovakvo gledanje na ekonomsku politiku Vlade je opravdano i činjenicom što aktuelna Vlada Srbije, predvođena Anom Brnabić, vodi politiku kontinuiteta sa prethodnom, čiji je premijer bio sadašnji predsednik.

Glavne tačke kritike su nizak stepen rasta BDP politika subvencija stranim investitorima i najzad položaj radnika na tržištu rada. Kritika je pisana po modelu koji dosledno potencira nedostatke i zanemaruje ili umanjuje bilo kakve pozitivne pomake. Zanimljivo je da nedeljnici evroreformske i protrišnog opredelenja, stavljuju u drugi plan ili prečutkuju bilo kakve pozitivne rezultate ekonomskih kretanja koje primećuju MMF ili Svetska Banka. Cilj pisanja očito je da se nanese politička šteta vlasti. Ekonomski problematika posmatra se iz vizure dnevne politike, tačnije dnevno-političke propagande.

U duhu ironičnog potenciranja nedostataka i oštре kritičke osude vlasti, urednik nedeljnika *N/N*, Milan Ćulibrk po pitanju rasta društvenog proizvoda i povećanja piše: „Mogu li se uz ovako kilav rast BDP-a ispuniti obećanja o ‘rekordnom’ povećanju plata i penzija i ko će za par meseci građanima da saopšti lošu vest? Ko će biti iznenađen, a ko uvređen? I ko će u očima građana biti kriv ako ne bude obećanih povišica? Vučić ili Brnabić? Onaj ko je obećavao kule i gradove, ili onaj ko bude priznao da su to bila Potemkinova sela? I nije li to možda ključni razlog što je Anu Brnabić zapalo mesto premijera? Vučićeva

24 Vuk Jeremić, „Vučić se ponaša kao huligan“, intervju sa Oljom Bećković, *N/N*, br. 3481, str. 13

25 Ibid, str. 10

obećanja o prosečnoj plati od 440, 450 ili 500 evra do novembra (za decembar to ne važi, jer se tada unapred isplaćuje i pola januarske zarade) može ostvariti samo ako guvernerka Jorgovanka Tabaković obori kurs na 80 dinara za evro. Nadam se da to nije shvatila kao ozbiljan savet. Ali šta ako jeste? Evo, priznajem: bila je to samo neslana šala. Mada i meni, kao i svakom šestom s biračkog spiska, više odgovara jak dinar, sve dok ne vratimo kredite indeksirane u evrima.”²⁶

Slično, gotovo simetrično gledanje na ekonomsku politiku, potencira i novinar *Vremena* Radmilo Marković. Njegova intencija je da prikaže uzaludnost politike povećanja plata i penzija. Istovremeno, potencira se i negativan stav po pitanju izgradnje institucija i vladavine prava. Svesno zanemarujući okolnost napretka Srbije na „Doing business list“ Svetske Banke i veći nivo investicija od projektovanog prema pokazateljima NBS, Marković kritičko pisanje izmešta iz primarno racionalne ravni u ravan intenzivnog osporavanja. Razume se, sopstveni stav, „pokriva“ citatom sa bloga ekonomiste Slaviše Tasića, čineći da njegovo izlaganje dobije navodno naučnu formu: „Vi možete kratkoročnim merama napumpati takav pokazatelj. Najjednostavnije je to uraditi državnom potrošnjom kroz zaduživanje. Državna potrošnja je jedna velika komponenta BDP-a i dodatna potrošnja, zapošljavanje ili povećanje plata u javnom sektoru kroz državno zaduživanje može već u kratkom roku povećati BDP“, piše Tasić, između ostalog, na blogu ‘Tržišno rešenje’ (9. avgust). Jasno je da će Vučić neproporcionalno povećanim platama i penzijama (pominje se i 10 odsto, a rast privrede je, videli smo, tek blizu dva) daleko više podići uvoz no što će podići proizvodnju. To će posledično povećati trgovinski deficit, koji će odnekud morati da se pokriva, što će dalje povećati zaduženja i na kraju i javni dug. Ono što Vučić neće uraditi – a što bi nedvosmisleno povećalo rast BDP-a – jeste da ojača institucije i vladavinu prava, kako bi znatnije porasle privatne investicije, i ukupan odnos investicija prema BDP-u sa nivoa amortizacije podigle na četvrtinu BDP-a.“²⁷

Na istoj duhovno-političkoj frekvenciji, sa kolumnistima *N/N*-a i *Vremena* je i lider Pokreta slobodnih građana Saša Janković, koji oštro kritički besedi o stanju ekonomskog rasta u Srbiji. Pored ekonomске kritike, Janković se nipođaštavajuće odnosi prema demokratiji u Srbiji, tražeći na krajnje nejasan način uporište u antičkom filozofu Sokratu i fantomskom pojmu „Sokratove kletve“: „Imamo najniži privredni rast u Evropi, a čovek na vlasti besramno tvrdi da je najviši. Pristojni ljudi ispred TV ekrana ne mogu da pojme da neko tako brutalno laže i veruju mu. Mi smo žrtve Sokratove kletve. Pre 25 vekova Sokrat je rekao da će se, kad zavlada demokratija, ako se ne nađe način da se spreči da lopovi i barabe upravo demokratskim putem dođu na vlast, uspostaviti veća tiranija od svih monarhija i autokratija zajedno. Mi u Srbiji to živimo.“²⁸

U duhu novinarsko-političke paradigme nužnosti „kritike svega postojećeg“, radikalno negativni stav o politikama vlasti registruje se i u pisanju Petrice Đakovića. On i dovodi u pitanje politiku državnih subvencija investitorima bez prethodne refleksije na komparativno iskustvo zemalja koje na sličnom stadijumu ekonomskog razvoja kao Srbija: „Vlasti su se tokom deset godina sprovećenja antiekonomskog politike subvencija stranim investorima menjale, ali je strateški cilj Srbije da bude zemlja eksplorativne i jeftine radne snage koja svojim novcem plaća da je eksplorativu ostao nepromjenjen – zemlja neslobode i socijalno-ekonomskog ucene koja generiše političko podaništvo“²⁹

26 Milan Ćulibrk, „Kule i gradovi ili Potemkinova sela,“ *N/N*, br. 3476, str. 3

27 Radmilo Marković, „Kraj naprednjačke bajke,“ *Vreme*, br. 1391

28 Saša Janković, „Spasiću Vučića da ne završi kao Čaušesku,“ *N/N*, br. 3478

29 Petrica Đaković, „Ugovori o nedelu,“ *N/N*, br. 3473, str. 24

Posebnu vrstu kritičke refleksije na socio-ekonomske prilike uz osrvt na njihove moralne i socio-psihološke posledice daje zamenica glavnog urednika *N/N* Vesna Mališić. Njen kritički stav nadovezuje se na naslovnu stranu nedeljnika *N/N* na kojoj je Srbija poistovećena sa nacističkim logotom Aušvic: „Čuti, imaš bar socijalno i penzijsko. Trpi. Pretvaraj se. Klimaj glavom. Ne upadaj u oči. Pokušaj da napraviš individualnu strategiju kako da preživiš. Probaj da postaneš nevidljiv ako već ne želiš da budeš blizak onima koji odlučuju o tvom životu. Jer, ako izgubiš posao u zemlji Srbiji, koja svakoga dana u svakom pogledu sve više napreduje, drugi sigurno nećeš lako pronaći. A to znači da nećeš bukvalno moći ni da preživiš, a kamoli da platiš kredit ili školuješ decu. To je mač koji seva nad životom pojedinca i preti svaki put kad bi se okuražio da bude više čovek nego zaposlenik. I kad pomisli da traži prava koja mu po zakonu pripadaju. Strah od gubitka posla oduvek je bio čuvan poretku. Zato su sve prognoze onih koji su verovali da će tragičan socijalni položaj radnika izazvati nemire širokih razmera, padale u vodu. A paradoksalno, bazu svake populističke vlasti činili su upravo oni koji najteže žive.“³⁰

Zanimljivo je primeti da se u interpretaciji ekonomsko-socijalnih prilika u Srbiji koriste dva uzajmio isključujuća misaona i politička obrasca – socijalistički i neoliberalni. Kada se je neophodno dovesti u pitanje zakonska rešenja po pitanju radnih odnosa i stanje na tržištu rada, kritičari poput Vesne Mališić, koriste levicarske ideje o dostojanstvu radnika i socijalnoj nepravdi koju aktuelno doživljavaju. S druge strane, kada Vlada Srbije odluči da stimuliše potrošnju kroz politiku povećanja plata i penzija, kao što pokazuje tekst Radmila Markovića, kritički diskurs poseže za stavovima koji sastavni deo neoliberalne ekonomskog teorije i prakse. Kritički eklekticizam u domenu interpretacije ekonomskih i socijalnih pitanja pokazuje ne samo izostanak konzistentnog kritičkog obrasca, već sugerise da je primarni motiv i cilj novinarskog pisanja potkopavanje poteza vlasti u propagandističkom maniru.

Slika opozicije – bez političkog legitimiteta, moralno sporna, patriotski neubedljiva, ili slaba, ali istorijski i politički neophodna; žrtva represije režima koja ima šansu za novi početak

Za razliku od vlasti, slika opozicije u nedeljnicima i uredničkim kolumnama je prikazana složenije. S jedne strane, u vlasti bliskim medijima opozicija se negativno vrednosno označava, politički i moralno osuđuje sa značajnom dozom euforije i oštih, kategoričkih i diskvalifikujućih sudova. S druge strane, određeni, prevashodno kritički nastrojeni mediji, otvaraju prostor za eksplikaciju i artikulaciju opozicionih gledišta ujedno indirektno ili direktno dajući im podršku za žestoku političku borbu sa vlašću.

I u periodu nakon predsedničkih izbora, istovetan je odnos u tretmanu opozicije i vlasti kada govorimo o kvantitetu medijskog prostora u štampanim medijima. Za razliku od aktuelne vlasti koja je značajno prisutna u novinarskim kolumnama u dnevnim novinama i nedeljnicima, opozicija je mnogo manje predmet bavljenja novinarskih krugova, posebno onih koji svoj profesionalni angažman ostvaruju u nedeljnim novinama. Razloga za takav status opozicije je mnogo. Među njima se čini da su dva najvažnija.

30 Vesna Mališić, „Čuti, trpi, klimaj glavom,“ *N/N*, br. 3473, str. 4

Prvo, uticaj opozicije na dinamiku ishode političkih procesa u zemlji je mali. Vlast ima ubedljivu većinu u Skupštini i javnom mnjenju. Drugo, najveći broj – gotovo svi nedeljnici – u određenom smislu su kritički orijentisani prema vlasti. Njihova tematska orijentacija takva je da se opozicija u komentarima, uredničkim kolumnama, manje više svodi na nekoliko opisnih, mahom kritičkih opaski. U isti mah, orijentacija na kritiku vlasti, sama po sebi povlači, da se malo prostora posvećuje kritičkoj analizi perioda u kome je opozicija bila na pozicijama vlasti.

Za razumevanje negativnog imidža opozicije od posebne važnosti su kolumnе i pisanje dnevnog lista *Informer* i kolumnе glavnog i odgovornog Dragana J. Vučićevića. Vučićevićeve kolumnе u moralno-političkom smislu problematizuju aktere na opozicionoj sceni, kao što kritički tretiraju i opozicione medije i nevladine organizacije, uz gotovo nezaobilaznu refleksiju na period vlasti petooktobarskih pobednika. Osnovne teze ovih teza moguće bi se sažeti u sledeća tri uzajamno povezana momenta koji tvore pristup ovog autora: 1) sadašnja opozicija nema moralni kredibilitet (zbog visoko korumpirane političke klase koja je čini) i politički kapacitet da predvodi državu zbog neuspeha tranzicije u Srbiji; 2) u opoziciono nastrojenim medijima, a među štampanim medijima je to većina, aktuelna Vlada se napada bez ozbiljnog racionalnog obrazloženja i sa jednim jedinim ciljem da se što pre obori; 3) u medijima koji su podrška aktuelnoj opoziciji postoji nesumnjiva diskriminacija svih koji nisu direktni protivnici Vučićeve vlasti.

Za razumevanje medijsko-političke scene u Srbiji, pisanje glavnog i odgovornog urednika *Informera* relevantno je iz tri međusobno povezana razloga. Najpre, stil pisanja i sadržina poruka iz njegovih tekstova takva je da održava interes za politiku kod niže obrazovanih slojeva koji uglavnom kupuju i čitaju tabloide i koji su veoma lojalni birači u izbornom procesu. Drugo, *Informer* je za sadašnju vladu bitan jer se iz nedelje u nedelju, iz dana u dan bavi preispitivanjem negativnih stavova i medijsko-političkih slika koje o njoj stvaraju i kontinuirano reprodukuju kritički nastrojeni mediji. I najzad, *Informer* je lider u oblasti dnevne štampe u stvaranju vrednosno negativnog imidža sadašnje opozicije kao političkog aktera.

Karakterističan stil Vučićevićevog pisanja, tačnije opisa opozicije kao političkog aktera, podrazumeva osrvt na period 2012. koji je negativno označen, i predstavlja moralno-psihološku osudu i političku diskvalifikaciju: „Sećate li se one reklame ‘Uđeš, izadeš i gotovo’? Beše to TV spot jedne strane banke kojim su naivne klijente namamljivali na šatru povoljne keš-kredite. E tu su parolu do savršenstva razradili žuti dosiščki banditi, oni koji su ovom nesrećnom zemljom vladali do 2012. godine. Uđeš u državnu banku, uzmeš koliko hoćeš i gotovo – državi nikada ne vratiš ni dinar, sve pare pokradeš, a u javnosti glumiš mnogo važnog i uspešnog biznismena. Pljačkanje državnih banaka preko ‘nepovratnih kredita’ bila je opšteprihvaćena praksa, biznis model žutog paradržavnog provizorijuma (setite se samo ‘Agrobanke’). Tim i takvim sistemom pljačke države zarad ličnih i partijskih interesa kleptomanske kvazielite finansirani su i mediji koji su godinama držali Srbe u stanju kolektivnog bunila.”³¹

Upravo tranzicija od 2000-2012 godine omogućila je sticanje velikog materijalnog bogatstva političkoj eliti okupljenoj u strankama petooktobarskih pobednika. Širenje duha sumnje u pogledu načina sticanja velikog bogatstva političara jedan je od najubedljivijih i najjačih motiva u kritici njihovog moralno-političkog profila. Za motivom moralističke kritike ličnog bogatstva političara, Vučićević poseže u trenutku kada piše o lideru Demokratske stranke, Draganu Šutanovcu. Na tom mestu dolazi do izražaja

31 Dragan J. Vučićević, „Medijska pljačka“, *Informer*, 02. 08. 2017, str. 5

lična i snažno moralistička dimenzija njegovog stila pisanja: “Kada Draganu Šutanovcu, sinu pokojnog čestitog i poštenog građevinskog radnika Pere Šutanovca, bivšem ministru i poslaniku koji je u visoku politiku ušao iz mirijevske jednoiposobne stanice sa prethodnim radnim iskustvom izbacivača u diskoteci ‘Trezor’, Prvi osnovni sud u Beogradu komisinski u presudi popiše 300.000 evra keša na samo dva bankarska računa; kada iz iste te presude saznamo da pored milionski vrednog penthausa pokraj Hrama Svetog Save na Vračaru i keša u banci ima i umetničke slike i skupocene satove; i kada onda *Informer*, po svim pravilima novinarskog zanata, upita: Šule, odakle ti tolika lova kada u životu nikada ništa drugo osim politike nisi radio?”³²

U Vučićevićevoj vizuri, liberalna opozicija je lišena moralnog kredibiliteta i autentične narodne podrške, sklona pozivanju na vaninstitucionalne oblike političke borbe koji ne isključuje mogućnost nasilnog prevrata ukoliko se za tako nešto stvore uslovi: “Podržani silnim tajkunsko-briselsko-vašingtonskim milionima, napuđani od zapadnih ambasadora, gonjeni hroničnim kompleksom više vrednosti, vajni srpski opozicionari pokušaće da politiku, po svaku cenu, izvedu na ulice. Pošto su razumeli da na poštenim, demokratskim izborima, bar u narednih pet godina – nešto zahvaljujući svojoj gluposti, nešto više blagodareći kolektivnoj srpskoj pameti – nemaju nikakve šanse, oni će u nastupajućoj sezoni jesen/zima kreirati u Srbiji medijsko-političko vanredno stanje kako bi već na proleće pokušali da se na silu dokopaju vlasti u Beogradu. Zločinački plan koji je ovog utorka oko ponoći detaljno razrađivan u dedinskoj rezidenciji naprilitanog gej ambasadora podrazumeva radikalne metode. Ne samo demonstracije i šetnje – znaju oni da ne mogu da računaju na kritičnu masu ljudi – već metode specijalnog rata kakav je ne tako davno vođen u Ukrajini i Makedoniji.”³³

Sklonost ka prihvatanju nasilnih metoda političke borbe, prema mišljenju Vučićevića, konvergentna je nesposobnošću opozicije da iznadi konkretan politički program, čak i na nivou lokalnih izbora za grad Beograd. Ova nesposobnost je endemska i pokazuje da je istinski motiv opozicije sveden na sticanje privilegija koje za sobom nosi vlast u prestonici: „Histerija nastala oko pitanja da li će vajna opozicija na prolećne izbore u Beogradu izaći u jednoj, dve, tri ili koliko već kolona samo je još jedan konkretan dokaz da u tome što se danas i ovde opozicijom zove nema nikakvog političkog, državnog, nacionalnog plana i programa, da nema nikakve ideje osim ideje otimanja vlasti svim sredstvima i po svaku cenu. A ta im vlast, razumemo se, treba samo da bi opet kao u doba dosiščkog paradržavnog provizorijuma Beograd i Srbiju pretvorili u lični i partijski plen.”³⁴

U negativnu sliku opozicije, novinari bliski unutrašnjoj politici Vlade poput Milorada Vučelića, ubrajaju bojkot unutrašnjeg dijaloga o Kosovu koji je inicirao Aleksandar Vučić. Umesto aktivnog učešća u ovom važnom državnom i nacionalnom poslu, velika većina opozicionih lidera prihvatiла se izlaganja svojih stavova na društvenoj mreži Tวiter. Tวiter, ma koliko bio moćan medijum širenja poruka, prema mišljenju Vučelića, nije i ne može biti zamena za učešće u debati od ključnog značaja za državu. Svojevrsnu političko-medijsku devijaciju koja ukazuje na hermetičnost opozicionog gledanja stvari i praksi, Vučelić opisuje na sledeći način: “Krajnje osoben doprinos unutrašnjem dijalogu o Kosovu i srpskom pitanju na Balkanu daje žuta ili građanička politička opozicija. Taj doprinos se iskazuje samo i isključivo u tvi-

32 Dragan J. Vučićević, „Šule, pazi keš!“ *Informer*, 12. 08. 2017, str. 5

33 Dragan J. Vučićević, „Zlo i naopako“, *Informer*, 02. 09. 2017, str. 5

34 Dragan J. Vučićević, „Opoziciono pišanje po zdravoj pameti“, *Informer*, 16. 09. 2017, str. 5

tovima. Tvit je ograničen na sto četrdeset ‘karaktera’ (slovnih mesta) i to tačno odgovara najvećoj meri njihovih ukupnih mogućnosti. U taj zadati prostor oni smeštaju sve što znaju i mogu.³⁵ Triter to jest virtuelni svet je dokaz da opozicija nema ni političkih kapaciteta ni patriotske odgovornosti.

U krajnje realističnom, pomalo oporom tonu, stanje u opoziciji opisuje Čedomir Jovanović, lider opozicionog LDP-a. Za Jovanovića opozicija u Srbiji ne postoji. Ona nema ideološke, kadrovske ni organizacione sposobnosti da artikuliše alternativu Vučiću. Pod imenom opozicije, reći će ovaj iškusni politički delatnik, valja shvatiti isključivo grupu Vučićevih protivnika koji baštine ideološke i medijske matrice iz devedesetih. Njihova nemoć je u nedostatku sposobnosti da razumeju aktuelne političke tokove i artikulišu programske i konkretnе političke poteze: „Opozicija u Srbiji ne postoji. Postoje ljudi koji su na vlasti i ljudi koji nisu na vlasti. Oni su po mnogim pitanjima istomišljenici... Danas ljudi nisu potrebni politici, a ni stranke. Mi pričamo o pravnoj državi i diktaturi. Pa kad je Srbija postala diktatura? Tek kada je Saša Janković odslužio ceo drugi mandat. I kada nije uspeo da se dogovori sa Vučićem za treći ili za mesto u Ustavnom sudu... Šta može više da motiviše Vučićeve birače nego Jankovićeva poruka: ‘Završić kao Čaušesku i njegova ekipa.’ Kako su prošli oni koji su Čaušesku presudili? Kroz to se prelamaju i ego-trip Jankovića i ti provincialni egzistencijalni motivi i naravno potreba njegovih prijatelja iz BIA koji ga uvek posavetuju šta da radi. Ja, i kada bi me rukama i nogama gurali u tu koaliciju, ne bih mogao tu da uđem.“³⁶

Slično modelu kritičkog pisanja koji postoji u odnosu na vlast, postoji model kritičkog pisanja koji dodeljuje snažnu negativnu vrednosnu komponentu opozicionim političkim akterima. Od moralne nesavršenosti opozicionih delatnika, odsustva izvornog demokratskog legitimiteta, nesposobnosti da se razumeju događaji i istorijski procesi, zaključno za nedostatkom izvorne političke veštine pravljenja programa i predloga konkretnog političkog delanja.

Za razliku od pomenutih shvatanja opozicije koja su ekstremno negativna, postoje i gledišta koja se taktički bave opozicionim političkim rasuđivanjem i praksom. U tom kontekstu, konstatuju se greške s ciljem da se isprave i pružaju nekad i gorke pouke, ne bi li opozicija zajedno sa jednim delom angažovane javnosti delovala politički uverljivije i realno moćnije. U takve tumače, treba ubrojiti već citiranog Zorana Panovića novinara lista *Danas* i kolumnista *Nedeljnika* koji piše: „Stavom da s Vučićem može da vodi ‘dijalog’ samo o mirnoj predaji vlasti, Janković je srpskog predsednika stavio u poziciju poljskog generala Jaruzelskog. Ali ‘okrugli sto’ vlasti i opozicije (što je delom i poljski model izlaska iz komunizma) oko izbornih uslova Janković je morao da traži pre predsedničkih izbora u koje je opozicija ušla kao guske u maglu. Istraživanja javnog mnjenja opozicija je doživela generalno uvredljivo i arogantno kao čin kolaboracije s Vučićem. Olako je ispustila i polugu bojkota, koja bi na beogradskim izborima imala smisla da se upotrebi samo ako se oni vežu za referendum o promeni Ustava.“³⁷

U odsustvu direktnе podrške opozicionom mišljenju i delanju od strane novinarskog esnafa, pojavila su gledišta opozicionih lidera, koji po definiciji, moraju širiti optimizam među glasačima paralelno sa

35 Milorad Vučelić, „Tvit,” *Pečat*, br. 485

36 Čedomir Jovanović, „Vučić ima vlasti više nego Nemci 1941. godine,” intervju sa Nenadom Čalukovićem i Jovanom Radovanović, *Nedeljnik*, br. 298, str. 35

37 Zoran Panović, „Opozicioni anarhizam,” *Nedeljnik*, br. 293, str. 18

negativnim narativom o vlasti. Saša Janković povodom izbora u Beogradu tvrdi: „Beograd je naš grad, Srbija je naša zemlja. Vučić ih je oteo lažima i nasiljem, toga je svestan i zato se plasi i brani izmišljotinama. Pobedićemo ga i vratiti osmehe na lica ljudi.“³⁸

U sličnom tonu građanstvu se obratio i Dragan Šutanovac. Ono što je interesantno i indikativno je ton njegovog izlaganja koji evocira duh borbe protiv Slobodana Miloševića, pozivajući se na nepovoljne političke okolnosti za tadašnju opoziciju i pobedu koja je došla krajem te za Srbiju prelomne godine: „On će zaista pokušati da ‘razvali’, potrošiće enormnu količinu novca, zloupotrebice sve funkcije koje postoje u državi, učiniće sve da sačuva vlast u Beogradu. Ali mislim da i dalje postoji šansa da se pobedi. Dakle, da vodimo ovaj razgovor u junu 2000. bila bi ista priča kako će Sloba da ‘razvali’, pa znamo šta se desilo. Stvari se preokrenu preko noći. Pobedili smo ih onda, pobedićemo ih opet.“³⁹

Da postoji snažno preklapanje između mišljenja nekih angažovanih intelektualaca i opozicionih lidera, pokazuje i stav glumca Sergeja Trifunovića. On evocira uspomene iz borbe protiv autokratskog režima Slobodana Miloševića, nadajući se da će Vučić pasti kao što je pao Milošević. Za razliku od devedesetih kada je Milošević posmatran kao otelotvorene političke i istorijske zla, danas zaslepljenost negativnim stavom prema Vučiću, i Miloševiću čini i jačim i politički smernijim: „Došli smo do momenta koji je 1996./97. izveo 300.000 ljudi na ulice, i srušen je mnogo jači i opasniji lik. Nisam verovao da će ovo ikada izgovoriti, ali Milošević je u odnosu na njih gospodin čovek.... On ima 700.000 članova, to je desetina Srbije. To će se raspasti kao mehur od sapunice kada ovi odozgo reše da ga puste niz vodu. E sad, konačno treba da se desi 6. oktobar, a to znači, lustracija, zabrana bavljenja politikom svima koji učestvuju u ovome. I, kada dođe neko ozbiljan na mesto ministra unutrašnjih poslova da se pozabavi njihovim dosjeima, da vidimo šta se sve radilo... Onda možemo da pričamo o razvoju i reformi Srbije. I demokratiji.“⁴⁰

Trifunovićev opozicioni žar je kombinacija setnog prisećanja na poletnu političku mladost i gneva prav-ednika, što podrazumeva i dramatizaciju političkih prilika i nužnost da potrebu za slobodom zadovoljimo moralnim pročišćenjem nacije i političkom osvetom. Još jednim nostalgičnim podsećanjem možemo završiti sliku opozicije. Nostalgija zvuči kao supstitut za faktičku nemoć i postepeno klijanje nade u politički preokret. Utoliko romantičarski momenat nostalgije nosi u sebi čežnju za boljom prošlošću kao osnovu za bolju budućnost. U tom kontekstu, važno je da se pojavi stav o razlici između moralno loše sadašnje vlasti i prethodne koja je bila moralno savršenija. Pomenuti motivi mogu se raspoznati u intervjusu bivšeg ministra ekologije Olivera Dulića: „Boris Tadić je najveći gospodin među svim srpskim predsednicima. Mnogo puta sam bio ponosan što je moj predsednik. Za zemlju sa svim traumama prošlosti, u okolnostima pretečih društvenih i ekonomskih lomova, nerešenih statusnih pitanja i strateških opredeljenja u kom pravcu Srbija treba da ide, bio je kao dobar lek, da smiri, da usmeri, da izvede društvo u sigurnu luku. Napravio je grešku što je napustio DS, pogotovo u momentu kada je stranka otvoreno kvarila, kao što je DS napravila grešku što ga se odrekla, naivno verujući da će joj to pomoći da postigne bolji rezultat na izborima. Da je ostao, danas ne bi bilo dileme ko je ne samo lider opozicije, već bi možda i rezultati predsedničkih izbora bili potpuno drugačiji, uprkos gotovo nemogućim uslovima u kojima opozicija vodi kampanju i politički deluje.“⁴¹

38 Saša Janković, „Ne bavimo se kolonama i kombinacijama,” intervju sa Ivanom Milanović Hrašovec, *Vreme*, br. 1392, str. 11

39 Dragan Šutanovac, „Vučić mi nudio da napustim DS,” *NIN*, br. 3472, str. 14

40 Sergej Trifunović, „Srušen je i mnogo jači lik,” intervju sa Tanjom Nikolić Đaković, *NIN*, br. 3480, str. 23

41 Oliver Dulić, „Spreman sam da idem u zatvor,” intervju sa Nenadom Čalukovićem, *Nedeljnik*, br. 293, str. 27

Vreme, 07. 09. 2017.

Ekskurs polemike među medijima – oštari i večiti sukob nepomirljivih političkih protivnika

Nalik političkim akterima koji su u „večitim političkim rovovima“ i mediji u Srbiji vode bespoštednu retoričku borbu oko ugleda i časti profesije. Podela na štampu radikalno suprotstavljeni Vlad i blisku Vladu direktno se održava na njihove odnose. Svaka strana u sporu prikazuje drugu izrazito negativno, ne ostavljajući bilo kakvu mogućnost uspostavljanja iole racionalnog i minimalno tenzičnog prostora za uspostavljanje merila i uzajamnog uvažavanja u novinarskoj profesiji. Razlozi novinarskih sporova su duboki i brojni. Oni su najvećim delom indukovani različitim političkim pozicijama i finansijskim aranžmanima. Sledeći citati pokazuju kao uzajamno vide jedni druge. Tako predsednik Nezavisnog društva novinara Vojvodine Nedim Sejdinović, govoreći o stanju o medijima, među kojima dominiraju tabloidi poput *Informera* Dragana J. Vučićevića kategorički tvrdi: „Vučićević je simbol našeg moralnog sunovrata, a on je i slika u ogledalu Aleksandra Vučića. Način na koji on vodi medij isti je kao i način na koji Vučić vodi državu. Zapravo, kroz njih dvojicu i Željka Mitrovića možemo da vidimo šta je logičan kraj dugogodišnje negativne selekcije. Kada imate društvo u kojem su sve vrednosti izvrnute, kada je neko ko je prevarant u našem društvu predstavljen kao snalažljiv čovek, kada vidite da je neko ko je de facto zločinac postao heroj, vi onda imate na vrhu države ili na vrhu uticajnog medija, ili na vrhu institucija – ljudi koji su tragična karikatura onoga čime se bave. Kada birate najboljeg šibicara, izabraćete onog koji je najveći prevarant, koji je najpokvareniji i najmanje drži do bilo kakvih moralnih skrupula.“⁴²

Mimo uređivačke politike i političke orijentacije novina, Sejdinović insistira i na gruboj političkoj intervenciji vlasti na medijskom tržištu, karikirajući težnju države da se povuče iz medija, što je predviđeno važećim zakonskim propisima i standardima EU: „Kao urednik ili novinar u Srbiji imate dve varijante. Prvu, da budete deo sistema vlasti, da u tom korumpiranom sistemu učestujete u kreiranju mitskog, velikog vladara i njegove uspešne politike, odnosno u kreiranju bajke za građane. Ukoliko na to pristanete, dobijaćete od države novac po raznim osnovama, ne samo putem konkursa, putem javnih preduzeća, specijalnih ugovora, nego i reklama kompanija, bilo domaćih ili stranih. Osim toga, postoje institucije koje sa poslušnim novinarima sklapaju i direktnе ugovore. Od vas se traži da se oslobođuite „mita o novinarskoj profesiji“ i da radite neku vrstu pi-ara. Mnoge naše kolege su pristale na to i mnoge naše kolege se time bave ceo život. Ukoliko ne pristajete na to, vi od države ne dobijate novac, zatvaraju vam se putevi na konkursima, gubite reklame, ne možete da opstanete na tržištu, pri čemu vam se šalju raznorazne inspekcije, vode se sudski sporovi, izloženi ste pretnjama, napadima, ucenama, šalju vam se telali da vam kažu da se smirite, da spustite loptu. Kao medij, veoma često ste izloženi pitanju da li ćete uopšte opstat. Dakle, birate ili lagodan, konformistički put na kojem se odričete novinarstva ili ovaj drugi put. A o svemu tome odlučuje politika. I koliko god se mi borili da država izđe iz medija, država je u potpunosti u medijima, nikada nije bila više nego sada. Iz prostog razloga što, moglo bi se reći, nijedan medij u ovoj zemlji ne počiva na tržištu.“⁴³

42 Nedim Sejdinović, „Politika šibicarenja,“ intervju sa Ivanom Milanović Hrašovec, *Vreme*, br. 1384, str. 27

43 Ibid, str. 25

Razume se da osvrt na stanje u medijima među kritičarima vlasti nije moguć bez negativne opsesije Aleksandrom Vučićem. Vučićovo "destruktivno" delovanje prepoznato je u uređivačkoj politici i kvalitetu najstarijeg lista na Balkanu *Politici*. Ovakvo gledište, bazirano na višku novinarske ekspresije sa aromom površnog teoretisanja, iznosi novinar *Vremena* Teofil Pančić: "Znamo da je smenom Ljiljane Smajlović – s kojom ne delim valjda ni jedno jedino uverenje, stav, pogled na noviju istoriju i sadašnjost – Aleksandar Vučić (naime, ni sama Lj. S. neće negirati da ju je oterao on lično) ciljano prepustio 'Politiku' ubrzanoj degeneraciji, ne zato što i neko drugi ne bi znao da uređuje te novine, daleko od toga, nego zato što nijednog trenutka nije ni bila ideja da umesto nje 'Politiku' uređuje neko drugi: naprotiv, ideja je bila da je ne uređuje niko drugi. Ideja je, da preciziram, da je ne uređuje niko, a pogotovo niko iz 'Politike'. Naravno, neko mora da je potpisuje, ali taj se formalni problemčić lako rešava tako što će na mesto tog nekog biti postavljen neki Niko, a za njegovog zamenika i jezgro bliskih saradnika nekoliko primeraka elastičnog Ništa. Rečeno – učinjeno. Okej, ali zašto? Eh, zašto: zato da bi se i 'Politika' pretvorila Ni U Šta, to jest, u bezobličnu melasu nesuvllog i nekredibilnog tručanja, u šta je prethodno pretvoreno sve nad čim su Vučić i ekipa preuzeli neposrednu kontrolu. 'Politika' je samo simptom. Ti ljudi koji je prave zapravo ne postoje, mada verovatno postoje nakupine belančevina kojima u ličnim kartama pišu odgovarajuća imena. Njen glavni urednik zove se Aleksandar Vučić. Onaj koji piše one skrnavosti ponedeljkom takođe je Aleksandar Vučić. Vučić je i 'Politikin' dopisnik iz Čačka, Vučić je i 'pravoslavni mislilac', i autor horoskopa, i pisac pisama čitalaca, i brkata tetkica u bifeu 'Politike', ako taj još postoji. 'Politika' je samo najsvežija žrtva Crne rupe ništavila. Neka se pripremi RTS. Ma, neka se, da se ne lažemo, pripremi Srbija."⁴⁴

Sklonost ka tematizaciji uredničke politike elektronskih medija sa akcentom na RTS pokazuje Dragan Šutanovac, lider Demokratske Stranke. Njemu kao lideru jedne od najjačih stranaka, generalno nejake opozicije, smeta neravnoteža u prisustvu vlasti u opozicije u elektronskim medijima posebno na RTS i stoga tvrdi: „Mene mnogo više боли stanje na RTS nego što radi Pink. RTS bi morao da bude srpski Bi-Bi-Si, a ne kulturniji Pink. Tamo je preostala jedna emisija u kojoj se kao sučeljavaju politički protivnici, po pravilu dva režimska funkcionera sa jednim opozicionim, a novinarka nosi bubu u uhu i dobija sugestije koja pitanja da postavi. Siguran sam da privatni vlasnik koji kupi nacionalnu frekvenciju ima obavezu da poštuje minimum interesa građana da budu informisani.“⁴⁵

O težnji ka monopolu vlasti u sferi medija, ispisane su stranice materijala. Ipak upečatljiva su dva primera u velike produkcije, koje dalje razrađuju temu o medijskoj diktaturi. Jedan je „proročki stav“ novinara *Vremena* Zlatka Čobovića o stanju u kompaniji „Novosti“ AD koja je pod državnom kontrolom. On smatra da će nekada gigant u oblasti štampanih medija ili nestati ili se pretvoriti u jedan od tabloida Srpske napredne stranke. Njegovo gledište sažeto je u citatu: "Privatizaciju Kompanije Novosti, jednu od 24 sporne privatizacije, vlast namerava 'da razreši' tako što će firmu da otera u stečaj, ili da je po drugi put nacionalizuje konverzijom dugova u državni kapital, a 'Večernje novosti', nekada ugledni i uticajni dnevni list, da ugasi posle 64 godine. Alternativno, ne bi bilo neverovatno ni pripajanje 'Večernjih novosti' nekom od propagandnih političkih biltena Srpske napredne stranke, koje SNS danas izdaje u formi dnevnih novina.“⁴⁶

44 Teofil Pančić, „Glasovi iz crne rupe,“ *Vreme*, br. 1388, str. 1

45 Dragan Šutanovac, „Vučić mi nudio da napustim DS,“ *NIN*, br. 3472, str. 14

46 Zlatko Čobović, „Hronologija državne otimačine,“ *Vreme*, br. 1395, str. 18

Poseban primer je slučaj *Vranjskih novina* koje su nakon neuspeha na tržištu i dugova prema državi prestale da izlaze. „Slučaj Vranjske“ bio je signal za esnafsko-političku mobilizaciju. Kao i mnogi prethodni i ovaj slučaj dobio je politizaciju širokih razmara.

U duhu težnje ka hiperpolitizaciji slučaja, možemo razumeti i tekst Jovane Gligorijević koja optužuje državu, tačnije vlast za propast privatnog medija na tržištu medija: "Nedeljnik" i portal 'Vranjske' više ne postoje. Poreska i druge inspekcije nedeljama borave u redakciji, a kompanija koja izdaje nedeljnik mora u stečaj. Direktor i glavni urednik Vukašin Obradović počeo je štrajk glađu. 'Vranjske' izlaze već 23 godine. Do sada je odštampano 1069 brojeva. Direktan krivac za ono što se dogodilo 'Vranjskim' jeste vlast, na svim nivoima, ona vlast koja je formalno izašla iz vlasništva u medijima, a zapravo ih pritisla nikad jače. Ona vlast koja je stvorila atmosferu u kojoj je neprijatelj svako ko ne stoji čvrsto prilepljen uz njih i njihove, pogotovo ako je novinar. Krive su sve one strane diplomate i evropski zvaničnici koji nas tapšu po ramenu i govore kako će kad-tad otvoriti pitanje slobode medija, a nikako to i da učine, osim uzgred. Krivi su i svi oni mediji, vlasnici, urednici i novinari koji su pristali da budu propagandno oruđe u rukama političara. Ali, Vukašin Obradović nije jedan od njih. Zato je srpskom novinarstvu potreban Vukašin Obradović, ovakav kakav je, neokaljan i pošten, ali nije dovoljan jedan i sam. Treba nam još mnogo Vukašina ako hoćemo da preživimo."⁴⁷

S druge strane, mediji bliski vlasti, poput dnevnog lista *Informer* vrlo rečito pišu o nedostatku profesionalnog odnosa opozicionih medija prema pristupu i interpretaciji političkih aktera, događaja i procesa. Osnovna prepostavka urednika *Informer* Dragana J. Vučićevića je da kritičko pisanje prema vlasti u Srbiji motiviše snažna i konstantna mržnja prema Aleksandru Vučiću. On piše: "Veliki Tirke mi je jednom prilikom rekao: Imati ambiciju da se u Srbiji na ozbiljan način baviš novinarstvom gotovo je isto kao imati ambiciju da se merdevinama popneš na Mesec. U redu su, dakle, želja, volja i htjenje, ali neke stvari naprosto nisu realne. Nekako se ove rečenice Bogdana Tirkovića prisetim svaki put kada preljestim 'ugledne srpske novine', one koje se u javnosti predstavljaju kao netabloidne, seriozne i vrhunski profesionalne. Jer, tamo u tim novinama nema ničeg drugog osim mržnje. Ogoljene i ostrašene mržnje prema predsedniku Aleksandru Vučiću. Ako sumnjate, čik probajte da u 'Danusu' ili, na primer, u nedeljnicima 'Nin' i 'Vreme' pronađete i jedan valjani argument, bilo kakvu kritiku utemeljenu na struci i konstruktivnoj želji da se stvari u Srbiji poprave i unaprede. Ne, ništa od toga! U svim tim 'ozbiljnim' pisanim medijima i njihovim elektronskim parnjacima, od CIA TV N1, preko 'Peščanika', do 'Insajdera', imate samo i jedino mržnju. Bolesnu mržnju prema jednom čoveku."⁴⁸

U Vučićevićevom diskursu, opozicioni mediji ne samo da su fatalno negativno opsednuti Aleksandrom Vučićem, već su i medijski „pokrovitelji“ neprimerenih civilizacijskih skandala poput naslovne strane nedeljnika *NIN* koja izjednačava logor Aušvic sa položajem radnika na tržištu u Srbiji. Ova naslovna strana, prema mišljenju urednika lista *Informer*, paradigma je političke nedoslednosti i moralnog licemerja liberalne elite u Srbiji: „Naslovna strana nedeljnika NIN na kojoj Srbiju upoređuju sa nacističkim logorom smrti, strane investitore sa esesovcima, a srpske radnike sa žrtvama Holokausta, nije samo strašan skandal i vrhunac ostrašenog politikantskog maloumlja i beščašća – ta naslovna je iznad svega finalni dokaz nakazne suštine srpske medijske realpolitike. Jer kada se beogradski urednici – i to oni

47 Jovana Gligorijević, „Cena slobodnog novinarstva,“ *Vreme*, br. 1394

48 Dragan J. Vučićević, „Ozbiljno novinarstvo,“ *Informer*, 15. 07. 2017, str. 5

NIN, 20. 07. 2017.

који сами сеbe decenijama unazad proglašavaju za vrhovnu profesionalnu elitu i mernu jedinicu etike i morale – usude da u funkciji dnevnapoličkog obračuna urade ono što se u civilizovanom svetu nikada i nipošto ne radi; kada, dakle, bestidno zloupotrebe zloupotrebe strašnu sudbinu Jevreja u Drugom svetskom ratu, oni dokazuju da nisu nikakvi nezavisni i slobodni novinari, već samo ostrašeni propagandisti zaslepljeni bolesnom mržnjom.⁴⁹

U oštroj suprotnosti stavova o vlastitoj profesiji odvija se složena dinamika medijskog života. Nalik političkim akterima, koji jedni druge gledaju isključivo negativno, i mediji jedni druge gledaju po istom modelu. Faktičko postojanje različitih uredioca politika kao ishod ima isključive i uzajamno slabo komunikativne interpretacije političkih aktera, događaja i procesa. Suštinski razdor kao postaje nužni politički sukob. Sukob koji traje.

49 Dragan J. Vučićević, „Kad Srbiju proglaše za nacistički logor!“ *Informer*, 22. 07. 2017, str. 5

5
3

O autorima

O AUTORIMA

Institut za javnu politiku je regionalna *think-tank* organizacija. Deluje u regionu Zapadnog Balkana kroz rad kancelarija u Beogradu, Podgorici i Ljubljani. Promocijom javnog dijaloga i konstruktivnih rešenja, Institut za javnu politiku doprinosi naprima država Zapadnog Balkana da postanu ravnopravni, pouzdani i progresivni partneri u evropskim integracijama i međusobnim odnosima. Nakon inicijalnog istraživanja i analize društvenog i medijskog konteksta u državama Zapadnog Balkana, *Institut* je razvio i sproveo niz projekata vezanih za medije, među kojima su: Uloga medija u procesu sekuritizacije na Zapadnom Balkanu, Civilni odgovor na klijentelizam u medijima – Medijski krug, NATO Reach Out - monitoring medija i Uloga medija u praćenju R1325 u Crnoj Gori.

Medijski arhiv EBART je privatna kompanija, osnovana 2000. godine. Njena osnovna aktivnost je čuvanje podataka iz štampanih medija u elektronskoj formi. Novinski arhiv postoji od 2003. godine i do danas je u njemu uskladišteno više od 3.000.000 tekstova iz štampanih medija koji imaju nacionalnu pokrivenost, kao i odabranih lokalnih medija. *Ebart* je specijalizovan i za izradu analiza medija. Od osnovnih, kvantitativnih analiza, preko kvalitativnih analiza koje poredi medijski tretman zadatih ključnih reči, pa sve do složenih analiza sadržaja.

Velimir Ćurgus Kazimir je rođen 1948. godine u Novom Sadu. Od 2002. godine direktor je Medijskog arhiva Ebar, jedinstvene medijske dokumentacije u Srbiji. Bio je novinar i urednik kulturne rubrike u Politici od 1988. do 1996. godine. Jedan je od osnivača Nezavisnog udruženja novinara Srbije. Autor je desetak knjiga proze i eseja na temu kulture i kulturne politike. Njegova dela prevođena su na engleski, francuski, nemački, španski, poljski i japanski jezik. Dobitnik je Međunarodne nagrade za esej časopisa Lettre International u Vajmaru 2000. godine. Član je srpskog PEN centra od 1987. godine. Priredio je više knjiga na temu odnosa politike i medija. Autor je više projekata iz oblasti istraživanja, medija i kulture. Posebno se bavio istraživanjem medijske scene u Srbiji i uticajem medija na političku i društvenu stvarnost. Autor je knjige "Hajka - analiza medijske kampanje protiv Vlade Zorana Đindjića".

Dr Isidora Jarić rođena je u Beogradu 1970. godine. Docentkinja je Filozofskog fakulteta Univerziteta u Beogradu, na Odeljenju za sociologiju, na kome je i stekla titulu doktora nauka. Saradnica je Instituta za sociološka istraživanja, koji se bavi istraživanjem i ispitivanjem globalnih karakteristika i preobražaja u srpskom društvu. Urednica je dela "Bolonjska reforma visokog školstva u Srbiji: problemi, dileme, očekivanja i strahovi nastavnog osoblja na Beogradskom Univerzitetu" (Institut za filozofiju i društvenu teoriju i Filip Višnjić, 2010.), kao i dela "Politike roditeljstva" (Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu, 2015). Objavila je brojne naučne radove, članke i knjige, među kojima je i "Kultura i preobražaj Srbije – vrednosna usmerenja građana u promenama posle 2000. godine".

Danica Laban, rođena u Beogradu 1976, medijska analitičarka, novinarka i komunikološkinja. Završila je master studije novinarstva na Fakultetu političkih nauka u Beogradu. Radila je na brojnim projektima, koji su u svojim medijskim komponentama imali zastupljenu vidljivost, treninge i istraživanja u oblasti medija. Saradivala je sa domaćim i stranim organizacijama i institucijama, poput Saveta Evrope (CAR project 2011-2012), UN Women (projekti u oblasti socioekonomskog osnaživanja žena 2012), Kancelarijom za ljudska i manjinska prava (2012 - 2013, 2015 - projekti za unapređenje položaja Roma) itd. Radila je i na evalvaciji medija u Srbiji za Strategic marketing/IPSOS (2009-2011), za potrebe BBC Trust. Agenciju Jigsaw Communications, u okviru koje i danas posluje, osnovala je 2006. Tokom karijere, bila je i novinar i urednik na RTS, BK TV i TV Politika.

Dr Dejan Vuk Stanković rođen je u Beogradu 1973. godine. Titulu doktora nauka stekao je na Filozofском fakultetu Univerziteta u Beogradu, na katedri za filozofiju. Trenutno predaje filozofiju, etiku i filozofiju obrazovanja na Učiteljskom fakultetu Univerziteta u Beogradu. Od 2000. do 2013. godine stručno se usavršavao i učestvovao na projektima Instituta za filozofiju i društvenu teoriju kao stipendista Ministarstva za nauku, tehnologiju i životnu sredinu. Od 2004. do 2006. godine radio je za Marten Board International, privatnu kompaniju specijalizovanu za istraživanje tržišta i javnog mnjenja. Od 2006. godine do danas je nezavisni politički analitičar, komentariše politički i društveni život u Srbiji i regionu za različite TV i radio stanice i štampane medije.

Unos i obrada podataka:

Snežana Bajčeta, doktorandkinja Fakulteta političkih nauka
Predrag Bajić, doktorand Fakulteta političkih nauka
Milica Oros, diplomirani novinar, Fakultet političkih nauka
Katarina Vukajlović, diplomirani novinar, Fakultet političkih nauka
Mina Dimitrovski, diplomirani novinar, Fakultet političkih nauka

MEDIJAMETAR

MEDIJAMETAR